

Zeitschrift:	Annalas da la Societad Retorumantscha
Herausgeber:	Societad Retorumantscha
Band:	54 (1940)
Artikel:	Guglielm Tell : drama da Friedrich Schiller : versiun da Clementina Gilli
Autor:	Schiller, Friedrich / Gilli, Clementina
DOI:	https://doi.org/10.5169/seals-210117

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften auf E-Periodica. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen sowie auf Social Media-Kanälen oder Webseiten ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. [Mehr erfahren](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. La reproduction d'images dans des publications imprimées ou en ligne ainsi que sur des canaux de médias sociaux ou des sites web n'est autorisée qu'avec l'accord préalable des détenteurs des droits. [En savoir plus](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. Publishing images in print and online publications, as well as on social media channels or websites, is only permitted with the prior consent of the rights holders. [Find out more](#)

Download PDF: 23.08.2025

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

*Sf. W. Tell da Lombardie
Coira 1888*

MOTTO:

Schi chaunta lod a quel nos Deis
ch'El ha udi 'ls suspürs dals seis,
ha nossa terr' incorunà
cun uschè nöbla libertà.

Martinus ex Martini

Guglielm Tell

Drama da Friedrich Schiller
Versiun da Clementina Gilli

Persunas:

Hermann Gessler, guovernatur imperiel a Schwyz ed Uri

Werner, barun d'Attinghausen, bandirel

Ulrich da Rudenz, sieu neiv

Werner Stauffacher

Itel Reding

Conrad Hunn

Hans auf der Mauer

Güerg Im Hof

Duri, chalger

Giosch da Weiler

Walter Fürst

Guglielm Tell

Rösselman, predichant

Petermann, culuoster

Kuoni, pastur

Werni, chatscheder

Ruodi, pas-cheder

Arnold da Melchtal

Conrad Baumgarten

Meier da Sarnen

Struth da Winkelried

Nicolaus da la Flüe

Burkhard Am Bühel

Arnold da Sewa

} homens da Schwyz

} homens dad Uri

} homens dad Unterwald

Pfeifer da Lucerna
Kunz da Gersau
Jenni, giuven pas-cheder
Seppi, giuven pasture
Gertrud, muglier da Stauffacher
Hedwig, muglier da Tell, figlia da W. Fürst
Berta da Bruneck, üna rich' ertevla
Armgart
Matilda
Elscha
Hildegard
Walter
Guglielm
Frieshart
Leuthold
Rudolf da Harras, scudier da Gessler
Giovannes Parricida, dücha da Svevia
Stüssi, guardiaun dals champs
Il proclamatur dad Uri
Un mess imperiel
Un suprastant
Meister Steinmetz, tagliapeidras.

{ paesaunas
 { ils mats da Tell
 { guardgias da Gessler

Lavurants, manuals, proclamatuors publics, frats misericordiaivels, chavaliers da Gessler e Landenberg, bgers paesauns, homens e duonnas dals tráis chantuns.

PRÜM ACT

Prüma scena

(L'ota spuonda da spelma dal Lej da las quatter Forestas in fatscha a Schwyz.

Il lej s'insinuescha aint il terrain furmand ün pitschen golf, üna chamanna as rechatta poch dalöntsch da la riva, ün giuven pas-cheder vo in barcha. Da l'otra vart dal lej vezz' ün verda pradaria, vschinaunchas ed aclas iglüminedas dal sulagl. A schnester dal spectatur ils pizs dal Hacken circundos da nüvlas; a dretta, sül fuonz luntaun, ils vadrets. Aunz cu cha giaja sü la tenda od' ün

la chanzun dals pastuors [Kuhreihen] e l'amabel sclingöz da las s-chellas chi cuntinua auch' üna pezza zieva cha la tenda ais tratta sü.)

I l g i u v e n p a s - c h e d e r (chaunta aint illa barcha). (melodia da la chanzun dals pastuors.):

Surria il lej, al bagn el invida,
sün riva verdaint' il giuven cupida,
'na musica lamma
commova sieu cour,
que pera cha'l clama
dad aungels ün cor.

Ed aiver d'algrezcha as sdasd' el dandet,
ma l'ova 'l contuorna, già bagna sieu pet.

«Chi dorma s'arrenda,
est mieu, bel mat!»
Ed aunz ch'el comprenda
a fuonz ais già trat.

P a s t u r (chaunta sül munt). (Variaziun da la chanzun dals pastuors.):

Otezzas ste bain,
allegra pas-chüra,
al pos vo natüra,
partir stu il sain.

Nus uossa partins, ma cura s'infitta
la terra da fluors e tuornan in vita
las ovas d'vadret, a val strepitand,
al clam dal cucu turnains nus chantand.

Otezzas ste bain,
allegra pas-chüra,
al pos vo natüra,
partir stu il sain.

Ü n c h a t s c h e d e r a l p i n (cumpera sül spih dal spelm in fatscha). (Seguonda variaziun da la chanzun dals pastuors.):

Süls munts ferm rumura, a scruosch' il piaunch,
tregant nun ho temma, vo liber e fraunch
cun pass temerari tres giand' e vadret
inua nu crescha ün unic stüjet.

Intuorn el s'daresa da tschiera ün mer,
al piglia la vista da vih e clucher.
Be tres qualche sfessa d'las nüvlas po'l vair
da dmuras umaunas il cuort apparair.

(Il paesagi müda d'aspet, a s'od' ün fracasch suord no da las muntagnas. Sumbrivas da nüvlas passan suravi la cuntredgia.)

(R u o d i , il pas-cheder vain our da la chamanna. W e r n i , il chatscheder vain gio dal spelm. Kuoni , il pastur, vain culla sadella da mundscher sülla spedla. S e p p i , sieu agüdaunt vain ziev' el.)

R u o d i : Fo spert Jenni. Tir' aint la barcha, tscha!
La plövgia vain; suord mügia il vadret,
il piz dal Mito metta sü'l chapè,
no d'la chavorgia vain ün vent glatschel,
Aunz cha crajains, ais cò il temporel.

K u o n i : Bod plova, barchiröl. La bês-cha magl'
inguord, e'l chaun zappigna i'l terrain.

W e r n i : Ils peschs faun sagls, utschels aquatics vaun
suot ova, schi, il temporel ais cò.

K u o n i : O Seppi, cha'l's armaints nu giajan pers!

S e p p i : La s-chella da la Lisa od fich bain.

K u o n i : Alura tuottas 'vains, 'la vo il pü dalöntsch.

R u o d i : Pastur, avais ün bel accord!

W e r n i : E bels armaints! — Ils voss, cumpatriot?

K u o n i : Nu sun taunt rich — els sun da mieu patrun,
da l'Attinghausen chi'l's affid' a me.

R u o d i : La vach' ho bella tschint' intuorn culöz.

K u o n i : Que so eir ella chi condü' il tröp,
prived' and füss 'la, tschert pü nu magliess.

R u o d i : Ma est da gö? 'Na bestia sainz' inclet —

W e r n i : Que ais bod dit. Armaints sun eir da sen:
que bain savains a chatscha giand d'chamuotschs,
prudaints els mettan, cur al pascul vaun,
'na guardgia chi cun tschüvel penetrant
avisa scha s'approssma l'inimih.

R u o d i (al pastur): S-chargiais già l'alp?

K u o n i : Il pascul uoss' ais bluot.

Werni : Schi bun viedi, sain.
 Kuoni : Giavüsch que eir a vus,
           Da vos viedi tuorn' ün schi e na.
 Ruodi : A vain ün hom currind tuot que ch'el po.
 Werni : Que ais Baumgart d'Alzellen, il cugnuosch.
 Conrad Baumgarten (arrivand sainza fled) :
           S'arov, de'm vossa barcha, barchiröl!
 Ruodi : Perche tel' prescha? Essas sainza fled.
 Baumgarten : Vus am salvais la vita, o fe spert!
 Kuoni : Che 'vais amih?
 Werni : Chi voul a's fer dal mel?
 Baumgarten (al pas-cheder) :
           Sü, sü, fo spert, els sun be davous me,
           ils chavaliers da nos guovernatur!
           Sun ün hom pers, scha vegnan da'm clapper.
 Ruodi : Perche 's perseguiteschan ils sudos?
 Baumgarten : Il prüm salvè'm, alura s'vögl quinter.
 Werni : Plain saung vus essas, che ais arrivo?
 Baumgarten : Da Rossberg il chastlaun —
 Kuoni : As voul clapper?
 Baumgarten : Üngün nu'l temma pü, eau l'he mazzo.
 Tuots (retrocedan spavantos) :
           As saja Dieu grazius! Ma che 'vais fat?
 Baumgarten : Que ch'in mieu pè minchün 'vess fat, pelvair!
           Il dret d'ma dmura he exercito
           invers l'infam e vil profanatur.
 Kuoni : S'ho il chastlaun lesò in voss' onur?
 Baumgarten : Cha el cumplir sa brama nu pudef
           poss ingrazcher a Dieu ed a ma sgür.
 Werni : L'avais sfracho la testa culla sgür?
 Kuoni : O tuot quintè, vus temp avuond' avais
           fin cha la barch' ün ho schlio.
 Baumgarten : In god
           cun lain' avaiva fat, in ün dendet
           ma duonn' eau vzet a cuorrer spert vers me:
           Il nosch chastlaun saj' in ma ches' entro,
           l'hegi' intimed' ün bagn da'l preparer,

tento eir d'violer si' onested.

Fügir pudet 'la, gnit spert a'm clamer;
a chesa füt eau in ün batter d'ögl,
e cun ma sgür al det il cuolp mortel.

Werni : Avais fat bain. Üngün nu's po blasmer.

Kuoni : Crudel tiran! Sa buna pej' el ho!
La meritaiva già da lönch innò
dal pövel inasprieu dad Unterwald.

Baumgarten : Ün so il fat. Stögl batter ils chalchagns —
tschantschand — o Segner — pass' il temp —

(A cumainza a tuner.)

Kuoni : Fo spert —
a l'otra riva maina l'hom da bain!

Ruodi : Nu poss pelvair. A vain ün temporel;
stuvais spetter ün pô.

Baumgarten : O Dieu, spetter?
Nu poss pü retarder — que ais ma mort! —

Kuoni (al pas-cheder) : Ah vo! Al prossem ün stu bain güder,
il simil eir a nus po capiter.

Ruodi : Regn' il favuogn, il lej ais burrascus,
in tel orizi, na, nu poss ris-cher.

Baumgarten (abratschand sia schnuoglia) : Cha Dieu s'agüda, scu vus am güdais!

Werni : Que ais questiun da vit' e mort, güdè'l!

Kuoni : El ais ün bap, ho duonna ed infaunts.

Ruodi : Questiun da vit' e mort ais eir per me,
he duonna ed infaunts scu el. Nu vzais
las uondas infuriedas, nun udiss
lur frantuner e'l sibiler dal vent?
— O quaunt gugent salvess quaist hom valent,
ma impussibel ais, que vzais vus svess.

Baumgarten (auncha in schnuoglias) :

Schi stögl cruder in maun a l'inimih
in vist' al lö da salvamaint! L'ais lo,
ed eau il poss ragiundscher cun mieu sguard;
il sun d'la vusch po arriver fin lo.

- Cò ais la barcha chi am purtess vi
e stögl ster cò, privo da spraunz', agüd!
- K u o n i : Guardè, chi vain?
- W e r n i : Que ais il Tell da Bürglen.
- T e l l (cul balaister) : Chi ais que hom chi cò dumand' agüd?
- K u o n i : Ün hom d'Alzellen, ho defais l'onur
d'sa chesa, ho mazzo l'infam chastlaun
da Rossberg. Al sun zieva pass per pass
ils chavaliers crudels per il clapper,
invaun el imploresch' il barchiröl,
nu ris-cha quaist da traverser il lej.
- R u o d i : Eir Tell so manascher il rembel, el
po dir scha que nun ais sur möd ardit
(Tuns tremends, il lej strepitescha.)
in quaist stratemp al lej da s'affider,
üngün da saun güdizi que nu fess.
- T e l l : L'hom brav s'impais' in ultim a se stess,
Dieu ais cun te, o salva l'hom chalcho.
- R u o d i : Chi ais al sgür ho bun cussglier. Nu poss,
cò ais la barch' e lo il lej, pruvè.
- T e l l : Il lej po parduner, brich il tiran,
o prova, barchiröl!
- P a s t u o r s e c h a t s c h e d e r s : Salvè'l! Salvè'l!
- R u o d i : Sch'el füss mieu frer u eir mieu egen figl —
Simon e Giud' ais hoz — ün di funest —
sa victima pretend' il lej rabgius.
- T e l l : Cun perder pleds inütils nun ais fat.
A pass' il temp. A l'hom stu gnir güdo!
Di, barchiröl, voust ir?
- R u o d i : O na, eau brich!
- T e l l : In nom dal Segner, do'm ta barch' alur',
dal mner a l'otra riva vögl pruver.
- K u o n i : Quaunt brav est, Tell!
- W e r n i : Da vair chatscheder, schi!
- B a u m g a r t e n : Mieu aungel, mieu salveder essas, Tell.

T e l l : Dal nosch chastlaun poss bain as liberer,
d'l'orizi stu ün oter as salver,
Ais meglder da cruder in mauns da Dieu
Cu dals umauns!

(Al pastur.) Cufforta tü, amih,
ma duonna scha nu poss turner, ardit
ais mieu impegn, mar oter nu poss fer.

K u o n i (al pas-cheder):

Vus essas ün famus pilot e nu
sus-chais ris-cher que cha nos Tell po fer?

R u o d i : A Tell nu superesch' üngün. Scu el
in noss contuorns nun aise ün seguond.

W e r n i (ascenda il spelm):

La barcha vo. S'assist' il Segner, bravs!
Cu cha la nev vacilla da cuntin!

K u o n i (sülla riva):

La nev ais ida suot — nu la vez pü.
O na, l'ais darcho lo, a tuot pudair
s'lavura tres l'orcan il valurus!

S e p p i : Guardè ils chavalier, gnand al galop!

K u o n i : Dieu, que sun els! L'agüd gnit güst a temp.
(Ün tröp chavaliers dal guvernatur.)

P r ü m c h a v a l i e r : De no il morder ch'ad avais zuppo!

S e g u o n d c h a v a l i e r : Invaun ais vos refüd, el gnit no cò.

K u o n i e R u o d i : Da chi favlais?

P r ü m c h a v a l i e r (vezza la barchetta): O corpo dal malam!

W e r n i (da l'ot): Ais lo quella neveta cha tscherchais?

Scha vus vulais l'aziever schi fe spert.

S e g u o n d c h a v a l i e r : Maledicziun, el ais scampo!

P r ü m c h a v a l i e r : E vus
chi mütschanto l'avais, la pajaros —
la scossa spers' ed ars la baita, tscha!

S e p p i : (currind zieva): O mieus agnels!

K u o n i (vo eir): Ma scossa, o dulur!

W e r n i : Infams!

R u o d i : O cura mê, Dieu güst, darost
a nos pajais ün hom liberatur?

Seguonda scena

(Steinen i'l chantun Schwyz, la chesa da Stauffacher sül stredun dasper la punt, ün tigl davaunt chesa.)

(Werner Stauffacher e Pfeifer da Lucerna vengnan discurrind.)

Pfeifer: Na, na, Stauffacher, scu cha s'he già dit,
cull' Austria pür nun alliè's mê pü,
tgnè ferm aunch' a l'imperi, scu fin cò.
Cha Dieu protegia nossa liberted!

(Al straundschen il maun cordielmaing e voul ir.)

Stauffacher: Restè fin cha ma duonna vain. Mieu giast
yus essas cò, a Lucerna sun il vos.

Pfeifer: S'ingrazch, amih, a Gersau stögl aunch' ir,
scha vus greiv tüert e dan 'vais da patir
tres voss chastlauns avars e petulants,
pazienz' üsè, que po bainbod müder,
l'imperi ir in oters mauns. Sch'avais
güro a l'Austria ais que memma tard.

(El parta. Stauffacher profuondamaing attristo as tschainta sül
baunch suot il tigl. Uschè il chatta sia duonna chi as tschainta
sper el ed il guarda üna pezza in silenzi.)

Gertrud: Uschè afflict, amih? Pü nu't cugnuosch.
Da lönc innò observ ch'ün greiv travagl
at squitsch' il cour e suolch' il frunt. Nu vousst
at confider a me? Ta duonna sun,
a ta fadia vögl avair ma part.

(Stauffacher la straundschen il maun e tascha.)

Che t'affadia taunt? A me poust dir.
Ta chesa prosperesch' e ta lavur
ais benedida, ils talvos sun plains,
la scoss' e'l tröp d'chavals bain stadagios
felizamaing sun returnos dals munts
in stalla a passer il fraid inviern.
— Cò ais ta chesa, bella scu'n palaz,
bain construida our dal pü bel lain
e fnestras bain dispostas rendan cler

las vappas, in culuors a las paraids
depintas, ed ils dits cha'l viandaunt
as ferm' ad admirer e ponderer.

S t a u f f a c h e r : La chesa ais bain fatta e sto ferm,
ma ah — suot ella trembla il terrain.

G e r t r u d : Cher Werner, di'm, cu ais que dad incler?

S t a u f f a c h e r : Ün di tschantaiv' eau suot quaist bös-ch, scu hoz,
aviand da ma lavur satisfacziun.

Da Küsnacht gnit alura il chastlaun
seguieu dals chavaliers. El as fermet
davaunt ma dmura, quasi s'mürvagliand
d'la vair. Eau ümil m'alvantet, scu ais
dovair vers il potent guovernatur
imperiel. «A chi que appartain?»

Disch el cun nosch intent, schabain ch'el so.

Ma spert decis respuond uschè: «Signur,
la chesa ais mieu feudo, ma possess
da nos imperatur.» — Replicha el:

«D'l'imperatur in pè sun cò regent
e nu cumport ch'a sieu talent il pur
s'fabricha ches' e liber viv' in möd
scu sch'el patrun füss dal pajais. Que vögl
severamaing as scumander, vassals!»

Ed el partit sdegnuoss e dispettus —
Eau cò restet, als pleds dal nosch pensand
cul cour da greivs pissers chalcho.

G e r t r u d :

Voust tü

o mieu patrun e cher marid, udir
ün radschunabel pled da ta muglier?
Dal nöbel Iberg, hom da pratic sen,
eau sun la figlia. Cun mas sruors filand
las lungias sairas, gnivan tar nos bap
ils prüms dal pövel a's cussglier, dals vegls
imperatuors las pergiaminas els
legiaivan, il bain public meditand.
Udit alura pü d'ün pled da sen
dal scort chi pensa e dal bun chi voul,

ed in mieu cour ils he bain conservos.
 Dimena taidla e fo attenziun!
 Perche que chi at chalcha sè fingio.
 — A te ho il chastlaun süls corns, vuless
 gugent t'fer dan perche la caus' est tü
 cha ils da Schwyz nu vöglan s'metter suot
 al princip nouv, ma a l'imperi ster
 fidels, scu fettan saimper ils babuns.
 Cha que ais vaira, Werner, stoust cunvgnir.

S t a u f f a c h e r : Schi, Gessler am voul mel per tel' radschun

G e r t r u d : El nu't cuescha tia liberted
 ne il bainster cha l'ierta dals babuns
 t'accorda — el nun ho ün tel possess —
 Ais quaist il feudo da l'imperatur
 a te concess, tü'l poust musser scu cha
 l'imperatur musser po sieus pajais.
 Nun arcugnuoschast neir üngün patrun
 cu da la cristanted il Dieu suprem. —
 Ma el d'sa chesa ais be figl cadet;
 posseda be il mantel d'chavalier,
 da que l'invilg' e l'ödi invers te
 chi est ün hom onest e furtüno:
 Da lönch ta perdiziun ho'l decreto —
 Aunch' uoss' est saun e salv — ma voust spetter
 fin ch'el sa bram' a te ho satisfat?
 L'hom sabi ais precaut.

S t a u f f a c h e r : Che as po fer?

G e r t r u d (vain pü daspera):

Schi taidla mieu cussagl! Tü sest cha cò
 in Schwyz as plaundschan tuot ils bainpensants
 da l'avarizch' e crudelted da nos
 guovernatur, e sainza dubi eir
 in Unterwald ed Uri staungels sun
 dal giuf pesant da lur infam chastlaun,
 perche, scu Gessler cò, ais Landenberg
 vidwart il lej sfatscho ed insolent —

Niaunch' üna barcha da pas-cheder vain
 sainz' almantaunzas dals guvernatuors,
 perque füss bun ch'alchüns da vus, chi bain
 pensais, as consultessas supra'l möd
 d'chatter 'na via per as liberer
 da quaist' abominabla oppressiun,
 e per vos dret Dieu füss bain sgür cun vus.
 Nun hest in Uri qualche bun amih
 al quêl poust fraunchamaing avrir tieu cour?

S t a u f f a c h e r : Schi, homens bravs cugnuosch eau lo divers,
 e respettabels vegls signuors, als quêls
 poss confider tuot que chi'm chalch' il cour.

(El oza il sguard.)

D'impissamaints prievlus o che tumult,
 muglier, sdruvagliast in mieu cour tranquil!
 Dal fuonz d'mieu pet tü tirast a la glüsch
 impissamaints cha a me stess proibit,
 cun pleds adesters ils dist be dret our.
 — Ma hest considero l'ardit cussagl?
 in quaista val paschaivla introdür
 discordia, strepit d'armas e cumbat?
 sus-chessans nus, ün debel tröp d'pastuors
 ans metter cunter al potent signur?
 Be ün pretext els spettan per chatscher
 guerrescas bandas in nos cher pajais
 e fer, da ferm's vandscheders, ot e bass
 e, cul pretext da güst chastiamaint,
 desdrür las chartas d'nossa liberted.

G e r t r u d : Vus *homens* essas eir, la sgür savais
 druver; e'l Segner güd' als curaschus!

S t a u f f a c h e r : O duonna! Ün flagè terribel ais
 la guerra, schmacha scossa e pastur.

G e r t r u d : Da Dieu tribulaziuns ün stu purter,
 ma'l squitsch ingüst nu soffr' ün nöbel cour.

S t a u f f a c h e r : A quaista chesa nouv' hest bainplaschair,
 la spavantusa guerra l'arda gio.

G e r t r u d : Cul egen maun büttess il fö loaint
sch'a bains terrains mieu cour v'less s'attacher.

S t a u f f a c h e r : La guerra nu cugnuoscha charited,
l'infraunt in chüna nun ais niauncha sgür.

G e r t r u d : In tschêl ho l'innocenz' ün bun amih!
Guard' inavaunt, marid, na inavous!

S t a u f f a c h e r (l'abratscha) :

Quel chi ün simil cour po a sieu pet
serrer, pels sieus cumbatter leid eir po,
tirans armos el pü nu temma sgür —
dalum am part per Uri, viv' allò
ün mieu amih, l'ais Walter Fürst, el ho
pissers gravus scu eau d'noss temps infausts.

Eir chat allò il nöbel d'Attinghaus,
el ama'l pövel e noss vegls custüms
adonta cha da nöbla schlatt' el ais.

Cun quaists vögl tegner hoz cussagl, scha füss
pussibel da's defender dals tirans. —

Sto bain, in mi' absenza guarda tü
da chesa e sulam, proveda cha
al pelegrin chi passa, scu al frat
chi rova pel convent, bundantamaing
pür saja do, cha sajan satisfats.

Ma chesa nun as zopp' al viandaunt
ma ospitel' as muossa a minchün
chi passa sül stredun.

(Intaunt ch'els partan vers il fuonz da la scena, vegnan Tell e
Baumgarten davauntvert.)

T e l l (a Baumgarten) : Schi uossa d'me
pü nun avais dabsögn, pudais entrer
in quella chesa, l'ais la dmura da
Stauffacher, ün bun bap da tuots oppress.
— Ma che! cò ais el svess, gni pür cun me.

(Els vaun vers Stauffacher. La scena müda.)

Terza scena

(La plazza publica ad Altorf. Sün ün' eminenza i'l fuonz vezz' ün a fabricher üna fortezza, la quela ais avanzeda taunt inavaunt ch'ün po vair la fuorma. La part interna ais glivreda, vi da la fatscheda vain aucha lavuro. Ils lavurants vaun sü e gio per las pantuneras in grand fatschögn. Tuot ais muvimaint e lavur.)

(Il survagliaunt, maister Seinmetz, lavurants e manuals.)

Il survagliaunt (chatschand ils lavurants cul bastun):

Sduvlè's pultruns, notiers cun peidras, tscha!
Cun molta e chütschina! Avanzer
stu la lavur, cha saja il chastlaun
cuntaint. Pes cu lindornas essas plauns!

(A duos manuals chi portan materiel):

Ais que chargio? Il dobel pür chargè!
O quaists daschütels, leders da lur temp!

Prüm lavurant: Oh trist avuonda cha nus svess stuvauns
purter la crappa ed ans sfadier
per construir *per nus* üna praschun.

Survagliaunt: Che marmugnais? O miserabels, vus
nun essas buns d'ünguotta oter cu
d'churer la muagl' ed ir pels munts intuorn!

Ün vegl (fo üna posa):

Eau nu poss pü!

Survagliaunt: Lavura vegl pultrun!

Prüm lavurant: Ma nun avais üngüna cumpaschiun?
Ün vegl chi po apaina ster dret sü
sfurzer a tel strapatsch!

Taglia peidras e lavurants: Que ais infam!

Survagliaunt: Pür pisserè per vus, fatsch mieu dovair.

Seguond lavurant: Dschè, la fortezza cha nus fabrichains
cu vain 'la a's numner?

Survagliaunt: Sforz' Uri ais
sieu nom, e suot il giuf as sfurzaro.

Lavurants: Sforz' Uri!

S u r v a g l i a u n t : Cò nun ais da rir, la fè!

S e g u o n d l a v u r a i n t : In quaista pitschna chesa vulais vus opprimer tuot il pövel d'Uri, oh!

P r ü m l a v u r a i n t : Quaunts simils mantunets stuvess ün bain luver, fin ch'ün sur l'oter sumagliet pudessan d'Uri al pü pitschen munt.

(Il survagliaunt vo vers il fuonz da la scena.)

M a i s t e r S t e i n m e t z : Aint il pü fop dal lej vegn a bütter il bun martè drubo per quaist malam.

(Tell e Stauffacher vegnan.)

S t a u f f a c h e r : Dulur! Stuvair assister a quecò!

T e l l : Giain inavaunt, cò ais prievlus da ster.

S t a u f f a c h e r : In Uri, terra libra, am rechat?

M a i s t e r S t e i n m e t z :

Signur, scha vzessas pür ils suotterrauns d'la tuor! O Dieu, chi lo ho dad avder nun oda pü il chaunt dal gial.

S t a u f f a c h e r : O Dieu;

M a i s t e r S t e i n m e t z :

Guardè quaists mürs massitschs, quaists barbachauns!
Els sun erets per tuott' eternited.

T e l l : Que ch'ais eret da mauns, paun mauns desdrür.

(Mussand süllas muntagnas.)

La chesa d'liberted ho Dieu fundo.

(Ün oda ün tambur, a vain glieud, purtand ün chapè sün üna staunga, ün proclamatür vain zieva, duonnas ed infaunts as chatschan inavaunt cun buonder.)

P r ü m l a v u r a i n t : A battan il tambur. Che voul que dir?

M a i s t e r S t e i n m e t z : Che carnaval! Che sen ho que chapè?

P r o c l a m a t ü r : In nom d'l'imperatur! Tadlè!

L a v u r a i n t s : Silenzi!

P r o c l a m a t ü r : Vus vzais, o homens d'Uri, quaist chapè!

Immez la plazza d'Altorf vain eret
ün' ota pütta e losü'l chapè.

La ferma volunted ais dal chastlaun
 cha il chapè vegn' onuro scu el
 cun ün profuond inclin e'l cho scuvert.
 Da que, scha essas suottamiss il raig
 po s'atscherter. Chi sdegna il cumand
 saro privo da vit' e proprieted.

(Vain darcho battieu il tambur e vaun davent. Il pövel ria dad ot.)

P r ü m l a v u r a i n t : Che chosa impussibla s'ho'l chastlaun
 uoss' inspi? Undrer nus ün chapè?
 Udieu qualchosa d'simil mê nu s'ho!

M a i s t e r S t e i n m e t z :

Plajer il schnuogl ad ün chapè? Voul el
 fer schnöss da nus, serius' e degna glieud?

P r ü m l a v u r a i n t : Scha la curuna da l'imperatur
 que füss, ma l'ais da l'Austria il chapè,
 l'he vis a pender sur il trun regel
 inù' ils feudos vegnan partieus our.

M a i s t e r S t e i n m e t z : Da l'Austria il chapè? Guardè allò,
 'na trapla ais quecò per ans tradir
 a l'Austria!

L a v u r a i n t s : Na, ün hom d'onur mê pü
 a quaist affrunt s'adattaro.

M a i s t e r S t e i n m e t z : Schi gni,
 cumpagns! Culs oters consulter ans v'lain.

(Els vaun vers il fuonz.)

T e l l (a Stauffacher) : Cu cha las chosas staun 'vais vis. Ste bain!

S t a u f f a c h e r : Che presch' avais? Nun izan già davent.

T e l l : Ma chesa bsögn' il bap. Adieu, ste bain!

S t a u f f a c h e r : 'Na granda bram' avess da's dir duos pleds.

T e l l : Ils pleds nu rendan leid ün cour chalcho.

S t a u f f a c h e r : Ma pleds ans mner paun a früttaivl' acziun.

T e l l : Avair pazienza e taschair, que ais
 per nus la megld' acziun.

S t a u f f a c h e r : Pü tolerer
 tel chosas impussiblas nu pudains!

Tell: Regents chi regnan spert nu regnan lönch.
 — Cur cha'l favuogn s'alvainta dals abiss
 as stüzz' il fö, las barchas veggan spert
 al port, il spiert pussaunt vo suravi
 la terra e nu lascha stizi d'el.
 Minchün in chesa sia viva quiet,
 a l'hom paschaivel ün cuvescha pêsch.

Stauffacher: Crajais?

Tell: La serp nu morda sainza gnir
 tizcheda. Els gnaron bain stüffis, vzand
 il pövel rasegno e suottamiss

Stauffacher: Scha nus insembe tgnessans füssans ferms.

Tell: Sül lej inquiet as güda il pü bain
 minchün sulet.

Stauffacher: E noss' aspiraziun
 cumöna bandunais taunt fraidamaing?

Tell: Minchün as fida sün se stess.

Stauffacher: Pussaunts
 eir debels dvaintan, sten s'unind.

Tell: Il ferm
 ais pü pussaunt sulet.

Stauffacher: Alur' nu po
 la patria quinter sün vus, scha stu
 s'defender svess in sa desperaziun?

Tell (al do il maun): Tell port' ün agnè pers sü da l'abiss
 e da's retrer avess da sieus amihs?
 Ge sainza me a voss cussagls, perche
 subtil examiner nun ais mieu ferm;
 ma scha'm bsögnais per üna tschert' acziun,
 alur' clamè, e Tell nu mancharo.

(Vaun davent da diversas varts, ün dendet muvimaint intuorn las
 pantuneras.)

Maister Steinmetz (cuorra vi):
 Che ais?

Prüm lavuraint: Crudo ün lavuraint dal tet.
 (Berta vain precipitedamaing. Sieu seguit.)

B e r t a : Ais mort? O Dieu! Curri. salvè, güdè!
 Sch'agüd pussibel ais! Pigliè quaist or.
 (Bütta sieus clinözs immez il pövel.)

M a i s t e r S t e i n m e t z :

Vos or — o tuot per vus ais vnel — per or.
 cur 'vais sdrappo'l marid da la muglier,
 il bap da sieus infaunts, e led avais
 purto i'l muond, crajais da cumpenser
 cun or — aunz cha vus füssas cò, umauns
 cuntasins nus eirans, ma cun vus entret
 aint il pajais desperaziun e led.

B e r t a (al survagliaunt chi tuorna):

Ais el in vita?

(Il survagliaunt fo ün segn da na.)

O fatel chastè,
 eret blastmand, maledicziun a te!

(S'absainta.)

Quarta scena

(L'abitaziun da Walter Fürst.)

(W a l t e r F ü r s t e d A r n o l d M e l c h t a l aintran da dif-
 ferentas varts.)

M e l c h t a l : Sar Walter Fürst —

W a l t e r F ü r s t : Oh, sch'ün ans surprendess!
 Ste lo! Nus essans circundos d'spiuns.

M e l c h t a l : Dad Unterwald ünguotta nun am mnais?
 Ünguotta da mieu bap? Eau nu tegn our
 pü lönch da ster cò praschuner ozius.
 Ais taunt vituperabel mieu agir
 per am zupper scu sch'eau ün morder füss?
 A l'insolent chi'l's bouvs, il bel paragl,
 vulaiva per cumand dal nosch chastlaun
 piglier, he ruot ün daunt cun mieu bastun

W a l t e r F ü r s t : Agitas sainza reflexiun. Il mess
 tramiss füt dal chastlaun, vos suprastant,
 incuors vus essas in chastihi, a vus
 tuchaiva da's submitter e taschair.

Melchthal : Da l'arrogant avess da suppurter
l'infam insult: «Scha'l pur voul paun, schi ch'el
l'areder tira svess!» O che sgrischur
cur ch'el ils bouvs superbis pigliet our suot;
mögittan e stechittan els, scu scha
dal tüert soffert avessan sentimaint,
alur' retegner nun am pudet pü,
ed illa rabg' il mess eau bastunet.

Walter Fürst : Da vaindscher l'egen cour a *nus* vain greiv,
cu po la giuentün' as moderer!

Melchthal : Que am fo mel pustüt pel bap. El ho
taunt bsögn d'agüd e'l figl nun ais tar el.
Süls corns l'ho il chastlaun perque ch'el ais
leel luttant per liberted e dret.
Opprimaron il pover vegl, üngün
nun ho'l per il defender d'lur insults.
— Cha dvainta que chi vöglia, eau stögl ir.

Walter Fürst : Voss' impazienz', o giuven moderè,
spettè sün nouv avis dad Unterwald.
— Od a picher — fors' ais ün mess da nos
chastlaun — ge aint accò. — In Uri neir
nun essas sgür dal Landenberg, ils duos
tirans s'assistan in lur interess.

Melchthal : E'ns muossan che cha *nus* stu vessans fer.

Walter Fürst : Ma ge! Cur tuot ais sgür as clam darcho.

(Melchthal vo aint.)

Il disgrazcho! Nu suos-ch al confesser
mieu nosch presentimaint. — Chi picha? Oh,
imincha vout' a la rumur da l'üsch
aspet qualcosa d'mel, pertuot suspect
e tradimaint, spiuns in mincha lö,
il pü remot chantun d'la chesa sgür
nun ais da l'invasiun dals mess sfatschos.
Fess bsögn per mincha porta ün charnatsch.

(El evra e stupefat vo ün pass inavous.)

(Werner Stauffacher aintra.)

Mieus ögls che vezzan? Vus, sar Werner, cò?
 Pelvair ün giast stimo e cher, nu po
 ma chesa ospiter ün meglder hom,
 bainvgnieu sajas, Werner, suot mieu tet!
 Che ais da növ? In Uri che tscherchais?

S t a u f f a c h e r (al tuchand maun):

La veglia Svizzra ed ils buns temps vegls.

W a l t e r F ü r s t :

Quels mnais cun vus. — Zuond bain fo a mieu cour
 vos cher aspet, tschantè's amih. Cu sto
 vossa muglier, la figlia dal sapiant
 Iberg, plaschaiv' ed amiaivla taunt?
 Ün oda dals viandaunts chi dal convent
 da Meinrad vers Italia vaun, ün lod
 unanim d'vossa ospitalited —
 Ma dsche'm, da Flüelen gniss güst uossa vus,
 nu vzettas ünguott' oter aunz cu gnir
 sur l'im d'quaist üsch?

S t a u f f a c h e r (as tschainta):   Ün edifizi vzet
 zuond surprendent, bain poch el am plaschet.

W a l t e r F ü r s t : Amih, ün unic sguard s'palainta tuot.

S t a u f f a c h e r : Ün tel in Uri mê nun existit
 dals temps remots innò. Serreda ferm
 füt saimper be la fossa cò tar nus.

W a l t e r F ü r s t : La foss' ais quaista d'nossa liberted.

S t a u f f a c h e r : Sar Walter Fürst, nu vögl as zuppanter
 cha na be'l buonder m'ho condüt tiers vus:
 He greivs pissers — a chesa d'he lascho
 tribulaziun, na main tribulaziun
 chat eau accò. Intolerabel ais
 nos indürer e nun and vzains la fin.
 Il Svizzer liber füt da vegl innò
 ed adüso a gnir eir baintratto.
 Da quaistas chosas mê nun ho ün vis
 daspö cha muagl' ervagia sün noss munts.

Walter Fürst: Schi, sainz' exaimpel ais lur fer indegn!

Nos nöbel d'Attinghaus perfin, chi ho
eir vis ils buns temps vegls, ais da l'avis
cha que nu saja pü da suppurter.

S t a u f f a c h e r : Schi, eir ad Unterwald succedan bgers
misfats e sanguinus ais il chastih —
d'l'imperatur l'indegn chastlaun chi sto
a Rossberg s'inflammet d'pervers' amur
per la muglier d'Baumgarten, il marid
prevgnit l'infam insult, e culla sgür
mazzet sül cuolp il scelerat tiran.

Walter Fürst: O quaunt cha ils decrets da Dieu sun güsts!
Che dschais, Baumgarten? L'ais ün hom modest,
ma dsche, ais el in salv e bain zuppo?

Stauffacher: Vos dschender Tell l'ho mno no sur il lej,
a Steinen il tegn bain zuppo tiers me —.
Qualcosa d'auncha pü sgrischaivel m'ho
que hom quinto, ch'a Sarnen ais success,
e mincha cour leel fo sanguiner.

Walter Fürst (attent): E che ais que?

Stauffacher: A Melchtal, güst allò
inua cha la via 's sparta per
condür a Kerns, ün hom leel e güst,
Heinrich an der Halden, ais chaso.
Sieu valid pled i'l vih ün predsha zuond.

Walter Fürst: Chi nu'l cugnuoscha? Ma che ais success?

Stauffacher: Sieu figl, be per ün pitschen fal commiss,
füt chastio da Landenberg, quaist fet
piglier oursuot l'areder ils duos bouvs,
güst ils pü bels, — il giuven subitus
pluntet il mess, alur fügit.

Walter Fürst (cun grand' anxited): Ma'l bap,
o dsche'm, che ais dyanto dal bap?

Stauffacher: Dal bap
dumanda quint il Landenberg: el dess
al procurer il figl, ma scu cha'l vegl

nu so inu' as chatt' il fügitiv
e güra d'nú savair, clam' il chastlaun
sieus sbirs per il clapper e torturer.

Walter Fürst (saglia sü e tschercha da'l trer da l'otra vart):
Taschè, taschè!

Stauffacher (uzand la vusch): «Scha m'ais fügieu il figl,
schi tegn a te!» — Per terr' il fo bütter,
cul güz atschel al furer our ils ögls.

Walter Fürst: O Segner cher!

Melchthal (vain our precipitedamaing):
Ils ögls 'vais dit, ils ögls?

Stauffacher (surprais a Walter Fürst):
Chi ais quaist giuven?

Melchthal: Oh! 'Vais dit ils ögls?

Walter Fürst: O pover, pover hom!

Stauffacher: Chi ais el? Oh —

(L'aviand Walter Fürst fat ün segn.)

Il figl? O Segner, che calamited!

Melchthal: Per cuolpa *mia*, per mieu fal! El ais
dimena orv, e propi orv dafat?

Stauffacher: 'Vais dit. Il liquid d'l'ögl ais culo our
mê pü el nu vzaro la glüschen dal di.

Walter Fürst: O schinagè'l in sa dulur!

Melchthal: Mê pü!

(Cul maun süls ögls tascha'l ün mumaint, alura as volva bod ad
ün e bod a l'oter e tschauntscha culla vusch suffocheda da las
larmas.)

La vzüda ais ün nöbel dun dal tschêl —
Las creatüras tuottas vivan d'glüschen;
imincha esser furtüno — perfin
la plaunt' as volva leida vers la glüschen.
Ed el depress stu ster in s-chür etern —
mê pü'l cuffort' il leger verd dals pros,
mê pü l'allegria il tapet da fluors,
ill' ura dal tramunt la pizz' in fö
mê pü el nu vzaro. — Murir nun ais

taunt mel, ma viver e nu vair, que ais
terribel! Oh, perche taunt attristos
stais am guardand? Eau d'he duos ögls intacts
e sauns e nu poss der al bap niaunch' ün —
niaunch' üna sbrinzla da quel mer da glüsch
chi'l's ögls m'inuonda d'sa splendur.

S t a u f f a c h e r :

O Dieu!

Eau stögl auch' ingrandir vos led, impè
d'pudair il surlevger — el bsögna pü!
Perche tuot sieu avair al füt piglio,
l'infam chastlaun ünguotta nu'l laschet,
be sieu bastun per ir murdiand sieu paun.

M e l c h t a l : Na oter cu'l bastun al vegl sainz' ögls!

Da tuot privo, perfin da la splendor
d'sulagl, quaist dun cumön a tuots, eir als
pü miserabels — pü nu'm dess üngün
cussglier da'm tgnair zuppo pü lönc accò.
Che miserabel vil cha sun, penso
d'he be da metter me al sgür, e na
a la sgürezza da mieu nöbel bap;
ah, l'he lascho i'ls mauns dal nosch tiran!
Na oter cu vendett' am stett' a cour —
vögl ir tar el — o nu vulè'm tratgnair —
Pretender vögl sa vzüda dal chastlaun,
immez sieus chavaliers il vögl chatter,
eau spredsch la vita, be sieu cotschen saung
po quaist turmaint anguoschagius calmer.

(El voul ir.)

W a l t e r F ü r s t : Fermè's! Ünguotta nu pudais obtgnair!

El dmur' a Sarnen in sieu ot chaste
e da vos feil inütil ria be.

M e l c h t a l : E sch'el dmuress cusü i'l ferm palaz
da glatsch dal Schreckhorn u pü ot sül piz
d'la Jungfrau, eau il chattaro bain sgür,
Cun vainch giuvnets d'medemmas intenziuns
eau sa fortezza bain demoliro,
sch'üngün da vus nu voul am cumpagner —

Per vossa scoss' e chesa pisserus
 vulais as suottametter al tiran —
 Clamer insembel vögl tuot ils pastuors
 süls munts e lo, inu' ais fras-ch l'immaint
 e saun il cour, vögl suot tschêl viv quinter
 l'orrenda, la sgrischus' atrocited.

S t a u f f a c h e r (a Walter Fürst):

Al cuolm sun ils excess — vulains spetter
 fin als extrem —

M e l c h t a l :

E che da pü crudel
 ais aucha da spetter scha niaunch' a lö
 nu po rester la poppa d'l'ögl. O dsche,
 sainz' armas essans forsa? E perche
 avains imprains a manascher la sgür,
 a tender il balaister? Ho minchün
 ün' arma da defaisa in mumaints
 da disperaziun. Als chauns persecutuors
 cull' armadür' imnatsch' il tschierv exaust.
 Il svelt chamuotsch attira gio l'abiss
 l'incaut chatscheder, e perfin il bouv
 bandus, nos famiglier cumpagn d'lavur,
 chi prus e rasegno sieu vigurus
 culöz as lascha metter suot il giuf —
 sch'el vain tento as drizza e culs corns
 pussaunts schlavazz' in ajer l'inimih.

W a l t e r F ü r s t : Scha'ls traïs pajais pensessan scu nus traïs,
 da fer qualcosa füssans fors' in cas.

S t a u f f a c h e r : Scha Uri clam' e güda Unterwalden,
 schi quels da Schwyz onuran ils vegls pacts.

M e l c h t a l : D'he bgers e buns amihs ad Unterwalden,
 sa vit' expuona iminchün gugent,
 scha sül agüd da l'oter po s'fider.

O baps pietus da quaist pajais! Bainschi
 in fatsch' a vus experts sun be giuvnet
 ed illas dietas balch modest ma vusch,
 schabain cha giuven sun ed inexpert,
 nu vöglas vus spredscher que ch'eau as di:

La forza impulsiva d'giuvn' eted
 nun ais chi'm stimulescha, ma bainschi
 dulur immensa chi am fo agir
 e mouva'l spelm perfin a cumpaschiun.
 Vus essas baps d'famiglia, s'giavüschaïs
 ün figl da bain chi's fatsch' onur e pront
 saj' a defender vossa vzüda, oh,
 perque ch'intact' ais vossa faculted
 e saun vos corp, s'arov, nu fe poch cas
 da nossa granda disfurtüna. Eir
 sur vus la speda dal potent tiran
 suspaisa sto, svio da l'Austria 'vais
 nos cher pajais, na otra cuolpa ho
 mieu pover bap, l'istess delict commiss
 avais, chi po as mner a perdiziun.

S t a u f f a c h e r (a Walter Fürst):

Dsche vos parair, da's secunder sun pront.

W a l t e r F ü r s t : Als nöbelz da Sillenen, d'Attinghaus
 vulains nus auncha dumander cussagl,
 lur nomz paun sgür ans procurer amihs.

M e l c h t a l : In las Forestas sgür nu's chatta nomz
 eguels als voss, o homens veneros!
 Incontestabl' ais lur valur, minchün
 ils predsch' e's fid' in lur reputaziun.
 'na richa part d'vertüds ávais erto
 da noss babuns e l'ierta augmanto
 tres merits voss — Ils nöbelz che bsögnains?
 Agin sulets! Scha füssans in pajais
 be nus sulets, capabels füssans bain
 da'ns guandager e fer valair noss drets.

S t a u f f a c h e r : Ils nöbelz d'nos travagl nu sun chalchos:

Il mel torrent chi illa bassa fo
 taunt dan, quisü nun ais aunch' arrivo;
 ma lur agüd nun ans saro concess,
 scha's mettaro in armas il pajais.

W a l t e r F ü r s t : Scha füss ün güdisch traunter l'Astri' e nus
 schi bain pudess decider ledsch' e dret.

Ma quel chi'ns chalch' ais nos imperatur
 ed arbiter suprem — il *Segner* stu
 'ns güder tres *nossa* bratscha — *vus* sondè
 ils homens d'Schwyz, in Uri recruter
 eau vögl amihs. Ma chi tramettarons
 ad Unterwald?

Melchthal : Laschè pür ir a me —
 a chi stess pü a cour quetaunt?

Walter Fürst : Nu poss
 acconsentir, per vus stögl ster garant,
 siand da mia ches' il giast.

Melchthal : Laschè
 cha gajaja, mincha send' e mincha piaunch
 eau bain cugnuosch, chat eir avuond' amihs
 chi'm daun recover e'm tgnaron zuppo.

Staffacher : Cul Segner ir laschè'l, nun ais cuvi
 üngün chi fess da traditur — ais taunt
 abomino l'indegn tiran, ch'üngün
 nu sto da sia vart. Baumgarten eir
 in Unterwald cumpagns dess recruter
 e sollever l'inter pajais!

Melchthal : Cu fains
 a'ns tegner infirmos sainz' exiter
 da noss tirans il vigilant suspect?

Staffacher : A Brunnen u la Treib ans reunir
 pudains i'l lö da sbarchamaint d'las nevs.

Walter Fürst : Uschè palais noss' ouvra nu cunvain
 da fer. Tadlè uoss' mieu parair: In giand
 a Brunnen a la schnestra da nos lej,
 in fatsch' al Mythenstein, ais ün plaunin
 zuppo immez il god chi lo füt schmers,
 e Rütli dals pastuors perque numno.

(A Melchthal)
 Allò nus essans confinants, e vus

(a Stauffacher)

al clam da Schwyz in barcha spert gnis no.
 Per solitarias sendas ir da not
 pudains allò a tgnair cussagl, minchün
 desch homens d'confidenza po cun se
 piglier, chi sajan d'nos medem parair,
 Uschè in cumünaunza conferir
 pudains, tratter davart noss interess,
 cul Segner eir piglier resoluziuns.

S t a u f f a c h e r : Schi saj' uschè! Spordschè'm uoss'vos maun dret,
 eir vus il vos, uschè scu ch'uossa nus
trais homens tgnains ils mauns unieus bain sten,
 onestamaing e sainza frod, uschè
 in bun' e noscha sort *ils trais pajais*
 unieus assaimper staun in vit' e mort.

W a l t e r F ü r s t e M e l c h t a l :
 In vit' e mort!

(Els tegnan ils mauns unieus aunch' üna pezza sainza tschantscher.)

M e l c h t a l : Mieu pover bap, uoss' orv,
 nu poust pü *vair* il di d'la liberted,
 ma l'*udirost*, cur ils signels da fö
 sün tuot ils ots cler ardaron, e'ls fermes
 chastels dals prepotents saron crudos,
 a ta chamann' il Svizzer dess purter
 la buna nouv' e splendurir dess cler
 in tia not l'aurora d'ün bel di.

(Els as separan.)

SEGUOND ACT

Prüma scena

(Chesa signurila dal barun d'Attinghausen. Üna sela gotica orneda da vappas e chaplinas. Il barun, ün hom d'85 ans, d'ota e nöbla statura, cun üna giacca da pail ed ün bastun cun üna corna da

chamuotsch per manch. Kuoni e ses famagls staun intuorn el cun rastels e fotschs. Ulrich da Rudenz aintra in abit da chavalier.)

Rudenz : Cò sun eau, barba — d'me che giavüschaïs?

Attингhausen : Permetta ch'eau, suainter il vegl üs da nossa chesa, parta culs serviaints ün magöl d'vin, scu fatsch iminchadi.

(El baiva our d'ün bacher ed il lascha alura circuler als famagls.)

Eau svess giaiv' uschigliö in god e champs a survaglier ils lavurants, e ma bandera ils guidaiva al cumbat, uoss' oter nu poss fer cu da factur, e scha'l sulagl nu voul gnir gio tar me, süls munts nu poss eau pü ir a'l tschercher. Uschè in circul viepü stret am mouv vers il pü stret da tuots, inu' ho fin la vita. 'Na sumbriva uoss' eau sun, e bod nu resta oter cu il nom.

Kuoni (offrind il bacher a Rudenz) :

A vus eau l'offr, o giunker.

(Esitand Rudenz da piglier il bacher.)

Pür bavè,
our d'ün bacher que vain e dad ün cour.

Attингhausen : Uoss' izan, giuvens, fatta la lavur vulains d'la patria 'ls interess tratter.

(Ils famagls vaun.) (Attингhausen e Rudenz.)

Attингhausen : Tschinto at vez eau ed armo. Voust ir ad Altorf, al chastè da nos tiran?

Rudenz : Schi, barba, e tarder nu poss pü lönc —

Attингhausen (as tschainta) :

Hest taunta prescha? Che? Il temp a te, o giuven, füss in tel möd imsüro, cha vi al barba vegl il stoust spargner?

Rudenz : Eau vez cha vus nu 'vais dabsögn da me, in quaista chesa be ün ester sun.

Attингhausen (zieva l'avair lönc guardo attentamaing) :

Schi, schi, pür memma! Displaschaivelmaing
la patria estra t'ais dvanteda, oh!
Mieu Uli! Na, eau pü nun at cugnuosch.
In saida uoss' pumpagiast, dal pavun
la penna portast cun ostentaziun
e sül güvè la chappa da purpur.
sül paesaun tü guardast be cun spredsch
ed at trupagliast da sieu bun salüd.

Rudenz : L'onur chi'l tuocha al conced gugent,
ma'l dret cha el as piglia al cuntend.

Attингhausen : Da l'ira da l'imperatur tuot il
pajais ais ferm chalcho —. Imincha cour
leel e güst chafuol resaint' il squitsch
ümiliant cha nus subiñs. Be tü
per nos travagl cumön est sainz' inclet,
be tü, rebel a tieus cumpatriots,
aspirast a la grazia d'l'inimih.
E cun leiv sen da sieus festins fest part,
d'la patri' e sa calamited fand schnöss.

Rudenz : Schi, il pajais ais ferm chalcho. — Perche?
Mieu barba dsche'm, in quaist gravus astent
chi l'ho chatscho? Ün pitschen pled füss sto
bastaunt per s'liberer da l'oppressiun
e per obtgnair ün suveraun benign.
Pervers sun quels chi'l pövel imprudaint
sorbaintan, cunter l'egen interess
il faun agir. Ils oters haun güro
a l'Austria tuots, be las Forestas na.
Ün sez pretendan sper ils nöbel, e
l'imperatur per lur patrun suprem —
e que per nu servir üngün signur.

Attингhausen : Da *tia* buocha stögl udir quecò?

Rudenz : Da Vus füt provocco, laschè'm glivrer:
E Vus, che post cò occupais? D'ambir
pü ota pusiziun nu füss pü degn
cu d'esser cò landamm' e bandirel

e traunter quaists pastuors regner? O dsche,
 nu füss pü ot e gloriis impegn
 da fer omagi al regel signur
 ed a sieu splendid seguit s'attacher,
 cu da salver güdizi cun il pur
 ed esser cò eguel a voss famagls?

A t t i n g h a u s e n : O Uli, l'allettanta vusch cugnuosch,
 chi da ti' orma ho piglio possess
 e penetro da tössi tieu bun cour!

R u d e n z : Eau que nu schnej. — Aint il profuond dal cour
 m'offend' il spredsch dals fulasters, chi be
 näblia da purs ans soul' nummer. — Pü lönc
 eau nu tegn our. Intaunt cha tuot intuorn
 ils giuvens nöbelz vegnan onuros.
 Suot il standard da l'Austria nu poss ster
 ozius sül bain erto, ne'l's giuvens dis
 bütter davent cun quaist travagl stentus.
 Utrò onur' ün fats, da glori' ün muond
 s'movainta dadour munts — ah, be mieu s-chüd
 consüma il ruegen, d'guerr' il clam
 giagliard, d'l'arald l'invid al grand turnier
 fin aint in quaistas vals nu paun river.
 Ün nun od' oter cu il monoton
 suner da s-chellas ed il chaunt d'pastuors.

A t t i n g h a u s e n : O neiv, svio d'inütila splendor,
 pür spredsch' il lö nativ. Trupagia't pür
 dals vegls, pietus custüms da tieus babuns!
 Gnaro il temp ch'afflict tü bramarost
 als munts da tieus babuns da returner,
 e'l chaunt d'pastuors cha uoss' tü spredschaast taunt
 in ta grandera sazieted, motiv
 saron per te da larmas e dulur,
 cur cha a l'ester udirost lur sun.
 L'amur da patria ais pussaunt' sur tuot!
 Il fos ed ester muond nun ais per te;
 lo, a la cuort dal raig, eternamaing
 sarost ün ester cun tieu cour fidel!

Il muond dumand' ün' otra sort d'vertüds
cu quellas cha tü cò hest acquisto.

— Schi vo, ti' orma libra pür fo vnel,
pür piglia terr' in feudo, dvainta serv
d'regents, tü chi pudessast dominer
sün tieu possess ed esser tü patrun.

A, Uli! Uli! resta cò tar nus!

Nun ir ad Altorf — o nu banduner
la chose sencha d'tieu pajais nativ!

Da mia schlatta l'ultim sun — mieu nom
cun me ho fin. — Cò ais chaplin' e s-chüd,
cun me quaists illa fossa miss saron,
e cul extrem suspir eu stögl penser
cha tü be spettast cha mieu ögl saj' ruot
per ir da l'Austri' in feudo a piglier
quaists nöbel bains, dal maun da Dieu accolts.

R u d e n z : Invaun al raig nus fains opposiziun,
il muond pertain ad el. Vulains sulets
resister ed ans obstiner? Intuorn
a nus ho'l trat üna chadagna da
pajais cha interrumpfer nu pudains.

Sun sieus tuot ils marchos, il tribunel,
las stredas mercantilas e perfin
da soma il chavagl sül Gotthard stu
ad el pajer il dazi; scu d'na rait
nus essans circundos e serros aint.

— L'imperi ans protegiaro'l? El svess
nu po s'doster da l'Austria al pudair
creschaint. Scha Dieu nu voul a nus güder,
üngün imperi nu po fer quetaunt.

Quaunt s'po fider sül pled d'imperatuors,
scha cur il bsögn da guerr' ais als extremes,
paun impeigner e vender las citeds
chi suot la protecziun da l'aivla s'haun
salvedas? O na, prudenza sabg' ais que,
mieu barb', e benefizi in quaists temps
funests da dischuniun, da s'attacher
ad ün survraun pussaunt. D'imperatuors

curuna d'stirp' a stirpa vo girand,
fidels servezzans memorer nu soul.

Ma a l'ertevel prinz potent as fer
accept, que ais ün sem chi porta früt
per l'avegnir.

A t t i n g h a u s e n : Uschè prudaint est tü?

Voust vair pü cler cu 'ls nöbels perdavaunts
chi, pel tesor d'la liberted, in där
cumbat lur saung, lur forz' e lur possess
haun do? — Vo gio Lucerna, dumand' allò
quaunt greiv cha il domini d'Austria ais.
Gnaron bain a quinter tuot noss armaints,
ils gross e'ls mnüds, ed a bandir noss gods,
la chatscha ot' e bass' a proibir,
a mincha porta ed a mincha punt
a metter dazis per pudair pajer
cun nossa poverted lur cumpras da
pajais, lur guerras cun nos saung fümant. —
O na, scha saung stu cuorrer, saja que
per nus — cumprains a predsch pü vantagius
la liberted cu quaista sclavitud.

R u d e n z : E che pudains, ün pövelet d'pastuors,
obtegner cunter las legiuns d'Albert?

A t t i n g h a u s e n : Quaist pövelet d'pastuors, o giuven, stust
imprender a cugnuoscher, eau'l cugnuosch.
Eau in battaglias l'he condüt e vis
cu ch'a Faenza cumbattet giagliard.
Uoss' vöglan gnir a'ns metter sü ün giuf,
cha essans bain resolts a nu subir.
— Da tia schlatta hegiast sentimaint!
Per vauna pumpa nu bütter davent
la perla genuina d'ta valur —
Ün pövel *liber* da pudair guider
chi per amur sincera t'ais devot,
ed ais fidel a te in vit' e mort —
Que saja tia vaira nöbilited,
illatscha ferm ils vegls liams ertos,

attacha't a la patria chera taunt,
ad ella tegna't ferm cun tuot tieu cour,
cò sun las rischs pussauntas d'ta vigur.
Allò, in ester muond, est be sulet,
'na channa chi dundagia vi e no,
chi nu resista ad üngün stratemp.
O ve, da lönch nü'ns hest pü vis. Da ster
tar nus be *ün* di prova, hoz nun ir
ad Altorf — hest inclet? Be hoz sto cò,
nun ir, fo dun als tieus d'quaist unic di!

(Piglia sieu maun.)

R u d e n z : D'he do mieu pled, stögl ir, eau sun lio.

A t t i n g h a u s e n (lascha liber sieu maun, cun severited) :

Tü est lio, schi schi, disfurtüno,
lio est bain, ma na da güramaint,
lio est dals liams d'amur!

(Rudenz as volva da l'otra vart.)

Zupper

at poust fin cha tü voust. L'ameda ais
la nöbla Berta da Bruneck chi al
chastè t'attira scu suget devot
d'l'imperatur. La nöbla giuvna voust
obtgnair, la chera patria renegiand.
Pür nu t'illuder! At lusingian els,
la spusa at mussand, ma craja'm pür,
la rich' ertevla nu saro per te.

R u d e n z : Uoss' ais avuonda, eau stögl ir, ste bain.

(Parta.)

A t t i n g h a u s e n : Sto cò, o giuven melcussglio! — El vo!

Retegner nun il poss, ne il salver —
Quel d'Wolfenschiessen eir s'ho in quaist möd
da sieu pajais nativ stacho. — Uschè
aunch' oters seguiron. Dad estra pump'
as lascha nossa giuventün' attrer,
ambind a gloria vo dalöntsch d'noss munts!

— O ur' infausta, cur cha l'ester spiert
 entret in quaistas furtünadas vals
 a sdrür ils vegls, pietus e buns custüms.
 Cun forz' il nouv s'fo streda, vain miss d'gart
 il vegl taunt respettabel. Oters temps
 s'avaunzan. Giuvens haun ün oter möd
 d'penser. — Che fatsch eau cò? Lur bun repos
 suot terra haun chatto tuot mieus cumpagns
 d'acziun. Suot terra posa eir *mieu* temp.
 Beo ais quel chi'l *nouv* po banduner.

Seguonda scena

(Ün pro circundo d'ota spelma e da god. Sül spelm sun sendas
 cun saiv, eir s-chelas, gio per las quelas ün vezza pü tard a gnir
 paesauns. In fuonz ais il lej, e sur quel vezz' ün in principi ün
 arch in tschêl da la glüna.)

(Melchtal, Baumgarten, Winkelried, Meier da Sarnen, Burkhardt am Bühel, Arnold da Sewa,
 Nicolaus da la Flüe ed aucha quatter oters paesauns,
 tuots armos.)

Melchtal: La senda cò cumainza, zieva me
 gni spert. Cugnuosch quaist spelm e vez losü
 la crusch. Al Rütli essans arrivos.

(Ils homens s'avaunzan cun fuschellas.)

Winkelried: Tadlè!

Se wa: Tuot müt e müosch!

Meier: Üngün nun ais
 auch' arrivo. Ils prüms bain essans nus
 dad Unterwald.

Melchtal: Las quauntas aise?

Baumgarten: guiteder d'Selisberg ho güst clamo
 las duos.

(Ün oda a suner in luntanaunza.)

Meier: Silenzi!

A m B ü h e l : D'la chapell' il sain
que ais cha no da Schwyz ün oda cler.

d a l a F l ü e : Quaist ajer pür dalöntsch and port' il sun.

M e l c h t a l : Alchüns las fruos-chas dajan impizzer,
cha cur ils homens vegnan ardan cler.

(Duos paesauns vaun.)

S e w a : Che bella not d'cler glüna! Cu cha'l lej
quiet reposa, ais scu'n spievel glisch.

A m B ü h e l : Els haun ün bun traget.

W i n k e l r i e d (mussand vers il lej) : Guardè allò!
Nu vzais ünguotta?

M e i e r : Che ais que? Pelvaira!
Que ais ün arch in tschêl immez la not!

M e l c h t a l : Il cler da glüna ais chi l'ho furmo.

d a l a F l ü e : Que ais ün segn zuond mürvaglius e rer,
ün tel bain bgers vivaints nun haun mê vis.

S e w a : L'ais dobel, ün pü schmort sto suravi.

B a u m g a r t e n : Üna barchetta passa güst suot our.

M e l c h t a l : Stauffacher ais que cun sa barcha, el
nu's fo spetter, quaist hom leel, da bain.

(El vo cun Baumgarten a la riva.)

M e i e r : Quels d'Uri tardan il pü lönch da gnir.

A m B ü h e l : Els staun fer ün lung gir intuorn ils munts
per ingianer las spias dal chastlaun.

(Intaunt haun ils duos paesauns impizzo il fö immez la piazza.)

M e l c h t a l (a la riva) : Olà! Chi vain? Vossa parola de!
D'la patri' amihs!

(Tuots vaun vers la riva incunter als arrivos. Our da la barcha
vegnan Stauffacher, Itel Reding, Hans auf der
Mauer, Güerg im Hofe, Conrad Hunn, Duri, il
farrer, Giosch da Weiler ed aucha traís oters paesauns,
tuots armos.)

T u o t s (claman) : Bainvgnieus vus tuots!

(Intaunt cha'ls oters staun aucha cugio as salüdand, M e l c h t a l
e Stauffacher vegnan inavaunt.)

M e l c h t a l : Sar Werner, oh, l'he vis quel chi a me
 nu pudet vair! Süls povers ögls, privos
 da vit' e glüscht, d'he miss mieu maun. Ün sens
 ardent d'vendetta m'ho tuot penetro.

S t a u f f a c h e r : O nu tschantschè d'vendetta! Nu vulains
 ans svindicher da fats success, bainschi
 da mels chi ans imnatschan a'ns doster.
 — Ed uossa dschë, in Unterwald che 'vais
 per nossa causa drizzo our? E cu
 la pensan ils paesauns? Cu essas svess
 sfügieu als latschs dal traditur tiran?

M e l c h t a l : Tres la chadagna d'las Surennas, per
 orrends, interminabels champs da glatsch,
 inua cratschla be il roch girun,
 al pascul arrivet, sül quèl salüds
 as s-chamgian d'Uri e dad Engelberg
 ils pasturets, lur scossa pasculand.
 Ma said stüzzet cull' ova chi da l'ot,
 s-chimand scu'l lat, precipitesch' a val,
 am reposet in solitarias alps,
 fin ch'arrivet a dmuras dad umauns.
 La tuna derased' in quellas vals
 s'avaiva già dal fat sgrischus success,
 e ma disgrazch' am procuret respet
 profuond a mincha port' inu' pichet.
 Ils cours leels d'quels muntagnards chattet
 sdegnos per tel violent agir, perche
 scu cha las Alps nudreschan da cuntin
 adüna las medemmas plauntas, las
 medemmas ovás chi nu müdan let,
 scu cha las nüvlas ed ils vents perfin
 mantegnan reguler lur cuors sül lej,
 uschè ils vegls custüms da bap a figl
 accò mantgnieus s'haun, innovaziuns
 arditas nu disturbant l'unifiform,
 abituel, prüvo marcher dal temp.
 Els am spordschettan lur mauns dürs d'lavur,
 lur spedas da ruegen d'la paraid

pigliettan, da lur ögls brillet ün fö
da bun curaschi cur eau proferit
ils noms chi a minchün sun senchs: il vos
e quel da Walter Fürst. Ed els gürettan
da vulair fer tuot que chi's pera dret
e's seguiter in vit' e mort. Uschè,
protet da sencha ospitalited,
giret dad acl' in acla; ma rivand
in mia val, il lö da mieus paraints,
cur vzet mieu bap privo d'sieus bains ed orv
sün ester stram, vivand d'la charited
da buns umauns, alur —

S t a u f f a c h e r :

O Segner cher!

M e l c h t a l : Eau nu cridet! Disperder nu vulet
in larmas impotentas la vigur
da mieu turmaint immens, in fuonz al cour,
scu ün tesor dschigliusamaing chüro,
il serret aint, e be a fats penset.
Per vias intransiblas am ris-chet,
tres spelma e chavorgias, e chattet
umauns in mincha solitaria val
chi per la düra tirannia haun
l'istess' esecraziun, perche fin a
l'extrem cunfin dal productiv terrain
invoulan ils chastlauns impertinents.
Ils cours da tuot quaist pövel incitet
cun mieu tschantscher convint ed animus.
E tuots cun corp ed orma sun ils noss.

S t a u f f a c h e r : Bain bger avais presto in taunt cuort temp.

M e l c h t a l : D'he fat dapü. Que sun ils duos chastels
Rossberg e Sarnen, chi il pü da tuot
faun temm' als paesauns, perche davous
lur bastiuns da spelm as saintan sgürs
ils inimihs e paun a bainplaschair
opprimer il pajais. Culs egens ögls
vulet ils vair ed explorer. Eau füt
a Sarnen, la fortezza visitet.

S t a u f f a c h e r : Ris-chettas d'avanzer aint il chastè?

M e l c h t a l : Eau d'eira vstieu da pelegrin, eau vzet
a sia maisa il chastlaun nuder
in l'abundanza, Werner, güdichè
scha eau sun bun da tgnair mieu cour in frain —
Eau vzet l'infam tiran e nu'l culprit.

S t a u f f a c h e r : Pelvair, vos pass ardit füt furtüno,
(Intaunt sun ils oters paesauns gnieus pü inavaunt e s'avicinan a
quaists duos.)

Ma uossa dsché'm, chi sun quaists buns amihs
ed homens güsts chi s'haun accumpagno?
Rendè'm ad els cuntschaint, cha confidents
ans possans approssmer e'l's cours avrir.

M e i e r : E chi dals trais pajais nun as cuntschess?
Da Sarnen sün il Meier, e quist ais
il figl d'ma sour, il Struth da Winkelried.

S t a u f f a c h e r : Quaist nom nu m'ais brich incuntschaint, que füt
ün Winkelried chi il dragun mazzet
in la palüd sper Weiler e laschet
la vita cumbattand.

W i n k e l r i e d : Mieu perdavaunt
el füt, sar Werner.

M e l c h t a l (mussand sün duos paesauns):
Quaists davous il god
da chesa sun, tuots duos conventuels
dad Engelberg. Schabain be servs e na
scu nus patrunz süll' egn' eredited,
vus sgür nu'l's sbüttaros. Els aman il
pajais e giodan uschigliö bun nom.

S t a u f f a c h e r (als duos paesauns):
Schi de'm vos maun. Bainschi paun as tgnair buns
tuots quels chi ad üngün nu sun sugets;
ma onested onura mincha gro.

C o n r a d H u n n : Quaist ais nos vegl landamma Reding.

Meier:

II

cugnuosch fich bain. El ais mieu adversari
in ün process d'eredited. Avaunt
il tribunel nus essans inimihs;
ma uossa de'm il maun.

(Al tuocha maun.)

Stauffacher:

Que ais bain dit.

Winkelried: Udis? Els vegnan. L'ais dad Uri 'l corn.

(A dretta ed a schnestra vezz' ün a gnir cun fuschellas gio da la
spelma homens armos.)

Auf der Mauer: Guardè, nu vain cun els il sacerdot
perfin, il degn serviaint da Dieu? Na, el
nu temma dal viedi il strapatsch
ne la sgrischur d'la not. Da bun pastur
voul al salüd dal pövel pisserer.

Baumgarten: Al segua il culuoster; Walter Fürst
vez eir; ma Tell nun ais cun els.(Walter Fürst, Rösselman il sacerdot, Petermann
il culuoster, Rudi il pas-cheder ed aucha tschinck oters pae-
sauns. In tuot trentatrain vegnan inavaunt ed as mettan intuorn
il fö.)

Walter Fürst:

Stuvains

dimena be luot luot ans reunir
stuvains da not sül egen bain erto
da noss babuns, per ans cussglier dascus
scu'ls melfattuors chi tscherchan la s-chürdüm
per lur congüras e perpösts pervers?
Nus oter nu vulains cu noss vegls drets
chi scu la glüsch dal di sun clers.

Melchthal:

Ebain,

que cha urdins in s-chüra not, que po
bain as musser a la splendur dal di.

Rösselman: Tadlè, confederos, que cha Dieu svess
in buoch' am metta! Nus accò salvains,

in nom da tuot il pövel, Cumön Grand,
 ans consulter vulains scu üsito
 da vegl innò, e que ch'ais illeghel
 in l'assemblea d'hoz po gnir s-chüso
 per causa d'la necessited dal temp.
 Ma Dieu ais saimper da la vart dal dret,
 e suot sieu tschêl uoss' essans radunos.

S t a u f f a c h e r : Schi, a'ns cussglier vulains tenor ils vegls
 custüms. Nos dret glüscht' eir in s-chüra not.

M e l c h t a l : Scha'l numer nun ais neir cumplet, savains
 d'avair cun nus l'approuvaziun da tuots;
 ils meglers da nos pövel sun preschaints.

C o n r a d H u n n : Nu'ns ais concess ils cudeschs d'consulter,
 ma in noss cours els sun bain ferm impress.

R ö s s e l m a n n : Ebain, furmè il circul e plantè
 las spedas!

A u f d e r M a u e r : Il landamma a sieu post
 as metta, ed ils mess ad el dasper.

C u l u o s t e r : A sun traïs pövels, a chenün l'onur
 il capo d'tscherner per per nos Cumön Grand?

M e i e r : Paun Schwyz ed Uri s'contester l'onur,
 spontaneamaing s'retira Unterwald.

M e l c h t a l : Nus ans retrains, siand *nus* ils supplicants
 chi invochains l'agüd dals ferms amihs.

S t a u f f a c h e r : La speda cha pigl' Uri! Sieu standard
 preceder nossa march' a Roma soul.

W a l t e r F ü r s t : L'onur d'la speda tuoch' a quels da Schwyz
 perche nus tuots d'lur schlatta descendains.

R ö s s e l m a n n : Eau vögl la nöbla gara applanir:
 presidier dess Schwyz a nos Cussagl
 ed Uri ans guider al grand cumbat.

W a l t e r F ü r s t (spordscha las spedas a Stauffacher):
 Pigliè!

S t a u f f a c h e r : Nu tuoch' a me — l'onur als vegls!

I m H o f e : Duri 'l farrer ais il pü vegl da tuots.

A u f d e r M a u e r : L'ais ün brav hom, ma liber el nun ais.
 A Schwyz vassal da güdisch nu po fer.

S t a u f f a c h e r : Cò ais nos vegl landamma Reding, chi
 d'pü degn pudessans nus ir a tschercher?

W a l t e r F ü r s t : El saja nos mastrel in quaist congress,
 chi ais d'accord dess stender sü il maun.

(Tuots alvaintan il maun dret.)

R e d i n g (vain immez la scena) :

Mieu maun süls cudeschs metter eau nu poss;
 ma per las stailas splenduraintas gür
 cha be güsti' e dret am guidaro.

(Ün metta sü las duos spedas davaunt el, ed intuorn el as fuorm' ün
 rinch, ils da Schwyz immez, quels d'Uri a dretta e quels d'Unter-
 walden a schnestra. El as pozza sün sa speda da battaglia.)

Perche a quaista riv' ils traïs pajais
 s'radunan adascus a mezzanot?
 D'la nouva lia cha nus hoz fundains
 suot tschêl stailo, il scopo quêl saro?

S t a u f f a c h e r (vain aint il circul) :

'Na nouva lia nu fundains, que ais
 ün' alliaunz' antica d'noss babuns
 cha nus hoz renovains! Confederos!
 Scha separer ans soulan lejs e munts
 e mincha pövel as guverna svess,
 dad *üna* schlatta essans oriunds,
 e d'*üna* patria essans figls devots.

W i n k e l r i e d : Ais que vardet, scu disch tradiziun,
 cha da dalöntsch in quaist pajais migros
 nus essans? O quintè que cha'nd savais
 acciò cha possa ferm s'consolider
 la nouva a la veglia lia.

S t a u f f a c h e r : Que
 cha'ls vegls ans haun quinto vulains as dir:
 Ad eira ün grand pövel i'l luntaun
 settentriun, da charestia ferm
 chalcho, cò decidet il Cumün Grand

cha tres la sort dess sün desch homens ün
 abanduner la terra dals babuns. —
 E que dvantet. Partit 'na legiun
 dad homens cun lur duonnas vers mezdi,
 afflicts e cun la speda via s'fand
 tres il pajais tudas-ch, infin ch'in quaist
 selvus pajais alpin rivettan, els
 as staziunettan in l'inculta val
 bagneda da la Muotta, in que lö
 nu's vzaiv' üngüns fastizis dad umauns,
 be 'na chamanna solitaria sper
 il lej e lo ün pelegrin spettand
 sulla nevetta per il traverser.
 Ma impediv' il lej zuond burrascus
 da naviger. Uschè s'fermettan cò,
 examinettan il pajais pü bain,
 scuvrittan abundanza da linam
 e da funtaunas üna quantited,
 cha que'l's paraiva d'esser in lur lö
 nativ, e decidettan da ster cò.
 Els construittan il vegl vih da Schwyz,
 ils gods cun intratschedas rischs schmerdschand,
 e que pü d'ün greiv di d'lavur custet. —
 Alur', il schmers terrain pü nu bastand
 als bsögns dal pövel augmanto, i'l god
 els inoltrettan, schi, fin al cunfin
 d'la naiv eterna chi divida nus
 da glieud chi tschauntsch' ün different linguach.
 Il vih da Stanz i'l god da Kern, Altorf
 fundettan a la riva da la Reuss —
 Ma lingu' e schlatta nu schnajettan më.
 adonta d'nouvas stirpas ch'in lur mez
 cul temp as stabilittan, ils da Schwyz
 s'cugnuoschan — saung e cour as faun palais.

(El spordscha il maun a dretta ed a schnerstra.)

A u f d e r M a u e r : Pelvair, nus essans d'cour e saung medem.

T u o t s (as tuchand maun) : Ün unic pövel essans e vulains
 in bun accord agir.

S t a u f f a c h e r : Ün ester giuf
 haun oters pövels da purter, al ferm
 triunfatur as haun els suottamiss,
 bgers sun perfin in nos pajais sugets
 a fulasters patruns, e servs scu els
 saron eir lur infaunts. Ma nus, dal tschep
 genuin dals Svizzers vegls, la liberted
 avains adüna conservo. Mê brich
 nus nun ans inschnugliettans avaunt raigs,
 lur protecziun nus ans tschernittans svess.

R ö s s e l m a n n : Que sto bain clér in scrit d'l'imperatur
 cha la tschernittans d'egna volunted.

S t a u f f a c h e r : Eir il pü liber stedi ho dabsögn
 d'ün capo e d'ün güdisch superiur,
 dal quél ün possa in la lit' obtgnair
 il dret. Perque noss vegls haun, pel terrain
 cha's guadagnettan da que lö incult,
 cuvieu gugent l'onur al suveraun
 dals Taliens ed Allemanns. Güro
 l'haun il servezzan da las armas, quaist
 ais il sulet dovair dal liber hom,
 defender quel chi' ns do protecziun.

M e l c h t a l : Tuot que chi ais dapü ais segn da serv.

S t a u f f a c h e r : Cur füt il clam da guerra proclamo,
 noss vegls seguittan a l'imperatur
 infin a Roma, cumbattand giagliards
 allò güdettan a l'incuruner
 cun la curuna dals Romauns. In lur
 pajais as guvernaivan svess, tenor
 lur egnas ledschas ed ils vegls custüms.
 Be la cundanna chapitêl' in maun
 staiv' a l'imperatur. Gniva numno
 perque ün cunt chi staiva our d'pajais,
 ma cur scuntraiv' ün crimen chapitêl
 gniv' el clamo notiers e suot tschêl viv
 solaiv' el der seintenzcha, clér e net,

nu tmand üngün. Inua provas sun
cha sajans servs? Sch'alchün and so, schi ch'el
pür tschauntscha.

I m H o f e : Na, tuot ais scu avais dit.
Nu tolerettans mê despots tiers nus.

Stauffacher: Niaunch' a l'imperatur nu reuschit
da'ns suottametter, cur vulet pruver
da stordscher a favur dals sacerdots
ün dret. Ils muonchs d'Einsiedeln üna lit'
avaivan provocho, pretaisa fand
d'ün' alp cha pasculo da vegl innò
avaivans *nus*. L'abat musset ün scrit
chi d'quel incult terrain als faiva dun —
Da nossa existenza niaunch' ün pled.
Ma cò 'ns dostettans: Que ais invulo!
L'imperatur nu po duner il nos,
e scha l'imperi refüser ans voul
il dret, savains dad el ans dispenser.
— Uschè noss vegls! Vulessans *nus* subir
l'infamited d'la nouva oppressiun,
e suppurter da sudits esters que
ch'üngün imperatur nu sus-chet fer?
Nus svess avains creo quaist bun terrain,
cun nossa ferma bratscha schmers il god,
las tannas d'uors avains *nus* transfurmo
in dmura dad umauns, avains desdrüt
il cuv dal velenus dragun, sdrappo
da tschiera la cuverta chi sur tel
desert s'stendaiva, ruot il spelm, e sur
il precipizi fat pel viandaunt
'na punt. Da millieras d'ans ais quaist
terrain il nos — e l'ester sudit 'vess
da gnir a'ns metter in chadagnas, schi,
a'ns insulter sül egen nos possess?
Nun ais agüd per tel' calamited?

(Üna granda emozion generela.)

Mê pü, la forza da tiran ho limits.
 Cur cha l'oppress nu po pü dret obtgnair,
 sieu greiv travagl nu po pü suppurter,
 alur' fidaunt alvainta 'ls mauns a tschêl
 e svess as piglia gio sieus drets eterns
 chi, scu las stailas, immutabels sun,
 retuorna da natür' il stedi vegl,
 l'umaun as chatt' in fatscha a l'umaun.
 E scha ünguotta nu po pü güder
 la sped' al resta — nun ais oter mez
 per la defaisa da sieu bain suprem —
 Cumbatter nus vulains per nos pajais,
 per nossas duonnas ed infaunts!

T u o t s (trand la speda): Per nos
 pajais, per nossas duonnas ed infaunts!

R ö s s e l m a n n : Aunz cu piglier la speda ponderè
 scha nu po s'applanir la questiun
 a l'amicabla. Be ün pled que voul
 e l'oppressur saro cun vus benign.
 — Pigliè que ch'ün s'ho tauntas voutas spüert.
 D'l'imperi separè's e güramaint
 da fidelted a l'Austria prestè. —

A u f d e r M a u e r : Che disch il preir? Gürer a l'Austria nus?

A m B ü h e l : Nun il tadlè!

W i n k e l r i e d : Ün tel cussagl nu po
 der oter cu ün traditur da nos
 pajais!

R e d i n g : O sajas calms, confederos!

S e w a ? Gürer a l'Austria zieva quaist insult!

d a l a F l ü e : Cun forza ans lascher piglier que cha
 culla bunted 'vains refuso!

M e i e r : Alur'
 bain füssans sclevs e meritessans que!

A u f d e r M a u e r : Quel chi da'ns der a l'Austria do cussagl,
 da tuot ils drets dals Svizzers saj' exclus!
 Landamma, eau insist cha'l prüm da tuot
 ün metta quaista ledscha in vigur!

T u o t s (alvaintan il maun dret):

Schi, que vulains, que saja decreto!

R e d i n g : Que ais.

R ö s s e l m a n n : Uoss' essas libers in virtüd
da quaist decret. Per forza l'Austria nun
ans po piglier ils drets d'nus, refüsos
a l'amiaivl' exortaziun.

J o s t d a W e i l e r : Uoss' las
tractandas cumanzain!

R e d i n g : Confederos!

Avains nus tuots ils mezs bandus pruvo?
Po esser cha nu sapch' il raig que cha
nus indürains, e sia volunted
nun ais que forsa brich, il prüm füss bain
da purter plaunt ad el aunz cu piglier
la speda. Eir per güsta causa ais
la forza saimper ün terribel mez,
e Dieu ans güda be alur', cur dals
umauns nu vain agüd.

S t a u f f a c h e r (a Conrad Hunn): Da relater
d'vossa missiun uoss' sto a vus, tschantschè.

C o n r a d H u n n : Eau füt a Rheinfeld i'l chastè d'Albert
a plaundscher da l'ingüst' oppressiun,
üseda dals crudels guvernatuors,
ed a piglier la charta d'noss vegls drets
danöv firmeda, scu solaiva fer
imincha nouv regent. Chattet allò
ils mess svevais e d'las citeds al Rain;
els tuots lur scrits arvschettan e cuntas
retuorn pudettan fer in lur pajais.
Ma al cussagl ün inviet a me,
vos mess, e quel am det bain poch cuffort:
«L'imperatur nun hegia uossa temp.
Ün' otra vota pensaro'l a nus!»
Passand afflict las selas dal chastè
dasper ün ercul vzet il dücha Hans
cridand, ed intuorn el ils nöbel's Wart
e Tegerfeld, chi am clamettan, dschand:

«Güdè's pür svess! Güstia nu spettè
dal raig. Nun ho'l privo da l'iert' il figl
da l'egen frer? E quaist, ch'ais magiuren,
pretenda l'ierta da la mamma, uoss'
füss ura d'guerner pajais e pövel.
Ma che al füt respot? Ün al mettet
ün pitschen craunz sün cho, d'la giuventün'
que saja l'ornamaint.»

A u f d e r M a u e r : Avais inclet?

Ans dessans svess güder, inütil da
spetter güsti' e dret d'l'imperatur.

R e d i n g : Nun ans rest' oter! Uossa tgnain cussagl
cu's possa mner la chos' a buna fin.

W a l t è r F ü r s t (aintra aint il rinch):

Nus v'lain ans liberer dal giuf funest
e conserver ils vegls, buns drets ertos
da noss babuns; al nouv nus nun ambins
sfrenedamaing. Ils drets d'l'imperatur
intacts al restan, il dovair d'vassal
ais da servir indret sieu suveraun.

M e i e r : In feudo eau arvschet da l'Austria 'l bain.

W a l t e r F ü r s t : Cuntinuè vers l'Austria vos dovair.

J o s t d a W e i l e r : Eau pej tribut a quel da Rapperswil.

W a l t e r F ü r s t : Cuntinuè voss obligs a'l prester.

R ö s s e l m a n n : A l'abadessa da Turich d'he eau güro.

W a l t e r F ü r s t : E que chi tuocha al convent al dais.

S t a u f f a c h e r : Mieu feudos tuots d'he da l'imperatur.

W a l t e r F ü r s t : Que chi stu esser dvainta, na dapü.

S-chatscher vulains ils mels guernatuors
cun lur famagls, e demolir lur fermes
chastels, ma scha pussibel sainza saung.

L'imperatur dess vair cha be l'ot bsögn
ans sforza da mancher a nos dovair
vers el. Sch'el vezza cha i'ls limits stains,
po as balcher sieu feil e vaindscher la
radschun. Il pövel chi cull' arm' in maun
so as frener, exiger po respet.

R e d i n g : Ma in che möd accumplirons quecò?
 Las armas sun i'l maun da l'inimih
 e cullas bunas nu daro el lö.

S t a u f f a c h e r : Aunz ch'el as possa preparer, armos
 il surprendains e ceder stuvaro'l.

M e i e r : Que ais bod dit, ma pü prievlus a fer.
 Ad els protegian duos chastels massitschs.
 E scha cun si' armed' il raig vuless
 irrumper in pajais, funests per nus
 quaists füssan. Na, aunz cu la speda trer,
 Rossberg e Sarnen occuper stuvains.

S t a u f f a c h e r : Sch'ün spetta taunt, schi l'inimih saro
 fors' aviso, sun memma bgers chi saun.

M e i e r : In las Forestas nu sun tradituors.

R ö s s e l m a n n : Perfin il memma zeli po tradir.

M e l c h t a l : Sch'ün voul surtrer schi vain eret la tuor
 ad Altorf, e'l guovernatur ais sgür.

M e i e r : Per vus be pisserais.

S i g r i s t : Nun essas güsts.

M e i e r : Nun essans güsts? E que suos-ch' Uri dir?

R e d i n g : Ma algurdè's d'nos güramaint, calmè's!

M e i e r : Scha Schwyz cun Uri tegna, schi stuvains
 nus bain taschair.

R e d i n g : A l'uorden stögl s'clamer
 davaunt il Cumön Grand, scha disturbais
 la pêsch cun sen violent. Nun essans tuots
 per la medemma chose radunos?

W i n k e l r i e d : In suspendand fin a Bümaun, ais üs
 cha al guovernatur que di, tuots daun
 regals e'l's portan sül chastè. Per tel
 pudessans desch u dudesch homens ir
 insembel, sainza cha que dess in ögls.
 Piglier cun se stuvessans fiers agüzs
 ch'ün possa svelt ils metter als bastuns;
 perche armo nu po entrer üngün.
 As zopp' intaunt il grand mantun i'l god.

E cur cha'ls oters s'haun impossessos
 d'la porta, vain suno ün corn, il tröp
 irrumpa da sa zoppa, in tel möd
 gnaro'l chastè sainz' upas in noss mauns.

M e l c h t a l : A Rossberg laschè ir a me, cugnuosch
 allò 'na giuvna chi'm voul bain, nun ais
 difficil d'la persvader d'lascher gio
 la debla s-chela — e cusü cha sun,
 tir sü eir ils amihs.

R e d i n g : Ais que'l giavüschen
 da tuots cha nus suspendans?

(La magiurited oza il maun.)

S t a u f f a c h e r (quinta las vuschs): Ad ais
 magiurited da vainch opposts a desch.

W a l t e r F ü r s t : Cur ch'in ruina vaun las tuors il di
 fixo, d'ün munt a l'oter dains signel
 cul fö, ed a las armas convocho
 gnaro il pövel da tuots traïs pajais;
 scha vezzan ils guvernatuors cha cun
 las armas nus mettains il plus in our,
 saron, crajè'm, cuntaints da renunzier
 al dür cumbat e's lascharon gugent
 scorter paschaivelmaing, per as salver
 sur il cunfin da nos pajais.

S t a u f f a c h e r : Eau tem
 cha Gessler ans daro il pü da fer,
 el ais telmaing protet da chavaliers,
 cha sainza saung nu cedaro'l sgür brich.
 Perfin sch'el vain s-chatscho, rest' el prievlus.
 Crajè'm, que ais ris-cho da'l schinager.

B a u m g a r t e n : Inu' ais prievel grand, laschè pür ir
 a me. Ma vit' ingrazch a Tell, la ris-ch
 gugent per nos pajais. D'ma chesa d'he
 pudieu salver l'onur e sun cuntaint.

R e d i n g : Il temp do bun cussagl. Cunvain spetter
 pazchainamaing. Eir dal mumaint propiz

ün stu s'fider. — Ma che! La clarited
dal di iglümna già ils cuolms, intaunt
cha essans aucha cò deliberand.

Partin aunz cha'nrs surprenda il sulagl.

W a l t e r F ü r s t : Nun hegias temma; be plaunet la not
guinchesch' our da las vals.

(Tuots haun spontaneamaing piglio gio ils chapels e cuntaimplan
religiusamaing l'aurora.)

R ö s s e l m a n n :

Per quaista glüscht

chi'l prüm da tuot salüd' a nus quisü,
aunz cu ils pövels chi in ajer greiv
illas citeds respiran, uoss' vulains
fer a la nouva lia güramaint.

— Ün unic pövel d'frers nus esser v'lains,
mê üngün prievel dess ans separer.

(Tuots repetan quaists pleds cun traia dainta a tschël.)

Scu ils babuns nus libers esser v'lains,
püchöntsch la mort, cu vit' in sclavitüd.

(Scu supra.)

Fider ans v'lains in Dieu suprem, e nun
ans tmair da la pussaunza dals umauns.

(Scu supra, ils paesauns s'abratschan.)

S t a u f f a c h e r : Minchün uoss' gaja per sa via, quaid
retuorn fand a la lavur ed attenents.

Sa scossa inverner dess il pastur,
tscherchand per nossa lia nouvs amihs.

— Tuot que cha fin alur stu gnir soffert
indürarons, stu crescher dal tiran
il quint infin al di cha in ün trat
ils grand e pitschens debits gnaron scuoss.
Cha balcha l'ira güsta iminchün
e spargna la vendetta per quel di;
perche füss ladrunetsch al bain da tuots,
scha'l singul operer v'less per sieu quint.

(Intaunt ch'els partan in silenzi da trais varts differentas, l'orchester irrumpa cun forza. La scena vöda resta auch' ün pô avierta e preschainta l'aspet dal sulagl chi leiva sur pizz' e vadrets.)

TERZ ACT

Prüma scena

(Sulam illa chesa da Tell.) (Tell ais occupo culla sgür da falegnam, Hedwig cun üna lavur chasauna. In fuonz Walter e Guglielm giovan cun ün balaister.)

Walter (chaunta):

Cun balaister, frizza
vegn per munt e val;
fraunch sün spelm' e pizza
il chamuotsch eau chal.
L'aivl' in ota sfera
libra vo svuland,
s'mouva cò sün terra
liber il tregant.
Sieu domini s'stenda
vast e sainza fin,
scha'l balaister tenda
rich ais sieu butin.

(Vain currind.)

La cord' ais tschuncha, bap, cumed'la tü.

Tell: Eau na, ün vair tregant as güda svess.

Hedwig: Ils mats cumainzan bod a trer.

Tell: Pruver
stu bod, chi voul river a perfecziun.

Hedwig: O Dieu, cha que nun imprendessan mê!

Tell: Els staun imprender tuot. Minchün chi voul
as batter tres la vita, preparo
stu esser per defaisa ed attach.

Hedwig: A chesa, ah, nun avaron mê pos.

Tell: Neir eau, mamma, nu l'he mê. Eau stögl
avair 'na mir' instabla da seguir,
scha minchadi la stögl reguadagner
alura pür d'ma vita sun cuntaint.

Hedwig : E nu fest cas d'l'anguoscha e pisser
d'la duonna chi anxius' at spett' intaunt,
cur od da noss famagls dals girs prievlus
ch'intraprendais, am vain üna sgrischur.
Pigliand cumgio adün' am trembl' il cour,
pensand cha forsa tü nu tuornast pü,
eau't vez svio i'l labirint da glatsch,
faller il pass, saglind da spelm a spelm,
vez il chamuotsch chi't tira gio l'abiss
e la lavina chi't sepuolla viv,
la naiv chi sur la sfessa dal vadret
ced' a tieu pass e't fo cruder loaint —
ün viv illa sgrischusa fossa. Oh,
in tschientineras fuormas po la mort
surprender il chatscheder taunt ardit.
Pelvair, que ais ün disgrazcho mister
chi main' il temerari a l'abiss!

Tell : Chi s'fid' in Dieu e tegn' ils ögls aviert
e da si' egna forza ais persvas,
so eviter il prievel immatschant.
Il muntagnard nu temma spelm ne spih.

(El ho glivro sa lavur e metta d'vart l'üsaglia.)
Per lönch la porta uossa düraro,
la sgür in chesa spargn' il falegnam.

Hedwig : Inua vest?

Tell : Ad Altorf tiers il bap.

Hedwig : Nun hest in pet ünguotta d'azardus?
Di la vardet!

Tell : Muglier, cu vainst sün tels
impissamaints?

Hedwig : Eau sè cha cunter ils
guvernatuors urdieu qualchosa vain.
Sül Rütli ais sto dieta, ah, eir tü
est dal cumplot.

Tell : Nun eira traunter quels.
Ma scha la patri' ho bsögn, nu mancharo.

Hedwig : Inu' il prievel ais pü grand pel tschert
at mettaron, scu saimper; tia part
saro la pü gravusa.

Tell : Iminchün
tenor capacited vain impiego.

Hedwig : Baumgarten eir a l'otra riv' hest mno
in ferm orizi. — Ün miracul füt
vos salv retuorn. — Nu t'impisettast brich
a duonna ed infaunts?

Tell : Ma güst a vus
pensem; perque a sieus infaunts il bap
salvet.

Hedwig : In tel' strasor' ir sur il lej
nun ais s'fider in Dieu, bainschi'l tenter.

Tell : Chi memma titubescha, poch drizz' our.

Hedwig : Schi, tü est bun e güdast a minchün,
ma scha tü vainst in bsögn, chi't güdaro?

Tell : Perchür' il Segner ch'hegia bsögn d'agüd.
(El piglia balaister e frizzas.)

Hedwig : Che drovast il balaister? Lascha'l cò!

Tell : Scha nun he arm' am maunch' il bratsch.
(Ils mats vegnan notiers.)

Walter : O bap,
inua vest?

Tell : Ad Altorf tiers il non —
voust gnir cun me?

Walter : O schi, cher bap, cha vögl.

Hedwig : T'arov, dad Altorf sto dalöntsch, allò
ais il guovernatur.

Tell : El vo davent
e que già hoz.

Hedwig : Schi lascha'l pür il prüm
partir, nu trer si' attenziun sün te,
tü sest ch'el ans voul mel.

T e l l :

A me nu po
 sa melvuglientscha fer bger dan, nu fatsch
 dal mel, ed inimihs nu tem eau brich.

H e d w i g : Güst quels da bain el ödiesch' il pü.

T e l l : Perque ch'el nun ils po ümiliere. —
 A me il chavalier bain lascharo
 in pos.

H e d w i g : Cu sest quetaunt?

T e l l : Nun ais taunt lönch
 ch'a chatscha giaiv' in la sgrischusa val
 dal Schächen, chaminaiva sul sulet.
 Sün stretta semd' inu' nu's po guinchir,
 sur me s'uzaiva la paraid da spelm,
 e suot mügiva il furius torrent.

(Ils mats vegnan, ün a dretta ed ün a schnestra dal bap e taidlan
 cun grand' attenziun.)

Cò vez a gnir il chavalier vers me,
 eir el sulet, da fatsch' a fatscha be
 nus duos, e dasper nus l'abiss. M'aviand
 el vis, a me cha be da poch chastio
 avaiva per ün minim manchamaint,
 e mieu balaister observand, cò gnit
 el sblech, eau vzet sa schnuoglia a trembler
 ed oter nu spettaiva cu da'l vair
 a cruder gio sül spelm. Alur' avet
 dad el cumpaschiun, m'avicinet e dschet:
 «Sun eau, guvernatur.» Ma el cun pled
 nu gniva our, am fet be tschegn cul maun
 d'ir per mieu fat, eau get e'l tramettet
 sa glieud.

H e d w i g : O pover te! L'hest fat trembler,
 cha debel tü l'hest vis, mê pü nun at
 pardunaro'l.

T e l l : Perque'l s-chivesch, ed el
 nu'm tschercharo.

Hedwig : Be hoz nun ir, püchöntscha
a chatscha vo!

Tell : Ma che at vain immaint?

Hedwig : He taunt pisser. Ah, sto davent!

Tell : Ma cu
poust in quaist möd t'inquieter? Nun ais
üngün motiv.

Hedwig : E scha nun ais motiv —
o Tell, sto cò!

Tell : He imprumiss, stögl ir.

Hedwig : Schi vo, scha que stu esser, ma il mat
be lascha cò!

Walter : Na, mamm', eau vegn cul bap.

Hedwig : O Walter, da ta mamma vest davent?

Walter : Qualchosa d'bel eau't main dal non.

Guglielm : Eau stun
tar te, o mamma!

Hedwig : Schi, tü est mieu cher
infaunt, d'he uossa be a te sulet!

(Ella vo sün porta e guarda zieva lönch als duos chi s'alluntaneschan.)

Seguonda scena

(Üna cuntrdegia selvusa conturneda da spelma. Ovas s-chümantas as precipiteschan a val. Berta [in vstieu da chatscha], dalum zieva Ruden.)

Berta : El vain. Poss a la fin aviertamaing
tschantscher cun el.

Ruden (aintra precipitedamaing) : O giunfra, a la fin
as chat suetta. Tuot intuorn ils spelms
ans serran aint, ed in quaist lö desert
nun he da tmair perdüttas. Ün turmiant
m'ais il silenzi — stögl s'avrir mieu cour.

B e r t a : Ais sgür cha nu gnaro da quaista vart
la chatscha?

R u d e n z : Ell' ün' otra via pigliet. —
Da quaist prezius mumaint stögl profiter,
uoss' u mē pü stu gnir decis ma sort,
e sch'ell' am separess per saimper d'vus.
— O nu mettè 'na tel' severited
in l'ögl chi uschigliö ais taunt benign.
Nu sun eau degn d'uzer mieu sguard a vus?
A me la gloria mē nun ho numno,
nu suos-ch am metter sper ils chavaliers
chi renumnos per victorius cumbats,
a vus paun fer la cuort. Ünguotta nu
possed, be'l cour amant plain d'fidelted.

B e r t a (seriusa e severa) : E vus sus-chais tschantscher da fidelted,
il traditur da voss pü senchs dovairs?

(Rudenz fo ün pass inavous.)

Ün sclev da l'Austria chi a l'oppressur
da sieu pajais as venda?

R u d e n z : Stögl da vus
udir ün tel rimprover? Ma dsche'm, chi
tscherch' oter cu a vus da quella vart?

B e r t a : Crajais dimena' da'm chatter d'la vart
dal tradimaint? Püchöntschi vuless am der
a Gessler, l'oppressur, cu a l'indegn
chi's degradescha a'l servir da pè!

R u d e n z : O Dieu, che stögl udir?

B e r t a : Che vo il pü
a cour al bun umaun cu sieu pajais?
And sun pü bels dovairs pel nöbel cour
cu d'l'innocenza esser protectur,
ils drets pudair defender dals oppress?
— D'nos pövel düra sort am rump' il cour,
patesch cun el, perche il stögl amer,
ais taunt modest, tuottüna ferm e brav;
da lönch posseda'l tuot mi' affecziun
e minchadi stögl l'admirer dapü.

— Ma vus, cha la natür' ed il dovair
 da chavalier l'haun do per defensur,
 vus il tradis, a l'inimih güdais
 a'l metter in chadagnas. Essas vus
 Rudenz, chi m'offendais, balcher eau stögl
 mieu cour per nun as ödier.

R u d e n z : Nu vögl il bain
 d'mieu pövel, al cussgliand da stabilir
 la pêsch suot l'Austria?

B e r t a : Sclavitüd vulais
 l'offrir, la liberted da l'ultim lö
 bandir inu' ho aucha pè. Pü bain
 il pövel so mirer a sieu vantag,
 nu's lascha d'vaunas illusiuuns sedür —
 ma vus, culs ögls serroš, giais aint il latsch —

R u d e n z : O Berta, m'ödialis ed am spredschais!

B e r t a : Be cha pudess, que füss bain megl per me.
 Ma vair a gnir spredscho, e cun radschun,
 a quel cha ün vuless gugent amer —

R u d e n z : O Berta! Berta! in l'istess mumaint
 am sollevais al pü sublim dalet
 ed am precipitais i'l pü profuond
 abiss.

B e r t a : Na, na! Nun ais extint in vus
 tuot nöbel sentimaint. Quaist dorma be
 ed eau il vögl sdasder; per forza las
 virtüds innatas standschanta, ma per
 furtüna ellas, las pü fermas sun —
 melgro vus stess 'vais bun e nöbel cour.

R u d e n z : E vus crajais in me? O Berta, tuot
 po voss' amur fér our da me.

B e r t a : Schi nu
 schnajè vossa natüra, occupè
 il post inua buna sort s'ho miss,
 tgne ferm cun vossa glieud e vos pajais
 e cumbattè per voss vegls drets ertos.

Rudenz : O pover me! Cu poss as conquister,
 sch'al raig pussaunt eau fatsch opposiziun?
 Nun ais la volunted da voss paraints
 chi da vos maun dispuon' a bainplaschair?

Berta : In las Forestas sun mas possessiuns,
 scha liber ais il Svizzer, libra sun
 eir eau.

Rudenz : Che prospettiva cha'm mussais!

Berta : Pür nu sperè a me d'obtgnair da la
 favur da l'Austria; stendan els ils mauns
 a mi' eredited per quaist' unir
 a lur dominis, avids da possess
 supprimer vöglan vossa liberted
 scu eir la mia! — Cher amih, eau sun
 la victima, chi destineda ais
 per premi forsa ad ün chavalier.
 Attrer am vöglan a la cuort dal raig,
 inua sun intrigas e fosdet,
 allò am spett' il giuf d'ödus alag —
 Be vus, be voss' amur am po salver!

Rudenz : E vus pudessas as resolver da
 ster cò ed in ma patria m'appartgnair?
 O Berta, tuot ma brama d'expansiun
 ün aspirer füt a vos maun. Be vus
 tscherchaiv' ambind a gloria ed onuors,
 quaists stimuli eiran be l'amur per vus.
 Scha vus pudais as serrer aint cun me
 in quaista stretta val e renunzcher
 a la splendor dal muond, alura ais
 ma brama satisfatta, paun alur'
 las uondas irritatedas dal torrent
 mundiel as rumper als repars d'noss munts,
 ed eau mê pü nun am giavüscharo
 pü vasta expansiun. Ans circunder
 dess nossa spelma scu ün mür zuond ferm
 e serrer aint quaista beeda val
 chi s'evra solum a la glüsch dal tschêl.

B e r t a : Uoss' est precis scu güdicho mieu cour
t'avaiva, ma fidaunza s'avaret.

R u d e n z : Davent dal cour sedüt, o vaun errur!
In mieu pajais furtün' eau chattaro.
Inua leid' infanzia m'allegret,
inua milli stizis da dalet
as muossan ad imincha pass, schi, cò
inua minch' ovetta, mincha bös-ch
ho vita, cò voust mia tü dvanter!
O schi, adüna he'l pajais amo,
que saint, sainz' el tuot oter bain füss vaun.

B e r t a : Inua füss d'chatter ün lö beo
scha na accò, pajais da buns custüms,
accò, l'avdaunza d'veglia fidelted,
inua la fosdet nu metta pè?
Üngün' invilgia cò nu po turbler
la pür' algrezcha e felicited,
cha mincha ura 'ns maina di per di.
— Cò t'vez in tia dignited dad hom,
il prüm dals libers traunter tieus uguels,
amo e respetto dals libers tuots
e grand scu'n raig in l'egen reginam.

R u d e n z : E, la curuna da las duonnas, vez
a *te* in attraent fatschögn chasaun,
chi renda mia ches' ün paradis
e, scu la prümavaira sias fluors,
spand' oura dapertuot vit' e dalet.

B e r t a : Inclegiast, cher amih, quaunt faiva mel
a vair cu ch'eirast landervi a sdrür
our d'egna volunted quaist bain suprem?
Che füss ma sort, scha seguiter stu vess
sün sieu chastè il chavalier crudel
chi chalcha quaist pajais? Accò nun ais
müraglia chi am possa separer
d'ün pövel cha poss render furtüno!

R u d e n z : Ma in che möd poss am salver — sfer our
il latsch i'l quêl sun voluntus crudo?

B e r t a : O rumpa'l fraunch e resolut. Chenün
chi saj' il resultat — o tegna ferm
cul pövel — saja lo tieu champ d'acziun.

(Ün oda in luntanaunza corns da chatscha.)

La chatscha vain, stuvains ans separer.
Cumbatta per la patria, tieu cumbat,
el ais per ti' amur! Ün unic inimih
avains chi tuots opprim' e fo trembler,
ed *üna* liberted ans libra tuots!

Terza scena.

(Pro sper Altorf. Davauntvart ais bos-cha, pü inavous la staungia
cul chapè, in fuonz il Bamberg, davous il quêt pizzan sü muntagnas
da naiv. F r i e s h a r d e L e u t h o l d faun la guardgia.)

F r i e s h a r d : Inütil ais la guaita cò da fer.
A fer sa reverenza al chapè
nu vain üngün. Desert ais uoss' il lö,
chi eira scu 'na faira minchadi
aunz ch'a la staungia füss miss sü'l babau.

L e u t h o l d : Be la marmagl' as lascha vair, uzand
ils trids, sdratschlieus chapütschs per spür dispet.
Glieud inandret fo pü gugent il tur
intuorn il vih, cu fer inclins a quaist
chapè.

F r i e s h a r d : Sün quaista plazza stöglian gnir
cur vegnan a mezdi our da cussagl.
'Na buna praisa d'fer crajaiva già
nu s'impissand üngün al dbit salüd,
ma cò vain güst il preir, il Rösselmann,
dal let d'ün amalo cull' ostia in maun
e's metta sper la staungia, suna il
culuoster la brunzina, e nus tuots
ans inschnuglier, ma na davaunt il vöd
chapè, davaunt il sacramaint.

Leuthold :

Cumpagn,

am pera cha al pel da l'infamia miss
 ans hegian cò, per ün sudo ais bain
 varguogna da fer guardg' ad ün chapè!
 Imincha hom da bain stu ans spredscher.
 Da fer la reverenz' ad ün chapè. —
 Pelvair, ün uorden straün e sainza sen!

Frieshard : Perche na ün chapè, sch'el ais eir vöd?

A testas vödas bain t'inclinast eir.

(Hildegard, Mechtild, ed Elsbeth vegnan cun infaunts ed as mettan intuorn la staungia.)

Leuthold : E tü est eir ün tel curtais furbaz,
 chi mnessast brava glieud a perdiziu.
 Sch'alchün, passand, nu guarda il chapè,
 schi ser ils ögls — ünguotta nun he vis.

Mechtild : Cò penda il guvernatur. — Respet,
 vus mats!

Elsbeth : Sch'el gess e'ns laschess cò'l chapè
 per nus nu füss meleschem, nalafè!

Frieshard (las fo ir davent) :

Davent da quia, schmaladieu femnam!
 Che 'vais pers cò? Voss homens tramettè
 püchönts, scha haun il frunt d'sfider l'edict.

(Teil aintra cul balaister, tuchand maun a sieu mat; els vegnan inavaunt e passan zievavi il chapè sainza l'observer.)

Walter (mussand sül Bamberg) :

Ais que vardet, o bap, cha sün que munt
 vain saung our da la bos-cha scha ün cuolp
 ün do cun üna sgür?

Teil :

Chi disch quetaunt?

Walter : Que dian ils pastuors, la bos-ch' allò
 saj' instried' e chi l'offenda — our
 d'la foss' al cresch' il maun.

- T e l l : Que ais vardet,
 ils bös-chs sun inchantos. Tü vezzast lo
 quels blöchs immens da glatsch, quels pizs glüschaunts
 chi taundschan fin sün tschêl.
- W a l t e r : Que sun vadrets,
 rantunan d'not ed ans tramettan gio
 lavinas.
- T e l l : Quaistas, mat, cuvert Altorf
 avessan suot lur pais da lönch innò,
 scha'l god cusü nu füss ün bun repar.
- W a l t e r : O bap, nu do que eir pajais chi nun haun imunts?
- T e l l : Scha ziev' il cuors dal flüm ün vo a val
 arriv' ün in ün grand pajais planiv.
 Ils flüms allò nu s-chiman strepitand,
 ma scuorran be plauget in largs chanel.
 Allò s'ho libra vista tuot intuorn,
 e la granezza cresch' in champs distais;
 schi, que pajais guard' our scu ün zardin.
- W a l t e r : Perche dimena nu v'lains festiner
 d'ir gio'n que bel pajais impè da ster
 acquia in anguoschas e turmaint?
- T e l l : Schi, bun e bel scu'l tschêl ais il pajais,
 ma al cultivadur dals champs la mess
 nu tuocha.
- W a l t e r : Oh, nu vivan els scu tü
 in liberted süll' ierta dals babuns?
- T e l l : Ils champs partegnan a l'uvas-ch e'l raig.
- W a l t e r : Ma els paun bain a chatscha ir in god?
- T e l l : La sulvaschin' ais tuotta dal patrun.
- W a l t e r : Pas-cher i'l flüm almain els pudaron.
- T e l l : Il flüm, il mer e'l sel partain al raig.
- W a l t e r : Chi ais dimen' il raig cha temman tuots?
- T e l l : Quel chi'l's defende e'l's nudria.
- W a l t e r : Bap,
 nu saun els as defender svess?

Tell: Allò
üngün nu po da l'oter as fider.

Walter: O bap, am vain bod stret in que pajais,
alur' immez il glatsch stun pü gugent.

Tell: Schi, que ais megl d'avair quels munts da glatsch
davous nus, cu umauns pervers.
(Els vöglian passer.)

Walter: O bap,
sün quella staungia mera ün chapè!

Tell: Che'ns vo que tiers! Pür ve, giain inavaunt.
(Els vöglian ir, ma Frieshard as metta davaunt els culla launtscha.)

Frieshard: In nom d'l'imperatur, fermè's!

Tell (metta il maun vi da la launtscha): Perche?

Frieshard: Avais offais la ledscha, seguitè'm!

Leuthold: Nu fand vus reverenza al chapè.

Tell: O lascha'm ir, amih,

Frieshard: Tscha, in praschun!

Walter: Il bap ir in praschun? Agüd! Agüd!
(clamand aint illa scena.)

O gni, vus homens e güdè! Il bap
per forz' els vöglian metter in praschun.

(Rösselmann il predichant, e Petermann il culuoster vegnan notiers cun traïs oters homens.)

Il culuoster: Che ais dvanto?

Rösselmann: Perche clapper quaist hom?

Frieshard: El ais ün inimih dal suveraun,
ünn traditur!

Tell (al clapp' aint cun forza): Che dist? Eau traditur!

Rösselmann: Amih, tü't fallast, l'ais il Tell, ün hom
d'onur e bun burgais.

Walter (vezza a Walter Fürst ed al vo incunter):
O güda, non,
faun tüert al bap.

Frieshard: Uoss' in praschun!

Walter Fürst (currind notiers): Fermè's!

Eau stun garant! — O Tell, che ais dvanto?

(Melchta le Stauffacher vegnan.)

Frieshard: El spredscha la pussaunza dal suvraun
ed arcugnuoscher nu la voul.

Stauffacher: E Tell
avess fat que?

Melchta: Manzneder cha tü est!

Leuthold: Nun ho fat reverenza al chapè.

Walter Fürst: Perque vo'l in praschun? Accept' amih
ma garanzia, do'l sa liberted.

Frieshard: Pür pisserescha per tieu egen bain!
Fains nos dovair — davent cun el!

Melchta: Que ais
ingüst e prepotent, nu tolerains
cha suot noss ögls ün possa ir cun el!

Il culuoster: Nus essans ils pü fermes, nu tolerè
mê pü quetaunt, da nossa vart sun tuots.

Frieshard: Chi voul fer frunt a l'uorden dal chastlaun?

Oters traïs paesauns (vegnan currind):
Vulains güder. Che mauncha? Atterrè'ls!

(Hildegard, Mechtilde ed Elsbeth tuornan.)

Tell: Am güd bain svess. Pür izan, buna glieud,
scha mia forza eau vuless druver,
schi da lur launtschas temma nun avess.

Melchta (a Frieshard):
Pür prova da'l condür davent da nus!

Walter Fürst e Stauffacher:
Calmè's! Calmè's!

Frieshard (sbregia): Revolta! Rebelliun!

Las duonnas: Vain il guvernatur!

Frieshard (oza la vusch): Revoluziun!

Stauffacher: Schi schloppa dal sbragir, infam birbun!

Rösselmann e Melchta l:

Voust bain taschair?

Frieshard: Agüd als serviaints
d'la ledscha!

Walter Fürst: Il guovernatur ais cò!
O povers nus! Che dvantaro?

(Gessler a chavagl cul falcun in puogn, Rudolf da Harras, Berta e Rudenz, ün grand seguit da servs armes chi fuorman ün circul da launtschas intuorn la scena.)

Rudolf da Harras: Fe lö,
fe lö per il guovernatur!

Gessler Perche
cò raduned' ais taunta glieud? Fe'l's ir
davent! Chi ho clamo agüd?

(Silenzi generel.)

Eau vögl
savair, chi eira que?

(A Frieshard.)

Ve inavaunt!

Chi est e perche tegnast tü quaist hom?

(El do il falcun ad ün famagl.)

Frieshard: Pussaunt signur, eau sun sudo e miss
scu sentinella dal chapè. Quaist hom
clappet sül fat a refüser salüd
d'onur a quaist chapè. Vögl l'arrester,
scu ais vos ot cumand, e'l pövel voul
cun forz' il liberer.

Gessler (ziev' üna posa): L'imperatur
tü spredschart, ed a me chi cò guvern
per el, cha tü refüsast il salüd
a que chapè, chi per mieu uorden ais
allò per prova d'vossa submissiun?
Tas noschas intenziuns hest fat palais.

Tell: Signur, o pardunè'm, sgür na per spredsch,
ma per inadvertenz' ais que dvanto.
La reflexiun nun ais il ferm da Tell.
Pardun, signur, mê pü que dvantaro.

Gessler (zieva cuort silenzi):

Tü est perfet tregant, ün disch cha cul
balaister tegnast test' ad iminchün.

Walter: Signur, que po bain esser, el ün pom
sagetta gio dal bös-ch tschient pass dalöntschen.

Gessler: Ais tieu quaist mat?

Tell: Schi, el ais mieu, signur.

Gessler: Hest aucha püss?

Tell: Signur, duos mats in tuot.

Gessler: E quēl hest pü gugent?

Tell: Tuots duos l'istess,
tuots duos sun chers infaunts.

Gessler: Ebain, o Tell,
scha tü challer sest gio dal bös-ch ün pom
a la distanza da tschient pass, schi ta
destrezza stoust pruver cò davaunt me. —
Prepara il balaister — saimper l'hest
cun te — e gio dal cho da tieu infaunt
schluppettarost ün pom, ma eau t'cussagl
da bain mirer e cul prüm cuolp challer,
ta vit' ais persa scha tü fallast, Tell.

(Tuot s'inschnuescha.)

Tell: Che chos' orrenda dumandais da me?
Stuvess d'la testa da mieu mat — o na,
signur, que sgür nu 'vais immaint, que nu
po esser — Dieu perchüra — na, quecò
pretender nu pudais d'ün bap!

Gessler: E tü
schluppettarost il pom davent dal cho
da tieu infaunt, que vögl e que cumand!

Tell: Eau dess mirer la frizz' al cho dal mat,
d'mieu egen mat? Püchöntschen eau vögl murir.

Gessler: Tü tirast uoss' u mourast *cun* l'infaunt.

Tell: Dvanter il morder d'mieu infaunt? Signur,
vus nun avais infaunts e nu pudais
savair che cha mieu cour da bap fo tres.

Gessler: O Tell, in ün dandet est zuond prudaint!
 Ün disch cha tü est hom cuntemplativ
 e different dals oters in tieu fer,
 il singuler tü amast — e perque
 m'he uossa inspio ün singuler
 azard per te. Ün oter nu ris-chess,
 ma tü ardit at mettast landervi.

Berta: O nu fe gö da quaista povra-glieud!
 nu'l's vzais tremblants e sblechs a vos conspet?
 Taunt poch sun els düsos cha fatschas spass.

Gessler: E chi as disch ch'eau fatscha spass?
 (El piglia ün pom gio d'ün bös-ch.)

Cò ais

il pom. Ch'ün fatscha lö — scu üsito
 ch'el piglia la distanza, al conced
 ochaunta pass — ne pü ne main. El as
 gloriescha a tschient pass d'challer. Tregant,
 uoss' tira bain e nu faller il cuolp!

Rudolf da Harras: O Dieu, que dvainta serius — o mat,
 inschnuogliat ed arova il chastlaun
 per tia vita!

Walter Fürst (D'üna vart a Melchtal chi cun stainta po as
 retgnair.)

Sajas calm, s'arov!

Berta (al guvernatur): O basta, basta! Que nun ais umaun
 da's divertir da l'anxited d'ün bap.
 Sch'avess quaist pover hom eir merito
 la mort per sieu liger misfat, schi uoss'
 ho'l cò soffert desch voutas paina d'mort.
 Laschè'l turner a chesa, uossa el
 imprains ho a's cugnuoscher. Quaist mumaint
 ne el ne sieus infaunts nu schmancharon.

Gessler: Avri'l passagi — tscha, che spettast tü?
 Ta vit' ais persa, poss at fer murir,
 ma eau graziusamaing at met la sort

in egen maun expert. Da dür decret
 nu po sgür bricha plaundscher quel, il quêl
 ün fo executur da sieu destin.
 Tü t'fest da grand cun ta sgürezza d'ögl.
 Ebain! Que sto a te d'musser ti' art.
 La mir' ais degna ed il premi grand!
 Challer la schaibgia, que saun bgers, be quel
 ais maister chi d'si' art ais sgür pertuot,
 al quêl ne cour ne maun nu tuorblan l'ögl.

Walter Fürst (as bütt'a terra davaunt el):

Voss' ota majested nus arcuntschais,
 signur guovernatur, ma eau s'arov:
 Clemenz' üsè! Mited da mieu possess
 pigliè, pigliè'l pür tuot, be dispensè
 da tel' crudel' acziun ün pover bap!

Walter Tell: Ma non, cu poust tü t'inschnuglier davaunt
 quaist hom? Di, in che lö dess am puster?
 Eau nun he temma, chall' il bap l'utschè
 in svoul, il pom dal sgür nu fallaro.

Staffacher: Guovernatur, nun as sentiss commoss
 d'la püra innocenza da l'infaunt?

Rösselman: O s'impissè cha ais ün Dieu in tschêl
 chi d'vos agir dumand' il rendaquit.

Gessler (mussand sül mat):

A quaist ch'ün lia vi dal tigl allò.

Walter Tell: Lier a me? O na, lier nu'm lasch,
 eau stun quiet scu ün agnè e nu
 vögl niauncha trer il fled, ma scha'm liais
 nu poss eau ster quiet, stögl m'revolter.

Rudolf da Harras: Schi lascha't be lier ils ögls.

Walter Tell:

Perche

ils ögls? Crajais cha temma frizz' in maun
 dal bap? La spet e nu vögl batter ögl.

— Curaschi, bap, pür tira, muossa ta
capacited! Nu craja il tiran
a ta destrezz' e voul ans ruviner,
schi tir' e challa per il fer ster mel.

(El vo vi tal tigl, ün al metta sün cho il pom.)

M e l c h t a l (als paesauns):

E quaist misfat dess s'accumplir avaunt
noss ögls? Perche dimen' avains güro?

S t a u f f a c h e r : Que ais inütil, armas nun avains!
Vüs vzais il god da launtschas intuorn nus.

M e l c h t a l : O be ch'avessans nossa decisiu
cumplieu! Cha Dieu pardun' a chi cussgliet
la suspensiun!

G e s s l e r (a Tell): A l'ouvra, Tell! Armo
nun ais ün per ünguotta. Da purter
ün guaffen micidiel ais zuond prievlus,
la frizz' as volv' e challa il tregant.
Quaist dret grander approprio dal pur
offenda il suprem signur. Üngün
nu saj' armo, be quel chi ho'l guvern.
Scha que s'fo taunt plaschair da manascher
la frizza e'l balaister, sapchas cha
prescriver vögl la mira.

T e l l (tenda il balaister e metta sü la frizza): Uoss' fe lö!

S t a u f f a c h e r : Ma Tell, vulais? — O na, mē pü, vus nu
pudais, cha trembl' il maun e ced' il schnuogl. —

T e l l (lascha der gio il balaister):

Que am vain s-chür avaunt ils ögls!

D u o n n a s : Oh Dieu!

T e l l (al guovernatur): Dispensè'm dal cuolp. Cò ais mieu cour!

(El spordscha sieu pet.)

Clamè voss chavaliers e fe'm murir!

G e s s l e r : Ta vita eau nu vögl, ma vögl il cuolp.

Tü sest tuot que tü voust, adester est
il rembel scu'l balaister d'manascher,

nun at fo temma la burrasca cur
as tratta da salver, schi uossa tscha,
salveder, salva't svess — tü salvast tuots!

(Tell fo tres ün terribel cumbat, muvand ils mauns convulsivmaing, ils ögls anguoschagios guardan bod il guovernatur e bod vers tschêl, dandettamaing pigl' el our da sia carcassa üna seguonda frizza e la metta aint illa tschinta. Il guovernatur observa tuot sieus muvimaints.)

Walter Tell (suot il tigl): Schi tira, bap, nu tem!

Tell: O Dieu, eau stögl!

(El as pigl' insembel e mira.)

Rudenz (chi tuot il temp ais sto zuond agito, as retgnand cun stainta, uossa vain inavaunt):

Signur guovernatur, vus nu giaros
pü inavaunt — o na, que füt be ün
appruvamaint — l'intent obtgnieu avais,
excess d'severited nun ho l'effet
desidero. Sch'el vain tendieu surmöd
as rumpa l'arch.

Gessler: Taschè, impertinent!

Rudenz: Eau vögl e poss tschantscher, l'onur dal raig
am sto a cour, ma tel guvern crudel
prodüa l'ödi e nun ais dal raig
la volunted, eau poss que asserir,
mieu pövel nu merita trattamaint
uschè crudel, a faunt nu po river
vos bainplaschair.

Gessler: Che ardimaint!

Rudenz: Bain löench
taschet, in fatsch' a vos agir crudel
l'ögl vzaint serret, cun staint' il cour rebel
balchet, ma pü taschair nu poss, que füss
tradir la patria e l'imperatur.

Berta (as bütta traunter el e'l guovernatur):

O Dieu, nu fais cu l'irriter dapü.

R u d e n z : Eau bandunet mieu pövel e mieus buns paraints, sdrappet d'natüra ils liams, per am unir a vus, crajand il bain da tuots d'promover in consolidand d'l'imperatur pussaunza. — Uoss' ils ögls sun bain avierts e vez l'abiss sgrischus, al quêl sun arrivo. Mieu cour onest avais sedüt. Ma libr' opinuin avais svio. In bun managiamaint avess dal pövel la ruina bod causo.

Gessler : O temerari, quaist linguach
a tieu patrun ?

R u d e n z : L'imperatur ais mieu
patrun, na vus. — Naschieu liber sun
scu vus, in tuottas arts da chavalier,
cun vus poss m'imsürer. Nu sun damain.
E scha nu füssas il rapreschantant
d'l'imperatur, il quêl eau onuresch
perfin in quel chi al fo poch' onür,
da sfid' il guaunt büttess avaunt voss peis
e vus, confuorm a l'üs chavallaresc
d'respuonder füssas oblio. — Schi, pür
tschignè a vossa glieud, eau discharmo
nu sun scu quaists,

(Muossa sül pövel.) 'na speda d'he, e chi
s'approssma —

S t a u f f a c h e r (clama): Ais crudo il pom!

(Intaunt cha tuot s'avaiva vout da quaista vart e cha Berta s'avaiva bütteda traunter Rudenz e'l guovernatur, Tell ho trat.)

R ö s s e l m a n n : Il mat
ais viv!

B g e r a s v u s c h s : Il pom challo!
 (Walter Fürst vacillescha e quasi do gio, Berta il sustegna.)
 G e s s l e r : Schi che? Ho'l trat
 Que nar!

B e r t a : Il mat ais viv! O remettè's
bun bap!

W a l t e r T e l l (cuorra notiers cul pom):
Cò ais il pom, savaiva bain
o bap, cha nu challessast brich tieu mat.

(Tell sto aucha inclino scu sch'el vuless seguiter la frizza — il balaister al crouda our d'maun — cur ch'el vezza a gnir il mat al cuorra el incunter culla bratsch' avierta, l'alvainta ed al serra al pet affectusamaing, alura croud' el gio sainz' artegn. Tuots sun commoss.)

B e r t a : O Segner cher!

W a l t e r F ü r s t (a bap e figl): Infaunts, mieus chers infaunts!

S t a u f f a c h e r : Dieu saja ludo!

L e u t h o l d : Que füt ün cuolp! Da quaist
requintaron ils temps ils pü luntauns.

R u d o l f d a H a r r a s : Da Tell tregant ün quintaro fintaunt
cha'l's munts immobels sün lur post staron.

(Spordscha il pom al guvernatur.)

G e s s l e r : Pelvair! La frizz' ho traverso il pom!
Que füt ün cuolp perfet, il stögl luder.

R ö s s e l m a n n : O schi; il cuolp füt bun; ma pover quel
chi a pruver il Segner stimulet.

S t a u f f a c h e r : Revgni, ste sü, s'avais cuntgnieu dad hom,
o Tell, a chesa liber pudais ir.

R ö s s e l m a n n : Gni, Tell, ed a la mamma mne sieu figl.
(Il vöglian mner davent.)

G e s s l e r : Tell, taidla!

T e l l : Che d'me giavüschaïs, signur?

G e s s l e r : Aunch' üna frizza tü mettettast in
ta tschinta — d'he bain vis — uoss' di'm perche.

T e l l : Que ais ün üs d'chatscheder, mieu signur.

Gessler: Na, Tell, 'na tel' resposta nun accept,
 bain otra mira gieu avrost, eau vögl
 cha'm diast nett' e s-chetta la vardet,
 cha saja scu chi vögl', at garantesch
 la vita. L'otra frizza, di'm perche?

Tell: Ebain, signur, la vita asgiüro
 m'avais e la vardet s'vögl dir.

(El piglia la frizza our da la tschinta e do ün' öglieda terribla al
 guvernatur.)

Sch'avess

challo mieu cher infaunt, la frizza trat
 avess sün vus — e *vus* per tschert eau nun
 avess fallo.

Gessler: Vo bain, la vita, Tell,
 t'he asgiüro, mieu pled da chavalier
 d'he do, e'l tegner vögl; ma scu cha tü
 am hest musso tieu nosch intent, at vögl
 fer serrer aint inua ne sulagl
 ne glüna mê nu splenduraron, acciò
 cha da tas frizzas saja guandagio.
 Clappè'l, famagls, liè'l!

Stauffacher: Ma cu, signur,
 pudais in tel möd vus agir invers
 ün hom, al quêt il maun da Dieu musso
 s'ho cun taunt' evidenza?

Gessler: Pür guardè
 scha el auch' üna vont' il salvaro.
 Aint in ma barcha mne'l, eau vegn dalum,
 vögl svess il mner sün mieu chastè.

Rösselmann: Oh na,
 que nu sus-chais, e neir l'imperatur,
 que ais cuntrari a noss documaints
 da liberted.

Gessler: Inua 'ls 'vais? E sun
 els forsa confirmos d'l'imperatur?
 O na, els nu sun confirmos. Stuvais
 il prüm ans congüster 'na tel' favur

siand suottamiss. Vus essas tuots rebels
 e's revoltais ardits al tribunel
 d'l'imperatur, bain as cugnuosch a tuots.
 Pigl *ün* uoss' our d'vos mez, ma a sieu pcho
 avais partecipo vus tuots. Dess' il
 prudaint taschair chamön ed obedir.

(El s'alluntanescha, Berta, Rudenz, Harras e'l servs vaun zieva,
 Frieshard e Leuthold restan.)

W a l t e r F ü r s t (profuondaing attristo):

Que ais glivro! El ho decis a me
 e ma famiglia d'mner in perdiziun!

S t a u f f a c h e r (a Tell): Perche, o Tell stuvettast irrider
 quaist prepotent!

T e l l : Cha's vaindscha quel chi ho
 fat tres l'anguoscha mia!

S t a u f f a c h e r : Tuot, o tuot
 ais uoss' glivro! Schi, tuots cun vus sarons
 lios e praschuners!

P a e s a u n s (contuornan a Tell): Cun vus ais pers
 nos ultim bun cuffort!

L e u t h o l d (s'avicinand): Que am fo mel,
 ma stögl fer per cumand.

T e l l : Ste bain.

W a l t e r T e l l (s'attachand al bap cun anguoscha): O bap,
 cher bap!

T e l l (alvainta la bratscha vers tschêl):
 Tieu bap el ais cusü, a quel
 at volver stoust.

S t a u f f a c h e r : O Tell, che dess eau dir
 a tia muglier, u dess püchöntsch taschair?

T e l l (Straundscha il mat affectuusamaing a sieu pet.)
 Il mat ais salv, a me Dieu güdaro.

(As fo liber precipitedamaing e seguitescha ils sudos.)

QUART ACT

Prüma scena

(Riva orientela dal lej da las quatter Forestas. La stipa spelma, da singuleras fuormas al vest serva da fuonz a la scena. Il lej ais burrascus, ferma ravatschia e strepid dad uondas, traunteraint tuns e lintschernas. Kunz da Gersau, Il Pas-cheder e' l mat dal pas-cheder.)

Kunz : Eau vzet que cun mieus egens ögls, crajè'm,
que ais precis uschè scu s'he quinto.

Pas-cheder : Nos Tell condüt a Küssnacht in praschun,
il meglder hom, il bratsch il pü valent
cur as trattaiva d'liberted e dret.

Kunz : Il mner el svess voul il guovernatur
sün sieu chastè, vaun sur il lej, partind
da Flüelen, ils he vis ad imbarcher;
ma'l temporel chi vain ed ho a me
sfurzo a quaista riva da sbarcher,
bain impiedieu avro eir lur depart.

Pas-cheder : Il Tell lio, in mauns dal mel·chastlaun!
O pür crajè'm, el il sepuliro
bain fop, cha Tell mê pü nu possa vair
la glüsch dal di! Schi, la vendetta stu
bain tmair dal liber hom ch'el ho offais.

Kunz : Ün disch cha eir il nöbel d'Attinghaus,
nos vegl landamma, saja per murir.

Pas-cheder : Nos ultim fil da spraunza vo cun el!
Be el sus-chaiva auch' uzer la vusch
pels drets dal pövel. —

Kunz : Ma il temporel
as fo serius. Ste bain! Eau rest accò,
perche hoz nun ais cas da naviger.

(S'alluntanescha.)

Pas-cheder : Tell praschuner — e mort il d'Attinghaus!
Sfatscheda tirania oz' il frunt,
davent cul minim rest d'trupagiamaint!

La buocha d'la vardet nu flippa pü,
l'ögl vzaint ais orvanto, e'l bratsch valent
chi 'vess pudieu salver, quel ais li!

M a t d a l p a s - c h e d e r :

A vain tempesta, giain suot tet, in quaist
stratemp nun aise bun da ster dadour.

P a s - c h e d e r : Infuriè, o vents, sajettas straglüschè!

Rumpè's, o nüvlas, e precipitè
dal tschêl torrents ch'iniuondan il pajais!
Sdrüè venturas schlattas in lur dscherm!
Pigliè il suramaun, vus elemaints
sfrenos! Vus uors e lufs, turnè darcho,
da quaist pajais pigliè possess! Privo
da liberted üngün nu'l voul avder.

M a t : Tadlè! L'abiss rumura, mügia'l vent,
eau nu m'algord d'ün simil strepiter.

P a s - c h e d e r : D'mirer al cho da sieu infaunt — quecò
impost nu füt mê brich ad üngün bap!
E la natüra nun avess perque
cun sdegn da's revolter? O nalafè
cha nun am dess da buonder, scha ils spelms
crudessan aint il lej, pigliand cun se
eir ils vadrets chi nun alguettan mê
daspö la creaziun, e scha ils munts
crudessan e'l diluvi gniss darcho
a sdrür imincha dmura dals vivants!

(Ün oda a suner.)

M a t : Udiss, o bap, a sun' il sain sül munt,
haun sgür in prievel vis 'na nev, e'l sain
invida ad urer.

(El vo sün ün' otezza.)

P a s - c h e d e r : O povra nev
chi uossa süllas uondas stu niner!
Ne il timun ne il pilot nu paun
güder, l'orizi ho il suramaun,

il vent e l'uond' a balla giovan cul
 umaun. — Ün lö nun ais, inua ün pudess
 chatter recover, aspers s'elevand
 ils spelms inaccessible intuorn el,
 as muossan rigids ed inospitels.

M a t (Muossa a schnester.):

Bap, üna barcha! D'Flüelen ella vain.

P a s - c h e d e r : Cha Dieu assista als povrets! Cur la
 burrasc' infuriesch' in quaista part
 dal lej, alura sbatt 'la intuorn se
 scu üna bes-cha da rapina in
 sa chabgia; la sortida tscherch' invaun,
 cha tuot intuorn ils spelms la serran aint
 scu'l mür d'üna fortezza, ot scu'l tschêl.

M a t : Que ais la barcha dal guovernatur,
 cugnuosch fich bain bander' e baldaquin.

P a s - c h e d e r : Divin güdizi! Schi, que ais el svess,
 l'infam tiran chi vo süll' ova mnand
 cun se sieu grand misfat. L'ho spert chatte
 il bratsch da la vendetta! A la fin
 stu'l bain sentir sur el pü ferm patrun,
 nun obedesch'an quaistas uondas a
 sa vusch e quaista spelma nu fo brich
 inclins a sieu chapè. Mat, nun urer,
 nun impedir al güdisch il chastih!

M a t : Nun ur sgür brich per il guovernatur,
 ma per il Tell chi ais in quella nev.

P a s - c h e d e r : O elemaints irradschunabels! Cu
 pudais, a fin d'punir ün sul culpaunt,
 barch' e pilot fer ir a la malur?

M a t : O guarda, guarda bap, il Buggisgrat
 els eiran ventüraivelmaing passos.
 Ma uossa no dal Teufelsmünster il
 tremend orcan rebatta, ils büttand
 vers l'Axen grand. — Nun ils vez pü.

P a s - c h e d e r :

Ün spelm

prievlus ais lo, inua püssas nevs
 già naufragettan, scha nu paun passer
 adestramaing que lö, la barcha vo
 a's rumper cunter la paraid da spelm
 chi stip' as perda in l'abiss. Els haun
 in barch' ün bun pilot, scha *ün* in cas
 füss da salver, que füss il Tell, ma l'haun
 lio bain sten ils mauns e'l's peis.

G u g l i e l m T e l l (cul balaister). (El vain a grands pass, guarda intuorin surprais ed ais fich agito. Arrivo immez la scena, as bütta el per terra, il prüm stend' el our ils bratschs vers terra, alura ils alvainta el vers tschêl.)

M a t (l'observa):

O bap,

chi mê ais l'hom chi lo ais inschnuglio?

P a s - c h e d e r : La terr' el tuocha cun sieus mauns, che ho'l?
 Am pera agito e mez our d'se.

M a t (s'approssma): O bap, ve no, ve no e guarda!

P a s - c h e d e r :

Chi ajs que?

Pussibel, Segner cher? Il Tell? Cu gniss
accò? Quintè!

M a t :

Nun eiras sulla nev

lio e praschuner?

P a s - c h e d e r :

Nun essas sto

condüt a Küssnacht?

T e l l (sto sü):

Eau m'he libero.

P a s - c h e d e r e m a t : O Dieu da grazia! Libero! E cu?

M a t : D'inuonder gnis?

T e l l :

Da quella barcha lo.

P a s - c h e d e r : Che dschais?

M a t (in l'istess temp):

Inu' ais il guovernatur?

T e l l : El ais sül lej.

P a s - c h e d e r :

Pussibel? Ma — e *vus*?Cu essas cò? Cu 'vais pudieu s'salver
da la burrasc' e s'liberer dals fier?

Tell: Tres la divina providenza que
dvantet, tadlè!

Pascheder e mat: Favlè, favlè!

Tell: Savais
fingio que chi ad Altorf as passet?

Pascheder: Savains tuot que, tschantschè!

Tell: Cha il tiran
am fet lier ed am vulaiva mner
in sieu chastè a Küssnacht.

Pascheder: E cun vus
s'ho imbarcho a Flüelen, tuot savains;
ma in che möd avais pudieu fügir?

Tell: Eau d'eir' aint illa barcha sten lio
e nu pudaiva brich am schmuanter
ne am defender, eira ün hom pers —
privò d'la spraunza da revair la glüsch
dal di, ils chers infaunts e la muglier,
e l'uonda eau fixaiva sconforto.

Pascheder: O pover hom!

Tell: Nus navigiaivans, il
chastlaun, Rudolf da Harras e'ls famagls.
Ma mieu balaister illa part davous
d'la barch' avaivan miss, sper il timun.
Sper l'Axen pitschen arrivos, vulet
il Segner ch'ün terribel temporel,
gnand no dal Gotthard, s'élèvess sur nus
in tel violenza cha ils barchiröls
crajaivan sainza fal d'gnir najantos.
Alur' udit ün d'els dir al chastlaun:
«Vus vzais nos greiv astent, signur, e cu
ch'in prievel da la vita essans tuots.
Haun pers spraunz' e curaschi ils pilots —
ma Tell ais ün hom ferm ed eir in cas
da manascher 'na barcha, nu vulains
dad el ans inservir in quaist mumaint
d'tribulaziun?» Am dschet alura il
guovernatur: «Scha tü risagiast, Tell,

da'ns güder our dal prievel, tieus liams
 vögl bain schlier.» Ed eau al respundet:
 «Schi, cul agüd da Dieu bain as mnaro
 our d'quaist orcan.» Uschè füt libero
 dals latschs. Remblanc cun sen staiv' al timun,
 ma guerschagiaiva da la vart per vair
 inua füss mi' arma, ed intuorn
 guettaiv' attentamaing, scha nu s'offriss
 ün lö conveniaint per am salver;
 ed observand ün spelm sporgent i'l lej —

P a s - c h e d e r : Eau il cugnuosch, al pè da l'Axen grand
 el as rechatta, ma el ais taunt stip
 cha'm pera impussibel da pudair
 allò pervgnir, saglind our da la nev.

T e l l : Eau intimet ils barchiröls d'güder
 acciò ch'a quella platta d'spelm pervgnir
 nus possans, cha allò il prievel grand
 saro passo, e frais-chamaing remblanc
 bod füttans in que lö. Alur, l'agüd
 dal Segner implorand, spinget la nev
 cun tuotta forza vi tal spelm sporgent
 ed in ün batterdögl m'impatrunit
 d'mi' arma, cun ün sagl füt svess sül spelm,
 mieu pè la barcha vigurusamaing
 schlantschet darcho i'l lej furius — allò,
 scu cha Dieu voul, po ell' errer intuorn!
 Ed uoss' sun cò, d'la furia dal stratemp
 salvo e d'quella pera dals umauns.

P a s - c h e d e r : O Tell, o quaunt miraculusamaing
 il maun divin as ho salvo, nu poss
 bod crajer a tuot que, ma uossa dsche'm,
 inua vulais ir? Scha il chastlaun
 po salv sortir da quaist orcan, per vus
 nun aise pü sgürezz' in üngün lö .

T e l l : Siand auch' illa barcha ferm lio,
 udit ch'el dschaiva da vulair sbarcher
 a Brunnen e piglier la via da Schwyz
 per am condür a sieu chastè.

Pascheder : Voul el
dimena ir que töch per terra?

Tell : Schi,
que ais l'intenziun.

Pascheder : O Tell, alur
zuppè's sainz' intarder! D'sieus mauns per la
seguonda vouta Dieu nu's salvaro.

Tell : Mussè'm la via chi'l pü spert ad Arth
e Küssnacht am condüa.

Pascheder : Il stredun
sur Steinen vo, ma s'po musser mieu mat
ün truoch pü cuort e pü zuppo, il quèl
per Lowerz passa.

Tell (al tuchand maun) : Dieu as peja per
il bain cha'm fais. Adieu, ste bain!

(El vo alura e tuorna darcho.)

O dschë,

sül Rütli nun avais eir vus güro?
Am pera dad avair udieu vos nom.

Pascheder : D'la lia'l güramaing fet eir allò.

Tell : Schi ge a Bürglen, fe'm que grand plaschair!
Ma povra duonn' ais in pisser per me,
dschë cha sun salv e bain zuppo.

Pascheder : E da
che vart dess dir ch'avais drizzo voss pass?

Tell : Mieu sör tar ella chattaros e püss
chi sün il Rütli haun güro, dsche pür
cha dessan esser sü da cho, cha Tell
ais liber e ch'el po druver sieu bratsch.
Bod udiron dapü da me.

Pascheder : Che 'vais
in sen? Dsche'm libramaing quetaunt

Tell : Cur que
ais fat, gnaro eir a palais.

Seguonda scena

(Chesa signurila ad Attinghausen. Il barun sün üna pultruna, muribund, Walter Fürst, Stauffacher, Melchtal e Baumgarten chi s'occupeschan cun el. Walter Tell inschnuglio dayaunt il muribund.)

Walter Fürst: Que ais glivro, el ho do sü il spiert.

Stauffacher: El nu guard' our scu'n mort — guardè cu cha
la penna sün sieus leivs as mouv', il sön
ais quaid, sieus trats surriaints expriman pêsch.

(Baumgarten vo tar l'üscht e discuorra cun qualchün.)

Walter Fürst: Chi ais que?

B a u m g a r t e n (turnand inavous): Hedwig, vossa figlia, voultschantscher cun yus e vair il mat.

(Walter Tell as drizza sü.)

Walter Fürst: Poss eau
la cuffoter? He forsa svess cuffort?
Tuot las disgrazchas am staun gnir adöss?

H e d w i g (gnand inavaunt) : Inua ais mieu mat? Laschè'm passer,
eau stögl il vair —

Stauffacher : Pigliè's insembel e
pensè cha uossa stains davaunt la mort —

Hedwig (cuorra vi tal mat):
Mieu Walter, oh, el viva, o mieu mat!

Walter Tell (la brançland):

O povra mamma!

O povra mamma!

Hedwig: Ais que propi la
vardet? Nun est les?

(L'observa cun attenziun.) Ed el pudet mirer sün te? Ais que pussibel? Oh, el nun ho cour — oh, cu füt el in cas da trer la frizza sün sieu egen mat?

Walter Fürst : El füt sfurzo, que al s-charpaiv' il cour,
que gaiava per la vita.

Hedwig : Sch'el avess
ün cour da bap, schi milli voutas füss
el mort püchöntsch cu trer sün sieu infaunt!

Stauffacher : Luder ed ingrazcher stuvessas vus
da Dieu la providenza chi mnet tuot
a buna fin.

Hedwig : E cu poss eau schmancher
ch'in oter möd que 'vess pudieu glivrer?
— O Dieu grazius! Scha ochaunt' ans avess
da viver, saimper vzess mieu mat lio,
il bap mirer sün el ed in etern
la frizza am passess il cour.

Melchthal : Ma scha
savessas cu cha'l nosch guovernatur
l'ho irrito!

Hedwig : O cour grosser e dür
dals homens! Tuot il rest als ais l'istess
scha vain offais lur dignited. In lur
resentimaint els ris-chan tuot, il cho
da lur infaunt e da la mamm' il cour!

Baumgarten : Nun ais la sort da vos marid al cuolm,
cha'l pudais fer taunt greivs imbüttamaints?
Per sia paina nun avais inclet?

Hedwig (as volva ed al guarda surpraisa) :
Per la disgrazcha da l'amih hest tü
be larmas, di? Inua eiras vus
cur ch'el, il valurus, füt miss als fiers?
Inua vos agüd? Guardettas tiers,
laschettas cha il fat sgrischus dvantess,
e tolerettas, indolents, cha el
our da vos mez, lio, gniss mno davent.
Ho el agieu medemmamaing vers vus?
Staiv' el eir lo s'fand pcho cur zieva te
chatschaivan chavaliers da nos chastlaun?

Cur imnatschaiva mort il lej furius?
O na! el vaunas larmas nu spandet,
ma illa barcha as schlantschet, schmankind
la duonna e'ls infaunts, at liberet —

Walter Fürst: E che pudaivans nus, ün pitschen tröpsainz' armas, fer per il salver?

H e d w i g (as büttand in sa bratscha): O bap,
eir tü l'est pers, nus tuots, eir il pajais,
a tuots el mauncha, scu manchains ad el!
Cha Dieu'l preserva da desperaziun!
Cuffort d'ün bun amih nu po river
fin gio tar el illa sgrischusa tuor —
scha el gniss amalo? Illa s-chürdüm
da l'ümidia praschun per forza stu'l
s'amalater. — Scu la grusaïda chi
vain pass' e sblecha sainza glüscht, uschè
neir el sainz' ajer bun e cler sulagl
nu po exister. El lio? El chi
be liberted respira, el nu po
resister in que ajer suotterraun!

S t a u f f a c h e r : Calmès! Nus tuots vulains agir afin
da'l liberer da sa praschun.

H e d w i g : E che
pudais vus fer sainz' el? Fintaunt cha Tell
eir' aucha liber, schi, pudaiv' ün bain
'vair spraunza, l'innozaint avaiva ün
amih, l'oppress ün defensur, a tuots
'vess el salvo, ma vus nun essas buns,
unieus, da'l liberer dals latschs.

(Il barun as sdasda.)

B a u m g a r t e n : Taschè,
as mouva il barun!

Attinghausen (as drizza sü): Inu' ais el?

S t a u f f a c h e r : Chi managiai?

A t i n g h a u s e n : El nun ais cò, m'ho in
quaist' ur' extrema banduno.

S t a u f f a c h e r : El voul
il giunker — ho ün bain tramiss per el?

W a l t e r F ü r s t : Schi, ün al fet clamer. — Pür consolè's!
El ho chatto se stess ed ais dals noss.

A t t i n g h a u s e n : Ho el uzo la vusch per sieu pajais?

S t a u f f a c h e r : Schi, cun eroic ardimaint!

A t t i n g h a u s e n : O schi
perche nu vain, cha'l possa benedir?
Eau saint cha que ais bod a fin cun me.

S t a u f f a c h e r : O na, signur, il sön s'ho restoro,
e cler' ais voss' öglieda.

A t t i n g h a u s e n : La dulur
ais vita, quella ais passeda vi.
Dulur e spraunza m'haun abanduno.

(El vezza il mat.)

Da chi ais quaist mattet?

W a l t e r F ü r s t : O benedi'l,
el ais mieu abiedi — sainza bap.

(Hedwig s'inschnuoglia cul mat davaunt il muribund.)

A t t i n g h a u s e n : E sainza bap as lasch a tuots — a tuots!
O Dieu, ch'assister eau stuvet aunz cu
murir a la ruvina d'nos amo
pajais, e giundscher a quaist' ot' eted
be per spartir privo da tuot cuffort!

S t a u f f a c h e r (a Walter Fürst):
Ho'l da murir in tel gravus turmaint?
Nu dessans al sclerir l'extrem mumaint
cun ün leid raz da spraunza? — Sajas pür
da bun curaschi, venero barun,
dal tuot abandunos nun essans nus,
ne da la spraunza d'salvamaint privos.

A t t i n g h a u s e n : E chi dess as salver?

Walter Fürst:

signur! Ils trais pajais s'haun do il pled
 d'chatscher davent ils melprüvos tirans.
 'ns 'vains allios: ün güramax soLEN
 ans tegn' inseMbel. Aunz cha saja l'an
 a fin vulains agir, reposaros
 in terra libra.

Attингhausen:

Quaista lia, dsche'm,
 ais fatta?

Melchthal:

Schi, i'l di medem las trais
 Forestas as sollevaron. Tuot ais perdert,
 in secretezza bain chüro,
 schabain cha tschientineras and faun part.
 Suot ils tirans ais il terrain cröso,
 da lur domini sun ils dis quintos
 e bod nu's chattaro pü stizis d'els.

Attингhausen:

Ma, ed ils ferms chastels in quaist pajais?

Melchthal:

Tuots crudaron in l'istess di.

Attингhausen:

Ma dsche,
 da quaista lia 'ls nöbelS faun eir part?

Stauffacher:

Nus ans fidains sün lur agüd i'l bsögn,
 fin uossa haun güro be ils paesauns.

Attингhausen (as drizza sü cun surprisa):

Ed haun be ils paesauns taunt azardo?
 Sainz' assistenza da lur nöbelS s'haun
 fidos süll' egna forza. — Oh, alur'
 nun haun pü bsögn da nus; quiet pudains
 ir in la fossa — vivan zieva nus
 las energias ablas a mantgnair
 ils bains suprems da noss' umanited.

(El metta sieu maun sül cho dal mattet chi ais inschnuglio davaunt el.)

D'quaist giuven cho, sül quêl il pom füt miss,
 as fluriro 'na meglidra liberted;
 a croud' il vegl, as müd' il temp e d'las
 ruvinas nouva vita prüaro.

Nus svess! Tadlè,

S t a u f f a c h e r (a Walter Fürst):

In ögl serain guardè che glüsch! Nun ais
quecò da la natüra l'extinziun,
bainschi d'la nouva vita già il raz.

A t t i n g h a u s e n: Ils nöbels vegnan gio d'lur vegl chastels
e faun a las citeds lur güramaint
da citadins, in Uechtland cumanzo
haun già ed in Turgovia eir. Sieu cho
regnant alvainta la cited da Berna
e Friburg ais dals libers sgür chastè.
Cun zeli Turich sas corporaziuns
prepara pel cumbat — pussaunza d'raig
as rumpa a lur resistenti bastiuns. —

(El tschauntscha il seguaint in tun d'ün profet, sia verva s'eleva fin
a l'inspiraziun.)

Eau vez il prinzis ed ils nöbels tuots
a gnir notiers armos per assaglir
ün pövel da pastuors inoffensiv;
l'ais ün conflict per vit' e mort. Ün nom
glorius s'acquista pü d'ün lö tres greivs
e sanguinus cumbats. Cun nöbel schlauntsch
da sacrifici s'bütt' il pur cun sieu
pet nüd immez las launtschas! El, il ferm,
las rumpa, crouda la nöblia e
la liberted victoriusa sieu
standard fo sventuler.

(Pigliand ils mauns da Walter Fürst e Stauffacher.)

Perque bain ferm
insembel tgne — bain sten ed in etern,
nu saj' üngün lö liber incuntschaint
à l'oter — fös süls munts fe per signel
cha li' a lia spert as poss' unrir —
o saj's unieus — unieus — unieus —

(El crouda inavous sül cuschin — sieus mauns inanimos tegnan
auncha quels da Fürst e Stauffacher. Quaists il containimplan aucha
üna pezza sainza dir pled, alur' as volvan davent, minchün as sur-

laschand a sieu egen cordöli. Intaunt sun gnieus aint plaunin eir ils famagls, els s'approssman quiets e respettus, demussand üna profuonda dulur, qualchedüns s'inschnuoglian sper el e spandan larmas sün sieu maun. Uossa suna la brunzina dal chastè. R u - d e n z e'ls a n t e c e d a i n t s.)

R u d e n z (aintra in prescha): Ais el
in vita? dsche, po el auch' am tadler?

W a l t e r F ü r s t (Muossa vi sün el, guardand d'ün' otra vart.):

Uoss' essas vus nos protectur e nos
patrun, ün oter nom ho quaist chastè.

R u d e n z (vezza la bela ed ais cumpiglio da granda dulur):

O Dieu benign e güst! Sun memma tard
cun ma rüvglientscha? Nun pudaiv' el be
spetter ün pêr minuts per vair d'mieu cour
la conversiun? Sa vusch fidela he
spredscho, fintaunt ch'el eira traunter nus —
uoss' ais el mort — per saimper ieu davent,
e'm lascha cò cun mieu greiv debit na
pajo! — O dsche, murind nun eira el
vers me zuond irrito?

S t a u f f a c h e r : Spartind udit
el d'vos agir, ed il curaschi, cun
il quêl favlettas, benedit.

R u d e n z : O schi,
vus spoglias senchas dad ün hom amo,
inanimedä bela! Cò at gür —
in tieu maun fraid da mort — per saimper he
sdrappo tuot ils liams forests; tar mieu
cher pövel tuorn; ün Svizzer sun, e que
cun tuot mieu cour e sentimaint — —

(S'alvand.) Vus pür
cridè pel bap da tuots e'l bun amih,
ma il curaschi nu perdè! Nu m'ho
tucho be l'ierta da sieus bains, ma eir
sieu spiert e cour sun gnieus sur me, prester
eau vögl cun tuot ma giuvenil' vigur
que ch'a si' ot' eted füt refuso.

—Bap venero, o de'm vos maun! Eir vus
il vos, Melchtal, nu titubè, o nu
volvè's davent! Pigliè mieu güramaint!

Walter Fürst: Pür de'l il maun. Sieu anim convertieu
merita confidenza.

Melchtal: Il paesaun
avais vus poch stimo, o dsche, che po
el s'aspetter da vus?

Rudenz: O pardunè
mieu giuvenil errur!

Stauffacher (a Melchtal): Sajas unieus,
füt l'ultim pled dal bap, que s'impassè!

Melchtal: Cò ais mieu maun! La spüerta d'maun dal pur
ais eir ün pled dad hom! Il nöbel, che
po'l esser sainza nus? La professiun
dal pur pü vegl' ais cu la vossa.

Rudenz: Eau
la stim, ma speda la proteger dess!

Melchtal: Il bratsch chi so as render suottamiss
il dür terrain e'l fer frütter, quel po
eir esser s-chüd al pet umaun.

Rudenz: *Mieu* pet
proteger dajas vus, ed eau il *vos*,
Uschea l'ün tres l'oter dvainta ferm.
ma nu perdain taunts pleuds, la patria ais
aunch' uossa üna preja dals tirans;
pür cur ch'ell' ais vacueda d'l'inimih,
in pêsch consultarons il rest.

(Ziev' ün cuort silenzi.) Ma vus
taschais? Ünguotta nun avais da'm dir?
Da vossa confidenza, dsche, nu sun
eau aucha meritaivel? Cunter vos
consentimaint stögl m'insinuer in vos
cumplot. — Sül Rütli radunos s'avais
e lo güro — eau sè tuot que chi füt

allò delibero, e que cha vus
 nun am vueltas confider, scu ün
 sench pain eau custodit. Eau nu füt mê
 d'ma patria l'inimih, que pür crajè'm,
 mê cunter vus avess agieu. Ma mel
 'vais fat da taunt surtrer — que ais urgent,
 ün pront agir fo bsögn — nos Tell füt già
 la victima da vos intardiver —

S t a u f f a c h e r : Gürettans da spetter Nadel.

R u d e n z : Ma eau
 nun eir' allò, nun he güro, scha vus
 spettais, eau agiro.

M e l c h t a l : Che? Vus vulais —

R u d e n z : Tals baps d'la patria uoss' am quint, mieu prüm
 dovair ais da's defender.

W a l t e r F ü r s t : Prüm dovair
 ed il pü sench, que ais da sepulir
 quaists chers avaunzs.

R u d e n z : Cur libero avrons
 la patria, sulla bara vegna miss
 il craunz da la victoria. O amihs!
 Na be per vossa causa, ma eir per
 la mia stögl cumb'atter cul tiran. —
 Tadlè e sapchas d'quaist misfat sfatscho!
 Ma Berta füt rapida adascus,
 ell' ais davent, piglieda our d'nos mez.

S t a u f f a c h e r : Che? Cunter quaista libra nöbla 'vess
 l'infam gieu l'ardimaint d'ün tel affrunt?

R u d e n z : O mieus amihs! Agüd s'impromettet
 e sun il prüm a dumander agüd
 da vus, ma chera haun sdrappo davent,
 chi so inua'l crudel la zoppa e
 d'che mezs infams s'inserviron per la
 sfurzer a l'ödias alaig! O nu
 m'abandunè, güdè'm a la salver —
 ell' as voul bain ed ho sgür merito
 cha tuots as arman per sieu salvamaint.

Walter Fürst: E che fais quint dad intraprender?

Rudenz:

Que

nu sè. I'l s-chür impenetrabel chi
cuverna sieu destin, in quaist astent,
in quaist' esitaziun ch'indizi sgür
nu po am der, be que ais evidaint:
cha la pudains chatter sulettamaing
sdrüand la tirannia, demolir
stuvains tuot ils chastels per arriver
a sa praschun.

Melchthal:

Schi sajas conduttur,
nus as seguins. Perche spetter infin
damaun, scha hoz pudains agir? Nos Tell
eir' aucha liber cur avains güro
sül Rütli, na, il fat orrend dvanto
nun eira aucha. Uoss' dumand' il cas
ün' otra ledscha — chi füss uschè vil
dad esiter in quaist mumaint?

Rudenz (a Stauffacher e Walter Fürst): Intaunt
a l'ouvra sajas preparos. Spettè
ch'ad ardan ils signels da fö süls munts,
perche pü svelt cu üna frizza dess
la nouva d'la victori'a vus river:
e cura vzais ils fös desideros,
alura de l'attach a l'inimih
e scu üna sajetta demoli
infin in fuonz las dmuras dals tirans.

(Els partan.)

Terza scena

(La strettüra sper Küssnacht. In fuonz da la scena descend' ün traunter spelma. Un vezza süll' otezza a gnir ils viandaunts aunz cha cumperan sulla scena. Spelma serr' aint la scena da tuottas varts. Davauntvart ais ün spelm sporgent cuvert da frus-chaglia.)

Tell (vain cul balaister):

Per quaista stretta giassa stu el gnir,
 nun ais ün' otra via chi al main' a
 Küssnacht. — Accò vögl accumplir il fat. —
 L'occasiun ais favuraivl'. In que
 frus-cher d'sambüj vögl am zupper, da lo
 ma frizz' il challaro. D'impach ais la
 strettüra als persecutuors. Davent
 stust ir, chastlaun satanic, cul tschêl
 pür fo tieu quint, ti' ura ho battieu.
 Vivaiva quaid, in pêsch cun iminchün —
 be sulla sulvaschina fraunch mirand
 ma frizza, mieus impissamaints mê pü
 nu's 'vessan occupos cun saung umaun,
 ma tü m'hest strat our da ma pêsch, ed hest
 müdo in tössi 'l lat da mieu bandus
 sentir, hest fat ün monster our da me —
 chi ho pudieu mirer sül cho d'sieu mat,
 quel challaro il pet da l'inimih.
 Ils povers infauntets, ils innozaints,
 e la muglier fidela sun oblio
 d'proteger da ti' ira, o chastlaun!
 Cur mieu balaister eau tendet trembland,
 cur tü'm sfurzettast cun diabolic gust
 d'mirer al cho da mieu dilet infaunt
 ed eau at supplichaiva impotent —
 alura fet in cour ün güramax
 terribel, cha be Dieu udit: Cha il
 prüm cuolp saj' destino a te, crudel!
 Que ch'eau in l'infernela paina d'que
 mumaint güret, que ais ün debit sench
 ch'eau vögl pajer.

Est mieu patrun ed il
 guovernatur dal raig, ma quaist mê pü
 nu 'vess sus-chieu s'permetter que cha tü
 hest fat. In quaist pajais el t'ho tramiss
 per sentenzcher — severamaing perche
 ans ho süls corns — ma na per t'arbitrer

a minch' abominabla crudelte
 per cuntanter tieu gust brutel. Ad ais
 ün Dieu vendicatur chi do'l chastih!
 Schi ve notiers, tü portadur da led
 profuond, ün cher clinöz est uossa, mieu
 pü grand tesor. Per mera t'dun ün pet
 chi fin accò impenetrabel füt
 a tuots arövs, ma nu resistaro
 a *te*, e tü dilet balaister chi
 uschè suvenz servezzan m'hest prasto
 in dis da festa, nu m'abanduner
 in quaist mumaint extremamaing serius!
 Fidela corda chi uschè suvenz
 lantscho hest la prievlusa frizza, oh,
 be uossa tegna ferm — nun at sdrämer,
 scha quaista frizza da faller avess,
 nun he ün otr' a ma dispusiziun.

(Viandaunts passan sulla scena.)

Am vögl tschanter cò sün quaist baunch da crap,
 servind per cuort repos al viandaunt.
 La patria nun ais cò — pass' iminchün
 a l'oter speravi cun presch' e poch
 inclet, nu s'interess' a sa dulur. —
 Cò pass' il marchadaunt cun sieu pisser,
 e pass' il pelegrin cun sieu vstieu cuort,
 il muonch devot, il somber melfattur
 e'l leger musicant, il conduttur
 d'ün stab da soma bain chargio, il quêl
 vain no d'luntauns, forests pajais. Schi, tuot
 las vias mainan a la fin dal muond.
 Els vaun tuots per lur via zieva lur
 affers — ma'l mieu, quel ais il mordraretsch!

(As tschainta.)

Cur otras voutas, chers infaunts, vos bap
 sortiva, che dalet a sieu retuorn;
 el mê nu gniv' a chesa sainza mner
 qualchosa, üna flur alpina, ün
 utschè pü rer u ammonits, scu cha'l

viandaunt ils chatta sün noss munts, ma uoss'
 el vo a differenta chatscha, schi,
 in lö sulvedi cun impissamaints
 micidiels fo el la guaita e
 sa mera ais la vita d'l'inimih.

— Tuottüna be a vus s'impais' el, chers
 infaunts, eir uossa — as defender voul!
 Per as proteger d'l'ira dal tiran,
 perque'l balaister tenda'l per mazzer.

(El sto sü.)

'Na nöbla sulvaschina stun spiand —
 Il bun chatscheder scuorra dis inters
 in la rigur d'inviern, da spelm a spelm
 ris-chand il sagl ed as rampchand ardit
 sü per ils cripels zuond prievlus e glischs,
 als quêls as tgnand el lascha l'egen saung —
 tuot que per sagetter ün chamuotschet.
 Ma cò m'aspett' ün premi pü prezius,
 il cour da l'inimih chi'm voul ruiner.

(Ün oda ün' allegra musica chi s'approssma.)

Durânt ma vit' inter' exercito
 he il balaister, scu ais üs d'tregant;
 suvenz eau d'he challo il nair, pü d'ün
 bel premi m'he a festas acquisto —
 Ma hoz vögl fer il cuolp da maister, vögl
 obtgnair la meglra preja dals contuorns.

(Una nozza passa sur la scena e vo inavaunt per la via foppa. Tell,
 puzzo sün sieu balaister, l'observa. Stüssi, ün tregant, vain no
 tar el.)

Stüssi : Dals bains d'la clostra d'Mörlischachen,
 quaist ais fattur, el voul fer nozzas, ün
 hom rich, ho süllas alps pü d'ün grand tröp
 d'muaglia. Uossa vo'l ad Imisee
 sa spusa a piglier, e quaista not
 a Küssnacht ais il grand convivi. Ve
 eir tü! Minch' hom da bain ais inido.

Tell : Hom seri per chambrer sgür nu s'affo.

S t ü s s i : Hest tü cordöli? O schi lascha'l d'vart!
 Ch'ün piglia que chi vain. Ils temps sun greivs,
 perque l'umaun stu profiter gugent
 d'fer part d'l'algrezcha sch'ais occasiun.
 Cò vain spuso, utrò ais funarel.

T e l l : È bain suvenz eir l'ün cun l'oter vain.

S t ü s s i : Uschè ais in quaist muond, avuonda led
 e disfurtüna dapertuot. Gnieu gio
 ais a Glaruna üna bouda, e
 dal Glärnisch s'ho stacho ün flauch inter.

T e l l : Schi vacilleschan eir ils munts? Nun ais
 ünguotta stabel qui sün terra.

S t ü s s i : Eir
 in oters lös da straunas chosas vain
 quinto. Udit d'ün tel da Baden, cha
 ün chavalier giaiv' a chavagl tal raig,
 per via 'na tschiera da muos-chuns
 el incuntret chi assaglittan sieu
 chavagl in möd cha quaist crudet gio mort
 dals pizchs, ed el rivet tal raig a pè.

T e l l : Al debel ais eir do sieu bun aguagl.

(A r m g a r t vain cun püss infaunts ed as metta a l'entreda da la
 via foppa.)

S t ü s s i : Tres que ün temm' ün grand flagè sur il
 pajais e fats sgrischus, innatürels.

T e l l : Imincha di ans porta simils fats,
 d'miraculs nu fo bsögn pe'ls aviser.

S t ü s s i : Schi, furtüno ais quel chi po sflüjer
 sieu fuonz in pêsch e viver quiet culs sieus.

T e l l : Il pü bandus nu po avair la pêsch
 scha que nu plesch' al chantunais malign.

(Tell guarda suvenz vers l'otezza da la via cun anxiusa aspettativa.)

S t ü s s i : Ste bain — spettails qualchün?

T e l l : Schi.

S t ü s s i :

Bun retuorn

tar vossa glieud! Vus essas d'Uri? Nos
guovernatur spettains auch' hoz d'allò!

V i a n d a u n t (vain) : Per hoz nu spettè pü'l guovernatur,
ils flüms sun ieus surour e tuot las punts
haun ils furius torrents piglio cun se.

(Tell sto sü.)

A r m g a r t (vain inavaunt) : Che? Il guovernatur nu vain?

S t ü s s i :

Vulais

qualchosa d'el?

A r m g a r t : Ma schi!

S t ü s s i : Perche s'pustais
dimen' in quaista stretta via, dsche?

A r m g a r t : Cò nun am po'l guinchir, el stu'm tadler.

F r i e s h a r d (vain in prescha gio per la via e clama illa scena) :
Our d'via! — Nos grazius guovernatur
vain a chavagl güst zieva me.

(Tell s'absainta.)

A r m g a r t (cun vivacited) : El vain,
il dür guovernatur!

(Ella vain culs infaunts davaunt la scena, Gessler e Rudolf da
Harras sun visibels süsom la via.)

S t ü s s i (a Frieshard) : Cu gnittas tres?
sdrappo davent las punts haun ils torrents!

F r i e s h a r d : Cul vent avains nus cumbattieu, amih,
e d'ovas da muntagna nun ans tmains!

S t ü s s i : In barcha eiras i'l orrend stratemp?

F r i e s h a r d : Schi, e per tuot ma vita que nu schmaunch —

S ü s s i : O schi quintè!

F r i e s h a r d : Nu poss, stögl ir dalum
ad aviser la vgnida dal chastlaun
sün sieu chastè.

(El vo.)

Stüssi : Scha in la barcha füss
 sto glieud da bain, avess 'la naufragio;
 A quaists ne fō ne ova nu faun dan.

(El guard' intuorn.) Inu' ais il tregant cul quēl tschantschet?

(El vo.)

(Gessler e Rudolf da Harras a chavagl.)

Gessler : Dsche pür que cha vulais, eau sun serviaint
 d'l'imperatur e stögl fer que cha poss
 per al plaschair. In quaist pajais nu m'ho'l
 tramiss per clechager quaist pövel, ma
 obediencia voul el, la questiun
 ais scha il pur opür l'imperatur
 saj' il patrun.

Armgart : Uoss' ais il bun mumaint.
 uoss' fatsch l'aröv.

(S'approssma timidamaing.)

Gessler : Nun he fat metter il
 chapè sūsom la staungia be per spass
 u per sonder ils cours d'la glieud, na, quaists
 cugnuosch da lönch innò. L'he miss acciò
 cha'l cho, purto taunt ot, els sbassan, he
 planto l'impach incomod güst allò
 inua els passer staun di per di,
 allò sun oblios da l'observer
 e s'algurder da l'ignoro patrun.

Rudolf da Harras : Ma'l pövel po bain fer valair tscherts drets —

Gessler : Uoss' nun ais temp per ils examiner!
 A vegnan a dvanter tscherts fats
 da grand' purteda, siand cha crescher voul
 la ches' imperiela. Que cha'l bap
 gloriusamaing ho cumanzo, que voul
 il figl cuntinuer. Quaist pövelet
 ais ün intop lotiers. In mincha cas
 stuivains il metter suot il giuf.

- A r m g a r t :** Signur
guvernatur, o hegias cumpaschiun,
s'arov per grazia!
- G e s s l e r :** Che at chatschast cò
pels peis? — Davent!
- A r m g a r t :** Mieu hom ais in praschun;
ils povers orfens vöglan paun — sever
Signur, o hegias cumpaschiun cun nos
astent.
- R u d o l f :** Chi essas e chi ais vos hom?
- A r m g a r t :** Ün pover praderet dal Rigi chi
sün stipas spuondas seja l'erv' in lös
inu 'ls armaints nu's ris-chan dad ir sü.
- R u d o l f (al chastlaun):** O Dieu, che miserabla vita! Eau
s'arov da liberer il pover hom!
Per quaunta cuolp' el poss' avair, sieu greiv
mister per el ais sufficiant chastih.
- (A la duonna.)
A vos aröv darons ascolt, ma cò
nun ais lö adatto — gni sül chaste.
- A r m g a r t :** Na, na, da cò nu vegn davent fin cha'l
guovernatur nun ho grazcho mieu hom!
Fingiö daspö ses mais ais el in tuor
e sün üna sentenzcha spett' invaun.
- G e s s l e r :** Vulais auch' am sfurzer? Davent dalum!
- A r m g a r t :** Güstia, o guovernatur! Tü est
il güdisch in pajais impè da Dieu
e da l'imperatur. Fo tieu dovair!
Güstia üsa invers nus, scha tü
la voust obtgnair dal tschêl!
- G e s s l e r :** Chatschè davent
quaist pövel temerari e sfatscho!
- A r m g a r t (clappa ils frandaivels):**
Na, na, ünguotta nu poss perder pü.
— Eau nu't lasch ir, sever guovernatur,
fin ch'aderieu nun hest a mieu aröv. —

Tieu frunt pür tir' insembel, volv' ils ögls
 fin cha tü voust, o Dieu, nus essans taunt
 disfurtünos cha niauncha nu't tmains pü.

Gessler: Fo plazza, uschigliö'l chavagl fatsch ir
 sur te.

Armgart: Pür lascha'l ir — cò sun
 (Ella piglia sieus infaunts ed as bütta cun els davaunt el.)

cun mieus
 infaunts! — pür trapla'ls suot ils fiers da tieu
 chavagl! Il pes nun ais quaist d'tieus misfats!

Rudolf: Ma essas narra?

Armgart (as s-chudand aint): Zampigno da lönch
 hest suot tieus peis tuot il pajais! O schi,
 eau sun be üna duonna, scha ün hom
 cha füss, vuless bain fer qualchosa d'megl
 cu ster cò illa puolvra —

(Ün oda darcho la musica dad avaunt, ma pü dalöntsch.)

Gessler: Noss famagls
 inua sun? Fe' l'ir davent dalum
 u ch'eau nu'm redsch e fatsch que ch'eau nu 'less.

Rudolf: 'Ls famagls nu paun passer, o mieu signur,
 'na nozza impedescha da gnir tres.

Gessler: Ün suveraun condiscendent surmöd
 eau sun cun quaista glieud. Sun libras zuond
 las laungias! Na, quaist pövel nun ais brich
 domo scu 'vess dad esser, que as stu
 müder, la fè da Dieu, quaist sen grander
 vögl rumper e quaist spiert da liberted
 mortificher, 'na nouva ledscha in
 pajais vögl divulger — eau vögl —

(Una frizza il challa, el porta sieu maun al cour ed ais per cruder
 gio. Cun vusch debla): O Dieu!

Rudolf: Signur guvernatur — o Dieu — che ais
 dvanto? D'inuonder gnit il cuolp?

A r m g a r t (saglind sü): Que ais
 ün mordraretsch! El vacillescha, el
 do gio. El ais ferieu!

R u d o l f (vain gio d'chavagl): Che spavantus
 evenimaint — o Dieu — signur, mettè's
 in maun da Dieu! Vus essas pers.

G e s s l e r : Que ais
 il cuolp da Tell.

(El ais crudo gio d'chavagl in bratsch a Rudolf da Harras, ün il
 metta sün ün baunch.)

T e l l (cumpera süsom il spelm): Cugnuoschast il tregant, nu
 tschercher ün oter! Libras sun las dmuras, sgürs
 da te ils innozaints. A nos pajais
 nu nouschast pü!

(El sparescha dal spelm, pövel cuorra notiers.)

S t ü s s i (ouravaunt): Che aise cò dvanto?

A r m g a r t : 'Na frizz' ho sagetto'l guovernatur.

P ö v e l (entrand precipitedamaing):
 E chi ais sagetto?

(Intaunt cha'ls prüms dal cortegi nuziel arrivan sulla scena vezza
 ün ils oters aucha süll' otezza e la musica suna inavaunt.)

R u d o l f d a H a r r a s : El perda saung.
 Dalum prastè agüd! Perseguitè
 il morder! Hom disfurtüno, uschè
 stust tü glivrer, tuot mieus advertimaints
 inütils füttan, tü'ls hest be spredschos!

S t ü s s i : Per Dieu, cò ais el sblech e mort!

B g e r a s v u s c h s : Chi ho
 cumplieu quaist fat?

R u d o l f d a H a r r a s : Quaist pövel ais el nar,
 fand musica davaunt ün mordraretsch?
 Fe'lspert taschair!

(La musica refüda dandettamaing, oter pövel vain notiers.)

Signur guovernatur,
tschantschè scha ais pussibel. — Nu vulais
qualchosa auch' am confider?

(Gessler fo segns cul maun, ils quêls el repetta, grittanto ch'ün nu
l'inclegia.)

Che dess

eau fer? Inua dess' ir? A Küssnacht? Nu
s'incleg — oh, nu gni melpazchaint! Laschè
las chosas da quaist muond e pisserè
d'arcumander voss' orm' a Dieu!

(Tuot ils nozzaduors staun intuorn il muribund cun sgrischur, ma
sainza sentimaint.)

S t ü s s i :

Guardè

cu ch'el vain sblech, la mort l'ho uoss' piglio,
ils ögls sun ruots.

A r m g a r t (piglia sü ün dals infaunts): Guardè, infaunts, uschè
mour' ün tiran.

R u d o l f d a H a r r a s :

O insenso femnam,
dafat privedas essas d'sentimaint
cha bainplaschair chattais a tel orrend
aspet? Günd — assister nun am voul
üngün a trer la frizza our d'sieu pet?

D u o n n a s (vaun inavous):

Nus quaist tucher, cha Dieu ho chastio?

R u d o l f d a H a r r a s : Maledicziun sur vus!

(El tira la speda.)

S t ü s s i :

Pruvè, signur,

ho fin vossa pussaunza. Il tiran
ais mort. Violenza pü nu cumportains.
Nus essans homens libers.

T u o t s :

Il pajais

ais liber!

R u d o l f d a H a r r a s : Essans a quaist püt rivos?

Obedienz' e temma uschè spert
haun üna fin?

(Als sudos chi aintran): Vus vzais l'orrend delict
 da saung commiss — inütil ais agüd —
 inütil l'aschaschin d'perseguiter.
 Stuvains ans impisser ad oter. — Sü,
 a Küssnacht a salver d'l'imperatur
 fortezza! Perche sun in quaist mumaint
 schlios tuot ils liams dad uorden, e
 dovair e nun as po fider d'üngün.

(Intaunt ch'el vo davent culs sudos cumperan ses Frats charitatai vels.)

Armgart: Fe lö, sun cò ils frats da charited.

Stüssi: La prej' ais cò — ils corvs s'faun inavaunt.

Frats charitatai vels as mettan in semicircul intuorn il mort e chauntan cun vusch bassa):

La mort dandet l'umaun suprenda,
 nu l'ais do temp da cuntrier,
 immez sa cuors' a terra 'l stenda,
 davent da tuot sieu operer.
 Ch'el saj' u na bain preparo
 davaunt sieu güdisch vain clamo.

(Intaunt cha las duos ultimas lingias vegnan repetidas, crouda la tenda.)

TSCHINCHEVEL ACT

Prüma scena

(Plazza publica ad Altorf. In fuonz a dretta la tuor Sforz-Uri cul-las pantuneras, scu illa terza scena dal prüm act. A schnester üna vista aint per bgeras muntagnas, süllas quelas ardan signels da fö. A fo di. Sains sunan da differentas distanzas.)

(Ruodi, Kuoni, Werni e Maister Steinmetz ed aucha bgers oters paesauns, eir duonnas ed infaunts.)

Ruodi: Vzais ils signels da fö süls munts?

Steinmetz: Udis
 ils sains vidwart il god?

- R u o d i : Ils inimihs
sun gnieus s-chatschos!
- S t e i n m e t z : E conquistedas sun
las tuors.
- R u o d i : E nus dad Uri tolerer
vulessans aucha quaist chastè in nos
pajais? Ils ultims füssans cul proclaim
da nossa liberted?
- S t e i n m e t z : Subsister stuess
quaist giuf chi 'vaiva da'ns assugetter?
U na, nus il sbuvain!
- T u o t s : Sbuvè'l! Sbuvè'l!
- R u o d i : Inu' ais il proclamadur?
- P r o c l a m a d u r : Sun cò,
che dess eau fer?
- R u o d i : Sül ot stust ir, suner
tieu corn, cha bain dalöntsch arriv' il sun,
ch'el sdasda l'eco dad imincha spelm
e clam' insembel tuot ils muntagnards!
- (Il proclamadur parta.)
- W a l t e r F ü r s t : Fermè's, amihs! Ans maunch' avis da que
chi ais dvanto a Schwyz ed Unterwald;
spettain il prüm il mess.
- R u o d i : Perche spetter?
ais mort il mel tiran, spunto il di
d'la liberted.
- S t e i n m e t z : Nu sun bastaunts ils mess
da fö chi ardan tuot intuorn süls munts?
- R u o d i : Gni tuots, vus homens, duonnas e güdè,
stre gio las pantuneras, sfrachè aint
ils vouts e la müraglia demoli,
cha crap sün crap nu resta.
- S t e i n m e t z : Lavorants,
nus chi l'avains eretta savarons
eir l'atterrer. Gni no!

T u o t s : Schi, l'atterrè!

(Da tuottas varts precipiteschan vers la tuor.)

W a l t e r F ü r s t : Que vo sieu cuors, retegner nu'l's poss pü.

(M e l c h t a l e B a u m g a r t e n vegnan.)

M e l c h t a l : Che? Il chastè ais aucha cò? Ars gio
ais quel da Sarnen e Rossberg sbuvo.

W a l t e r F ü r s t : Che dschais, o Melchtal? Mnais la liberted?
Sun ils pajais tuots libers d'inimih?

M e l c h t a l (l'abratscha) : La terr' ais libra, allegrè's, o bap,
in quaist mumaint niaunch' ün tiran nun ais
in tuot la Svizzra.

W a l t e r F ü r s t : Dsche'm, dals ferms chastels
cu fettas a s'impossesser?

M e l c h t a l : Rudenz
cun ardimaint dad hom as conquistet
da Sarnen il chastè, a Rossberg eau
m'avaiva introdüt la sair' avaunt.

— Ma uoss' udi que chi scuntret. Aviand
vacuo'l chastè da l'inimih e miss
il fö per il desdrür, ch'el eira già
in flamas, cò currit notiers il mat
da Gessler; dschand cha Berta da Bruneck
immez las flamas saj' aint il chastè.

W a l t e r F ü r s t : O Dieu grazius!

(Ün oda a crudér gio ils tols da las pantuneras.)

M e l c h t a l : Schi, que eir' ella svess
ch'avaivan serro aint secretamaing
per uorden dal guovernatur. Rudenz
furius s'fet inavaunt, udivans già
crudér insembel tols ed our dal füm
il clam d'agüd d'la nöbla da Bruneck.

W a l t e r F ü r s t : Ais ella salva?

M e l c h t a l : Faiva bsögn per que
d'adestr' e resolut' acziun. Nus nu
ris-chaivans forsa nossa vita scha

per nus nos nöbel be füss sto Rudenz,
 ma el eir' uossa nos confedero,
 e Berta stim' il pövel, nus perque
 ardits ans azardettans aint il fö.

Walter Fürst: Ed ell' ais salva?

Melchta 1: Ell' ais salva, schi.

insembel la purtettans our dal fö.
 Rudenz ed eau. Apaina ch'eirans our
 crudettan fracaschand travuns e tols;
 ma cur cha ella, salv' as vzand, uzet
 sieus ögls a tschêl, cò am strandschet Rudenz
 sten a sieu cour, e sainza pleds füt fat
 ün' alliaunza, tres la prova d'fö
 telmaing consolidateda, cha in tuot
 las provas dal destin resistaro.

Walter Fürst: Inu' ais Landenberg?

Melchta 1: El ais passo
 il Brünnig. Na mia cuolpa füt, cha el
 pudet purter davent sieus ögls intacts.
 El, chi mieu bap ho orvanto. Eau get
 ziev' el e'l straschinet als peis d'mieu bap,
 la speda tratta sur sieu cho, ma el
 pchadus ruvand, obtgnet da l'orv il dun
 d'la vita, fand il güramaint da nu
 turner mê pü, el il tgnaro perche
 uoss' ho pruwo nos bratsch.

Walter Fürst: O furtunos,
 chi sainza spander saung obtgnieu avais
 quaista victoria.

Infaunts (vaun sur la scena cun frammaints da las pantuneras):
 Libers, libers tuots!

(Il corn dad Uri vain suno cun forza.)

Walter Fürst: Guardè che festa! Da quaist di 'ls infaunts
 s'algurdaron infin a tard' eted.

(Mattas vegnan cul chapè sün üna staungia. Tuot la scena s'impla
 da pövel.)

R u o d i : Quecò ais il chapè davaunt al quêt
stuvaivans fer inclins.

B a u m g a r t e n : Che dessans fer
cun el?

W a l t e r F ü r s t : O Dieu, nos pover mat ais sto
suot quaist chapè!

P ü s s a s v u s c h s : Sdrüè, ardè quaist segn
d'oppressiun!

W a l t e r F ü r s t : Na, na, vulains püchöntsch
il conserver. Quaist segn da sclavitüd
ans fo predscher pü bain la liberted!

(Ils paesauns, homens, duonnas ed infaunts, in peis u tschantos,
s'haun gruppos pittorescamaing süls tols da las pantuneras, fur-
mand ün grand semicircul.)

M e l c h t a l : Uoss' essans cò allegers süls avaunzs
d'la tirania, e stupendamaing
s'verifichet dal Rütli'l güramaint.

W a l t e r F ü r s t : Inchamined' ais l'ouvra, na a fin,
curaschi ed uniu faun uossa bsögn;
perche, crajè'm, nu tardivescha sgür
l'imperatur da svindicher la mort
da sieu guovernatur ed il s-chatscho
da vulair metter sün sieu post darcho.

M e l c h t a l : Cun si' armeda ch'el pür vegna! Da
l'intern s-chatschettans l'inimih, l'extern
affruntarons.

R u o d i : Sun pochs ils pass ch'in nos
pajais il mainan, quels defendaron
noss corps.

B a u m g a r t e n : Nus essans collios d'liam
etern e d'sas armedas nun ans tmain.

(R ö s s e l m a n n e S t a u f f a c h e r vegnan.)

R ö s s e l m a n n (entrant) : Terribels sun da Dieu 'ls güdizis!

P a e s a u n s : Che
dvantet?

Rösselman : In temps zuond burrascus vivains!

Walter Fürst : Ma dsche, che ais danöv? Ah, essas vus,
Stauffacher? Che'ns quintais?

Paesauns : Che noviteds?

Rösselman : Tadlè e s'instupi!

Stauffacher : D'ün grand pisser
nus essans liberos —

Rösselman : L'imperatur
füt mordragio.

Walter Fürst : O Dieu grazius!
(Ils paesauns vegnan tuots intuorn Stauffacher.)

Tuots : Che dschais?
l'imperatur? Udis? L'imperatur
füt mordragio!

Melchthal : Pussibel? Chi s'quintet
quaunt?

Stauffacher : L'ais tschert. A Brugg Albert crudet
tres mordraretsch — Gian Müller, ün hom degn
da fe, gnand da Schaffusa, ho quinto.

Walter Fürst : E chi quaist esecrabel fat cumplit?

Stauffacher : Pü esecrabel dvaint' il fat tres quel
chi l'ho effettuo. Que ais sieu neiv
Johann, il ducha d'Sevia chi'l cumplit.

Melchthal : Che caus' al fat tremend l'ho instigo?

Stauffacher : L'imperatur retgnaiv' a l'impazchaint
ertevel l'ierta da sieu bap, perfin
s'udiva ch'el vuless priver dafat
il neiv da tela e l'indemniser
cun ün chapè d'uvas-ch. Cha saja scu
chi vöglia — als cumpagns da guerra el
prestet l'uraglia, e cun d'Eschenbach,
de Tegerfeld, de Wart e Palm cunvgnit
— nu siand in cas d'obtgnair sieu dret — d'piglier
vendetta cun sieu egen maun.

Walter Fürst:

cu gnit effettuo il fat orrend?

O dsche,

Stauffacher: Da Stein a Baden gniva a chavagl

il raig per ir a Rheinfeld i'l chastè,

Cun el ils princips Hans e Leopold

e d'nöbelz ün grand seguit. Arrivos

cha füttan a la Reuss, inu' ün soul'

passer il flüm in barcha, ils schaschins

s'chatschettan illa nev, pudiand cotres

l'imperatur dal seguit separer.

Alura, chavagliand il raig tres champs

bain cultivos (suot quels dals temps pajauns

ho d'esser ün' antica, grand' cited)

in fatsch' a Habsburg, il chastè da sieus

babuns, il düch' al ficha sieu stilet

in gula, culla launtscha il de Palm

al passa tres il cour e d'Eschenbach

al sfend' il cho. El crouda in sieu saung

sül egen territori. Vzaivan bain

ils sieus a l'otra riva il misfat,

ma separos dal flüm ed impotents

d'güder, s'sfogaivan in bragind d'orrur.

Per via üna povra duonn' as fet pcho d'el,

e sün sieu bratsch l'imperatur spartit.

Melchthal: Sa fossa s'ho el svess chavo, vuliand
si' insaziabla brama satisfer.

Stauffacher: S'ho ün spavent terribel deraso
pertuot, serros sun tuot ils pass süls munts.
Imincha lö fo sguait' a sieus cunfins;
la veglia Turich ho perfin serro
las portas, saimpr' aviertas da trent' ans
innò, ün temm' ils morders, aucha pü
'ls vendicatuors. Cull' anatema vain
l'auster' Agnesa, sainz' il sentimaint
benign e prus d'sieu sexo, ella vain
a svindicher il saung regel d'sieu bap,
e que al tschep inter da sieus schaschins,

a lur infaunts, abiedis e famagls,
 perfin als craps da lur chastels. Güro
 ho ella da vulair generaziuns
 interas extirper ed in lur saung
 scu al rosendi d'meg s'delizier.

M elch tal : Savais inu' ils morders sun fügieus?

S t a u f f a c h e r : Fügittan, accumplieu il fat, per tschinck
 diversas vias. Els s'haun separos
 per nun as vair mê pü. Pels munts intuorn
 ün disch cha'l dücha gaj' errand.

W alter F ür s t : Uschè

cha lur pervers' acziun nu'ls porta früt!
 Vendetta mê nu porta früt! Ell' ais
 d'se svess terribel alimaint, s'giodand
 dal mordraretsch ed as saziand d'orrur.

S t a u f f a c h e r (clama) : Als morders il delict nu porta früt,
 ma nus, cun noss mauns pürs da saung, pudains
 giodair ils früts dal sanguinus misfat.

Ans ais piglio davent ün grand pisser:
 Ais mort da nossa liberted il pü
 grand inimih, e, scu chi pera vo
 ad otra schlatta la curuna. Voul
 l'imperi libramaing eleger svess.

W alter F ür s t e p ü s s o t e r s :

Avais udieu qualchosa?

S t a u f f a c h e r : Ais propost
 d'las püssas vuschs il Cunt da Luxemburg.

W alter F ür s t : Furtüna, ch'a l'imperi essans stos
 fidels; güstia uoss' pudains sperer!

S t a u f f a c h e r : Il nouv regent ho bsögn da bravs amihs;
 ed el da l'Austria ans protegiaro.

(Ils paesauns s'abratschan.)

(Il culuoster ed ün mess imperiel.)

C ulu o s t e r : Cò sun ils degns superiuors da nos
 pajais.

Rösselmann ed oters : Che dist?

Culuoster : Ün mess imperiel
ho mno quaist scrit.

Tuots (a Walter Fürst) : Avri'l! Legè'l avaunt!

Walter Fürst (legia) :

«Als homens d'Uri, Schwyz ed Unterwald
Elisbeth sa grazia spordscha e salüd.»

Berasvusch : Che voul da nus? Sieu regn ais uoss' glivro.

Walter Fürst (legia) : «In grand cordöli chi la surprendet
tres la terribla mort da sieu marid,
s'algorda la regina da l'amur
e veglia fidelte dals traïs pajais.»

Melchthal : In sieus buns dis nun ho 'la mê fat que.

Rösselmann : Taschè! Tadlain!

Walter Fürst (legia) : «Al pövel taunt fidel
la vaidg' as vòlva, fermamaing sperand
cha el resaint' ün güst aborrimaint
per ils infams factuors da tel delict;
perque s'aspett 'la da tuots traïs pajais
ch'ad üngün d'els assistan, lur agüd
bgeranzi prastan per ils consigner
al güst chastih, e que as regordand
d'la veglia affecziun e la favur
d'la ches' imperiel' ad els concess.»

(Segns d'indignaziun traunter ils paesauns.)

Berasvusch : Favur ed affecziun!

Stauffacher : Dal bap favur
avains arvschieu, ma che'ns ho do il figl?
La charta d'liberfed ho'l confirmo
scu fet aunz el iminch' imperatur?
Ho el eir cun güstia sentenzcho,
e l'innocenz' oppressa ho'l defais?
Ho'l do ascolt als mess cha'l 'vains tramiss
in noss' anguoscha ed astent? O na,

ünguotta da tuot que nun ho el fat,
 e scha nu'ns 'vessans procuors nos dret
 cun curaschus ardir nus svess, ad el
 nos tribuler nu faiva chod ne fraid. —
 Ad el recognuschentscha? El nun ho
 semno recognuschentsch' in quaistas vals.
 Sün ün ot post plazzo, pudaiva el
 ün bap d'sieus pövels esser, ma nun ho
 per oter pissero cu per se svess
 e'l s ieus, — cha cridan quaists per el!

W a l t e r F ü r s t :

vulains ans allegrer da sia mort,
 ne uoss' ans algurder dal tüert soffert,
 dalöntsch da nus ün tel impissamaint!
 Ma *nus* avair da svindicher la mort
 dal raig chi mê nu'ns det ünguotta d'bun,
 perseguiter chi mê nun ans fet mel?
 Na, que nu sto a nus e nun ais dret.

Nus nu

M e l c h t a l : Scha la regina crida sosamaing
 e scunforteda plaundsch' al tschêl sieu led,
 schi cò ün pövel vzaïs chi, libero
 da grand' anguosch' as volv' al tschêl medem
 ad el spordschand fervent ingrazchamaint.
 Chi larmas voul, quel stu semner amur!

(Il mess imperiel parta.)

S t a u f f a c h e r (al pövel): Inu' ais Tell? Stu el sulet mancher,
 il fundatur da nossa liberted?
 Il pü grand act el accumplit, la pü
 sgrischusa crüdelted el indüret.
 Gni tuots, davaunt sa chesa acclamains
 salüd al grand liberatur d'nus tuots!

(Tuots partan.)

Seguonda scena

(Il suler da Tell. In platt' aise fö. La part avierta guarda our i'l
 liber. H e d w i g W a l t e r e G u g l i e l m .)

Hedwig : Infaunts, mieus chers infaunts, hoz vain il bap!
 El viv', ais liber, libers essans tuots!
 Vos bap ais quel chi liberet nos cher
 pajais!

Walter : Ed eau al füt d'agüd lotiers!
 O mamm', ün stu eir am numner. Dal bap
 la frizza am passet güst zievavi
 ed eau nun he tremblo.

Hedwig : O schi, cher mat,
 tü m'hest restituieu, duos voutas m'hest
 tü nat! Duos voutas he sentieu duluors
 per te! Que ais passo — eau s'he tuots duos!
 Ed hoz, o hoz vos bap returnaro!

(Un muonch vain sün porta d'chesa.)

Guglielm : O guarda, mamma, guard' ün frat ais cò,
 el voul dal sgür a't dumander ün dun.

Hedwig : Pür maina'l aint, cha'l possans restorer.
 Ch'el sapcha pür ch'el vain tar buns amihs!

(Vo aint e tuorna cun ün bacher.)

Guglielm : Gni, hom pietus, la mamm' as do'n rinfras-ch.

Walter : Gni aint e reposè, cha possas ir
 reconforto.

Muonch (as guardand intuorn müravglion cun trats alteros) :
 Inua sun? O dsche?

Walter : S'avais dimena pers, cha nu savais
 quecò? A Bürglen essas, i'l pajais
 dad Uri, a l'entreda da la val
 dal Schächen.

Muonch (a Hedwig chi tuorna) : Essas be suletta? Ais
 vos hom a chesa?

Hedwig : El gnaro bainbod —
 Ma che as mauncha, hom? Nu guardais our
 dad esser portadur d'qualchosa d'bun,
 cha sajas chi cha vöglia, avais bsögn,
 pigliè!

(Al spordscha il bacher.)

M u o n c h :   Scha eir per ün rinfras-ch il cour
                                       languescha, nu tuoch aint ünguotta fin
                                       cha vus m'impromettais —

H e d w i g :   Nu'm tuchè aint,
                                       nu gni memma dasper, pür ste dalöntsch
                                       sch'as dess tadler.

M u o n c h :   Oh, per quaist fö prüvo
                                       chi ard' in vossa dmura e pels chos
                                       da voss infaunts, süls quêls eau met il maun —

H e d w i g (tir' a se ils infaunts):
                                       Che s'impissais? Davent da mieus infaunts!
                                       Ün muonch nun essas brich, o na dal bun,
                                       la pêsch soul' in vos vstieu avder, ma oh,
                                       in vos intern la pêsch nun evda sgür.

M u o n c h : Il pü disfurtüno sun dals umauns.

H e d w i g : La disfurtüna saimper mouv' il cour,
                                       ma voss' öglieda l'impla da sgrischur.

W a l t e r (saglind our): O mamma! Vain il bap!

H e d w i g :   O Dieu!
                                       (Ella voul ir zieva, ma trembla ed as stu fermer.)

G u g l i e l m (cuorra zieva):   Il bap!

W a l t e r (dadour): Cò est darcho.

G u g l i e l m (dadour):   O bap, o bap amo!

T e l l (dadour): Cò sun darcho — la mamma inu' ais?
                                       (Vegnan aint.)

W a l t e r : Ais lo sün üsch e nu po inavaunt,
                                       la trembla per spavent e per dalet.

T e l l :   O Hedwig, Hedwig! Mamma d'mieus infaunts!
                                       Dieu ho güdo — tirans nus pü nu tmains!

H e d w i g (a sieu culöz): O Tell! Oh che anguosch' avet per te!
                                       (Il muonch dvaint' attent.)

Tell : Uoss' lasch 'la d'vart e viva pel dalet!
 quaist' ais ma dmura, eau sun darcho cò,
 e poss avder sün mieu possess!

Guglielm : O bap,
 inu' hest il balaister? Nun il vez.

Tell : Quel nu vzarost mê pü. Ais miss in salv
 in lö sacro. Per chatscha el mê pü
 nu serviro.

Hedwig : O Tell! Mieu Tell!
 (Ella retroceda e lasch' ir sieu maun.)

Tell : Ma che
 t'spavainta, chera duonna?

Hedwig : Cu? — o cu
 retuornast tü tar nus? — o Dieu, quaist maun,
 poss eau auch' il tucher? — Quaist maun — o Dieu!

Tell (cordielmaing e da bun anim):
 As ho defais ed ho salvo'l pajais,
 schi, fraunchamaing il suos-ch uzer a tschêl.

(El vezza il muonch chi fo ün muvimaing dandet.)
 Chi ais quaist frat?

Hedwig : Nu m'imissaiva pü!
 Discuorra tü cun el, üna sgrischur
 eau saint, sch'el vain dasper.

Muonch : Essas il Tell
 chi sagetto ho il guvernatur?

Tell : Sun quel, ad üngün' orma nu'l zuppaint.

Muonch : Vus essas Tell! Que ais il maun da Dieu
 chi'm maina suot vos tet.

Tell (al guard' attentamaing): Chi essas vus?
 Ün muonch nun essas!

Muonch : Il guvernatur
 chi's fet dal mel avais mazzo — eir eau
 ün inimih mazzet, il quêl mieu dret
 am cuntendaiva. — El vos inimih
 eira scu'l mieu. — He libero'l pajais
 dad el.

Tell (fand qualche pass inavous):

Vus essas — o sgrischur! Infaunts
ge aint, eir tü, o chera duonna, vo!
O disgrazcho! Vüs füssas —

Hedwig:

Chi ais el?

Tell: Nu dumander! Davent! Davent! Udir
nu suos-chan ils infaunts —

(Al muonch.):

O vo davent —
dalöntschi — cun quaists nu poust ster suot ün tet.

Hedwig: O Dieu, che voul que dir? Gni spert cun me!

(Ella vo culs infaunts.)

Tell (al muonch): Il dücha d'Austria essas. — Propi quel!

L'imperatur, vos barba e signur,
avais mazzo.

Parricida:

Il leder da mieus bains
eir' el.

Tell:

Sgrischur! Mazzo vos barba, vos
imperatur! A vus sustegn' auch' il
terrain, iglümna auch' il cler sulagl?

Parricida: O Tell, tadtè aunz cu —

Tell:

Sguttand dal saung
dal patricidi, hest il frunt d'entrer
in mi' onesta dmura? Hest il frunt
d'musser ta fatscha ad ün hom da bain
e l'ospitalited da'l dumander?

Parricida: Speraiva cumpaschiun d'chatter tar vus;
eir vus as svindichettas d'l'inimih.

Tell:

Disfurtüno! Tü suos-chast congualer
la cuolpa per avidited d'önüors
culla defaisa güsta dad ün bap?
Hest tü defais la vit' a chers infaunts,
protet da la famiglia sench asil,
e l'hest osto dal pü orrend flagè?

Mieus mauns alvaint al tschêl e't schmaladesch,
 a te e tieu misfat — he svindicho
 'l pü sench da la natüra, cha tü hest
 cuntamino. — Ünguotta nun avains
 d'cumön — tü commettettast mordraretsch,
 eau defendet mieu pü custaivel bain!

Parricida: Vus am s-chatschais, privo da tuot cuffort
 e despero?

Tell: A'm vegnan las sgrischuors
 tschantschand cun te. Davent! Davent! Pür vo
 ta mela via, nu cuntaminer
 l'onesta dmura d'innozaints!

Parricida (as volva per ir): Uschè
 eau viver pü nu poss, ne vögl.

Tell: Ah, eau
 tuottüna am fatsch pcho da te — o Dieu,
 taunt giuven, d'nöbla schlatta, d'mieu patrun
 l'imperatur Rudolf l'abiedi, ah,
 ün fügitiv schaschin, chi despero
 arova a la porta d'pover hom.

(As zoppa la fatscha.)

Parricida: O, scha pudais crider, mieu plaunt tadlè:
 Anguoschagius ais mieu destin. — Eau sun
 ün prinzi — ah, eau l'eira — furtüno
 avess pudieu dvanter, scha mieus giavüschs
 avess savieu frener. L'invilg' il cour
 am ruzgigliaiva — vzaiva mieu cusdrin
 Leopold culmo d'onuors e possessur
 d'pajais, ed eau, da la medemm' eted,
 tgnieu suot avuo scu'n sclev.

Tell: Disfurtüno!
 Tieu barba bain t'cuntschaiva, at privand
 d'pajais e da vassals. Confermast svess
 sa sabgia previdenza, tres il fat
 tremend ed insenso. Inua sun
 fügieus tieus sanguinaris concultaunts?

Parricida : Inu' ils spiert da la vendett' ils haun
guidos; daspö'l delict nun ils vzet pü.

Tell : Sest cha tü est proscrit? L'amih nu po
t'güder, a l'inimih ais lecit tuot.

Parricida : Perque s-chivesch las stredas, eau nu suos-ch
picher a las chamannas — volv mieus pass
a lös inospitels — he da me stess
orrur, schnuizi am suprenda, scha
ma propr' imegn' am muoss' ün ovelet.
Scha cumpaschiun avais e cour umaun —

(El as bütta gio davaunt Tell.)

Tell (guardand d'ün' otra vart) :
Sto sü! Sto sü!

Parricida : Na fin cha'm dais agüd!

Tell : Poss eau s'güder? Po fer que ün umaun?
epür, ste sü — per quaunt ch'avais fallo —
vus essas ün umaun — eir eau sun ün,
— que ch'ais in mieu pudair, vögl fer.

Parricida (sagl' in peis e pigl' il maun da Tell) : O Tell,
salvais mi' orma da desperaziun!

Tell : Laschè mieu maun. — Davent stuvais vus ir.
Cò nu restais zuppo, e scha scuviert
cha gnis, üngün nun as protegiaro. —
D'che vart fais quint dad ir ed in che lö
sperais d'chatter la pêsch?

Parricida : Ah, que nu sè!

Tell : Tadlè que cha'm do aint il Segner. — Vus
stuvais ir in Italia. Arrivo
a Roma ge a s'inschnuglier davaunt
il Papa ed a'l confessè vos pcho,
cotres schligeriros vos cour.

Parricida : E sch'el
am consegness a mieus persecutuors?

Tell : Que ch'el decida, que pigliè da Dieu.

Parricida : Cu fatsch ad ir in que pajais cha nu cugnuosch? Nu sè la via, nu m'azard da m'associer ad oters viandaunts.

Tell : La via s'vögl descriver, be tadlè!
Vus giais a munt incunter a la Reuss
chi cuorr' a val s-chimand e strepitand —

Parricida : La Reuss? L'he vis' a scuorrer cur culprit.

Tell : La via vo a l'ur d'l'abiss e cruschs
in quantited la muossan, füttan lo
in pia memoria missas pels viandaunts
cha la lavina sepulit.

Parricida : Nu tem
da la natüra las orruors, scha poss
be mitiger l'immens turmant dal cour.

Tell : Tar mincha crusch s'fermè e s'inschnugliè,
da cour fand penitenza per vos pcho —
Passo la mela via saun e salv,
scha nu's tramett' adöss sieus bofs glaciels
il spih, schi arrivais ad üna punt
bagneda d'ün etern pluschign, causo
dal furius torrent, e sch'ella suot
il pais d'vos pcho nu rumpa, la passais.
Alura vzais davaunt vus aint il spelm
'na foura — s-chüra scu la buocha d'luf.
Tres quella giais, l'as main' ad üna val
plaschaivla — ma passer la dessas spert,
Vus nu pudais dmurer inu' ais pêsch.

Parricida : Rudolf, Rudolf! O mieu regel babun!
In quaist möd stu tieu descendant entrer
in tieus dominis!

Tell : Uoss', muntand d'cuntin
rivais süllas otezzas dal Gotthard,
inua sun ils lejs eterns, ils quêls
as implan culs torrents dal tschêl. Allò

da l'alemann terra stuais piglier
 cumgio. Da lo davent allegramaing
 as main' ün oter flüm aint i'l pajais
 d'Italia. —

(Ün oda la chanzun dals pastuors suneda da bgeras tübas.)

Vuschs eau od! Davent!

Hedwig (vain in prescha): O Tell
 inu' est tü? A vain il bap! Tuot ils
 confederos s'approssman —

Parricida: Pover me!
 Nu poss avder tals furtünos.

Tell: Vo aint,
 ma chera duonna, a quaist hom do ün
 rinfras-ch, e do cun el auch' oters duns,
 perche sieu vied' ais lung, ed ün albierg
 nu chattaro'l. Els vegnan. Vo dabot!

Hedwig: Chi ais el?

Tell: O nu perscruter! E cur
 ch'el vo, schi volv' ils ögls da l'otra vart,
 acciò nu vezzan da che vart ch'el vo!

(Parricida vo vers Tell precipitedamaing, ma quaist al fo ün segn
 cul maun e s'alluntanescha. Siand ieus tuots da differentas varts, as
 müda la scena ed ün vezza ill'

Ultima scena

tuot la val davaunt la chesa da Tell cullas muntagnas chi la con-
 tuornan, paesauns bain gruppos la populeschan, oters vegnan tiers
 sur ün ot piaunch suravi il Schächen. Walter Fürst culs duos mats,
 Melchtal e Stauffacher vegnan davauntvart, oters vegnan zieva;
 gnand Tell our da porta l'artschaivan tuots cun algrezcha.)

Tuots: Eviva Tell! Valent liberatur!

(Intaunt cha quels davauntvart contuornan Tell e l'abratschan, ve-
 gnan aucha Rudenz e Berta, il prüm abratschand ils pa-
 esauns, l'otra Hedwig. No da la muntagna la musica accumpagna
 quaista scena mütta. Alura Berta vain inavaunt in mez il pövel.)

B e r t a : Confederos! O accogliè eir me
in vossa lia, scu la prüma chi
chattet defais' e protecziun in quaist
pajais da liberted. A vus affid
mieu dret. Scu voss' eguela am vulais
proteger?

T u o t s : Que vulaiñs, per vus mettand
gugent in ris-ch nos saung e nos possess.

B e r t a : Ebain! Uoss' a quaist nöbel giuven spordsch
mieu maun — la libra Svizzr' al liber hom!

R u d e n z : E libers vögl cha sajan tuots mieus servs.
(La musica suna darcho e la tenda crouda.)